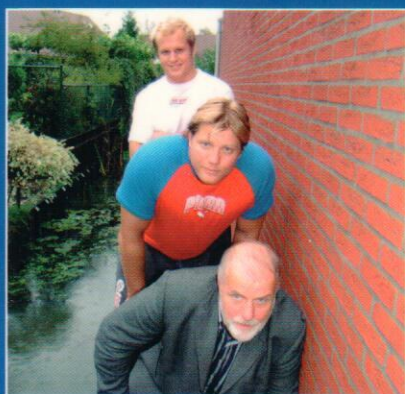
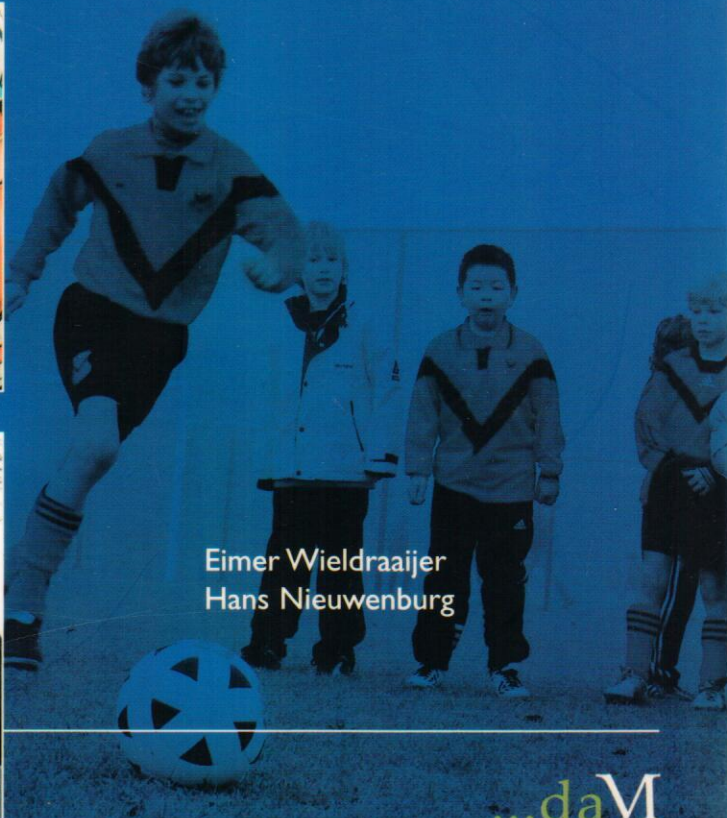

SPORT EN KENNIS

Langs de lijn of erover?

Ouders en sport

Eimer Wieldraaijer
Hans Nieuwenburg

Langs de lijn of erover?

Ouders en sport

Langs de lijn of erover?
Ouders en sport

Langs de lijn of erover?

Ouders en sport

Eimer Wieldraaijer
Hans Nieuwenburg

...daM uitgeverij

2006

Langs de lijn of erover?
Ouders en sport

Copyright © 2006
...daM uitgeverij Deventer
Alle rechten voorbehouden

ISBN 90 809146 0 6

...daM uitgeverij
Postbus 194
7400 AD Deventer
www.damuitgeverij.nl
www.sportenkennis.nl
e-mail: info@damuitgeverij.nl

Woord vooraf

Dat de link tussen sport en kennis van groot belang is voor de ontwikkeling van talent, werd vorig jaar bij de presentatie van het boek *Een goede keeper heeft altijd geluk* al duidelijk. De tijd dat je genoeg had aan drie keer per week trainen en een dikke boterham met pindakaas, is in de topsport allang voorbij. Juist daarom investeert de georganiseerde sport in Nederland, NOC*NSF voorop, steeds meer energie, geld en tijd in kennis.

Kennisontwikkeling krijgt op veel fronten de ruimte, bijvoorbeeld bij het TopSport Expertise Centrum, de ontwikkeling van het Olympic Training Center op Papendal, de afdeling Kennismanagement van NOC*NSF, TNO, DSM, universiteiten, academische ziekenhuizen et cetera. Het vergaren en toepassen van kennis voor sport gaat oneindig ver. Dat is goed, alleen op die manier kunnen onze helden mee in de vaart der volkeren, alleen op die manier dwingt een klein land sportief respect af op wereldniveau. Maar gelukkig zijn werkelijke topprestaties nog steeds niet louter afhankelijk van materiaal, uitgekende trainingmethoden en wetenschappelijke innovaties.

Een echte topper heeft iets extra's nodig. Aandacht en motivatie bijvoorbeeld. Gewoon de pure belangstelling van mensen die door dik en dun om hem of haar geven, vooral wanneer het minder gaat. Mensen die weten wat er in het 'koppie' omgaat, die de sporter van haver tot gort kennen. Alleen zij kunnen motiveren en afremmen op de momenten dat het er écht op aankomt. Dat voor deze rol juist ouders bij uitstek geschikt zijn, bewijst dit boek in alle opzichten.

Hier komen onder meer vaders en moeders van sporters aan het woord, maar ook sporters zelf die u en ik allemaal kennen. Welke rol vervulden ouders op die lange weg naar succes, wat gaven ze hun kroost mee op de momenten dat alles tegenzat? Wat was de werkelijke investering die ze zo vanzelfsprekend deden? Jarenlang dagelijks op een bankje in het zwembad, elke keer opnieuw langs de lijn of het parcours, altijd wachten met het eten, op vakantie naar een oord waar doorgetraind kon worden. Maar ook: hoever moet je gaan? Gaan we soms ook niet te ver? De weg naar succes is lang voor alle sporters, maar meet evenzoveel kilometers voor vader en moeder. Erover klagen doet geen ouder, dóórgaan is het credo. Een woord van dank daarvoor lijkt me hier op z'n plaats. Bij deze!

Erica Terpstra,
voorzitter NOC*NSF

Deze bijdragen worden u aangeboden in de hoop dat u er plezier in zult maken. Het is ons een groot genoegen dat u er gebruik van kunt maken. Het is ons een groot genoegen dat u er gebruik van kunt maken.

De redactie van de tijdschrift is van mening dat de bijdragen van belang zijn voor de lezer. Het is ons een groot genoegen dat u er gebruik van kunt maken.

De redactie van de tijdschrift is van mening dat de bijdragen van belang zijn voor de lezer. Het is ons een groot genoegen dat u er gebruik van kunt maken.

De redactie van de tijdschrift is van mening dat de bijdragen van belang zijn voor de lezer. Het is ons een groot genoegen dat u er gebruik van kunt maken.

De redactie van de tijdschrift is van mening dat de bijdragen van belang zijn voor de lezer. Het is ons een groot genoegen dat u er gebruik van kunt maken.

De redactie van de tijdschrift is van mening dat de bijdragen van belang zijn voor de lezer. Het is ons een groot genoegen dat u er gebruik van kunt maken.

De redactie van de tijdschrift is van mening dat de bijdragen van belang zijn voor de lezer. Het is ons een groot genoegen dat u er gebruik van kunt maken.

De redactie van de tijdschrift is van mening dat de bijdragen van belang zijn voor de lezer. Het is ons een groot genoegen dat u er gebruik van kunt maken.

De redactie van de tijdschrift is van mening dat de bijdragen van belang zijn voor de lezer. Het is ons een groot genoegen dat u er gebruik van kunt maken.

Inhoud

Cor, Dennis en Elco van der Geest	
'Tussen ons heeft het bij tijd en wijle aardig gestoven'	15
Bert van der Roest	
'De problemen worden vrijwel altijd veroorzaakt door ouders'	25
Jacco Eltingh	
'Pa, ik heb liever een goede vader dan een tweede coach'	35
Roxane Knetemann	
'Ik ben mijn vader niet en zal hem ook nooit worden'	43
Albert Buisman	
'Te veel kinderen raken beschadigd door sport'	51
Renske Endel	
'Ik was geen gemakkelijke tante voor mijn ouders'	61
Pascal Jansen	
'De race naar Gelredome kent meer verliezers dan winnaars'	69
Jaap Breur	
'Goed presteren in de sport en op school gaan vaak hand in hand'	79
Astrid Cevaal	
'Wij zijn een beetje het geweten van de sport'	85
Wim Keizer	
'Kinderen moeten niet zoveel moeten'	95
Familie In 't Hof	
'Welke keuze Sanne ook maakt, wij steunen haar door dik en dun'	103
Ad Dudink	
'Plezier hebben en houden, daar draait het om'	111
Marijke Fleuren	
'Ouders corrigeren met een knipoog'	119
Peter Heerschop en Viggo Waas	
'Ouders? Ze zijn verschrikkelijk'	125

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

Voorwoord

Langs de lijn of erover? Dat is de vraag die veel ouders zichzelf zouden moeten stellen als het gaat om de benadering van en de relatie met hun sportende kinderen. Met name ouders van talentvolle sporters willen nog weléens te ver gaan in hun fanatisme. Een van de bekendste voorbeelden van 'fout' oudergedrag is de sketch 'Papa' van het komische trio Jiskefet. Daarin spreekt een vader op niet mis te verstane wijze zijn zoontje toe, dat zojuist buiten de boot is gevallen op de talentendag van Ajax. Vrij vertaald: 'Weet jij wel wat de reden is dat mama is weggelopen? En waarom papa en mama altijd ruzie hadden? Omdat papa van jou een grote voetballer wilde maken en omdat mama dat niet wilde. En nou is mama weg en woont papa alleen met jou. Papa kan wel janken!'

De beelden werken bij vrijwel iedere vader en moeder op de lachspieren. Toch zijn er genoeg ouders die hun eigen droom projecteren op hun kinderen. Ouders die zelf ooit de potentie hadden om ver te komen in hun sport, maar de top om wat voor reden dan ook niet hebben gehaald, beschouwen het talent van hun kind als een soort 'tweede kans' om alsnog hun droom waar te maken. Des te harder is de klap als ook het kind - in hun ogen - faalt. En het kind krijgt vervolgens - zoals in de sketch van Jiskefet - zo'n beetje van alles de schuld.

Eigenwaarde

Sportpsycholoog Wim Keizer zal dit soort ouders waarschijnlijk in de categorie 'pronkende ouders' indelen. Het kind wordt, in het bijzijn van anderen, helemaal opgehemeld vanwege zijn prestaties. Maar o wee, als er 'niets' gepresteerd wordt, dan blijven aanmoedigingen en aandacht uit. Het kind wordt hierdoor overdreven resultaatgericht. Winnen, presteren, resultaten, prijzen; dat zijn de enige dingen die tellen. Met als gevolg dat het kind, ook in zijn leven naast of na de sport, moeilijk met tegenslag en verlies zal kunnen omgaan. Zijn eigenwaarde is immers helemaal afhankelijk van goedgekeurde prestaties. Hierdoor zal het kind zijn plezier in de sport snel verliezen, luidt de conclusie van Keizer.

Een collega van Keizer, Rico Schuijers, heeft het niet zo op dit soort ouders. In een column in dagblad *De Gelderlander* van 21 september 2005 getiteld 'Kiezen van een sport', schrijft de sportpsycholoog onder meer: 'Uit onderzoek is naar voren gekomen, dat de belangrijkste reden voor kinderen om aan sport te gaan doen, het

plezier is. Ze vinden het leuk. Ouders en trainers denken al snel in winnen en verliezen, maar kinderen stoppen niet omdat ze veel verliezen in de sport. Ze stoppen omdat ze het niet meer leuk vinden. (...) Onderzoek naar de ontwikkeling van kinderen in de sport heeft aangetoond, dat het beste is hen in het begin veel te laten meemaken op het gebied van sport. Laat kinderen veel verschillende sporten doen, zodat ze zelf kunnen ervaren wat leuk is en wat niet. Na een tijdje kiest het kind vanzelf een leuke sport uit, waarin hij of zij zichzelf specialiseert. Te vroege specialisatie is niet goed voor de bewegingsontwikkeling en voor de ontwikkeling van het kind in het algemeen.'

Uitdieping

Sportpsycholoog Rico Schuijers maakt deel uit van de redactieraad van dit boek. Na de succesvolle publicatie van een eerdere bundel met interviews (titel: *Een goede keeper heeft altijd geluk*, ISBN 90 809146 14) - uitgegeven ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van Stipp te Deventer - vroeg ...daM Uitgeverij enkele deskundigen om vanuit verschillende invalshoeken tot een nadere uitdieping van het thema sport en kennis te komen. Na een aantal brainstormsessies kwam de redactieraad tot de volgende drie deelthema's: 'ouders en sport', 'sport en integratie' en 'het talent in het groepsproces'. Voor elk 'kennisdomein' wordt een boek gemaakt, met daaraan gekoppeld een interactieve internetsite (www.sportenken-nis.nl), waar de in het boek aangesneden dilemma's verder worden uitgediept en bediscussieerd. Uiteindelijk is het de bedoeling dat er zo een multimediale kennisbank ontstaat met tal van onderwerpen op het gebied van sport en kennis, waarbij ook nadrukkelijk de link met het onderwijs wordt gezocht. Achterliggende gedachte: mensen door kennisdeling laten leren van elkaars ervaringen, zodat deze ervaringen op hun beurt aanzetten tot innovatie.

Ervaringsdeskundigen

In dit boek *Langs de lijn of erover? Ouders en sport* zijn de ervaringen gebundeld van veertien experts, die - ieder vanuit hun eigen invalshoek - 'kennis' hebben van het deelthema ouders en sport. Zij zijn bijvoorbeeld zelf ouder, (oud-)topsporter of coach. In de judofamilie Van der Geest zijn deze drie 'ervaringsdeskundigen' zelfs allemaal verzameld. Als geen ander weet het gezin welke consequenties het onvoorwaardelijk kiezen voor de topsport heeft. En voor welke akelige dilemma's je komt te staan op die lange, steekelige weg naar roem en glorie. Zeggen we elkaar ongezoeten de waarheid? Verwijzen we een gedegen schoolopleiding naar het tweede plan? Zou ik mijn kind hetzelfde weer aandoen? Vader Cor en zijn zonen Dennis en Elco vertellen in dit boek openhartig hoe ze met elkaar omgaan.

Ook Jacco Eltingh komt aan het woord. De voormalige toptennisser is inmiddels zelf vader van drie jonge kinderen. Hij zal zijn kinderen niet stimuleren om te gaan tennissen. Wél dat ze aan sport (blijven) doen. Bij voorkeur een teamsport én een individuele sport, net als hijzelf vroeger. Jacco Eltingh heeft het naar eigen zeggen getroffen met zijn ouders, wiens voorbeeld hij in grote lijnen volgt als het gaat om de opvoeding van zijn drie zonen. Natuurlijk zou hij het leuk vinden als ze later aan topsport willen doen. Hij zal hen daar ook zo goed mogelijk bij helpen. Maar Eltingh zal het ook eerlijk zeggen als hij denkt dat ze het niet gaan redden. Wat dat betreft, heeft hij te veel verkeerde voorbeelden gezien van (tennis)ouders die zichzelf en hun gezin volledig weggevoerd hebben ten faveure van het talentvolle kind. Zo moet het juist niet, weet Jacco Eltingh uit ervaring.

Offers

Renske Endel is een andere oud-topsporter die in dit boek terugkijkt op de relatie met haar ouders. Endel is de personificatie van de opkomst van het Nederlandse turnen. Samen met Verona van der Leur voerde ze een groepje talentvolle turnsters aan, dat na uitstekende EK- en WK-prestaties was voorbestemd om te schitteren op de Olympische Spelen van 2004. Een reeks blessures deed de Olympische droom voorgoed uiteenspatten, want na het missen van 'Athene' zette Renske een punt achter haar topsportloopbaan. Ze had moeite om die beslissing aan haar ouders te vertellen. Per slot van rekening was het turnen ook een beetje hún wereldje geworden. Bovendien hadden ze haar altijd door dik en dun gesteund op weg naar de top en - ja - dat ging soms weleens ten koste van het gezinsleven. Terugkijkend heeft Renske Endel nergens spijt van en krijgt ze ook met de dag meer respect voor de offers die haar vader, moeder, broer en zus destijds hebben gebracht om háár droom te kunnen realiseren.

Rumoer

En wat te denken van het verhaal van Sanne in 't Hof? Een talentvolle kunstschaatsster die bij haar eerste club NYC in Deventer onvoldoende mogelijkheden had om haar talenten verder te ontplooiën. Bovendien had ze een trainster die haar te veel claimde. Vooral in de ogen van haar ouders. Die besloten haar dan ook bij een andere club en trainster onder te brengen, een keuze die tot veel rumoer leidde. Zowel in de 'kunstschaatswereld' als in het gezinsleven van de familie In 't Hof. Ook met de andere stappen die Sanne in 't Hof daarna heeft gezet, bewandelde ze allerminst de weg van de minste weerstand. Op vijftienjarige leeftijd vertrok ze moederziel alleen naar het Duitse Oberstdorf om vervolgens via Helsinki bij een gastgezin in Zoetermeer te belanden. Daar lijkt ze

nu eindelijk de rust te hebben gevonden op weg naar een klassering in de top-12 tijdens een EK of WK. Niet alleen zichzelf trouwens, maar ook de rest van het gezin.

Lef

En hoe ga je als talent eigenlijk om met een beroemde vader of moeder? Kies je dan voor dezelfde sport, in de wetenschap dat de verwachtingen bij voorbaat torenhoog zullen zijn? Roxane Knetemann deed het. Ze had het lef te kiezen voor dezelfde tak van sport als die waarin haar vader Gerrie vroeger uitblonk. Welke afwegingen werden in dat proces gemaakt door ouder en kind? Leidde die keuze tot verhitte discussies binnen de huiselijke kring? En als de kogel eenmaal door de kerk is: vormt het dan een voor- of nadeel als je vaders erelijst oneindig lang is? Roxane Knetemann schetst het verhaal van een jonge vrouw die haar weg zoekt in de harde wereld van de topsport en op dat toch al kronkelige pad ook nog eens geconfronteerd wordt met de onverwachte dood van haar vader annex coach.

Geweld

De hoofdstukken die - ook letterlijk - naadloos aansluiten bij de titel van dit boek, zijn die waarin Astrid Cevaal, Marijke Fleuren en Bert van der Roest aan het woord komen. Spelverruwing, verbaal

en fysiek geweld, vloekende en tierende ouders langs de lijn. Het zijn allang geen uitzonderingen meer in sportend Nederland. Iemand die deze negatieve spiraal probeert te doorbreken - al vindt ze zelf dat het er tijdens verreweg de meeste sportevenementen gelukkig nog normaal aan toegaat - is Astrid Cevaal, adviseur Sportiviteit en Respect bij de Nederlandse Christelijke Sport Unie (NCSU). 'Haar' verhaal gaat over het belang van fair play en wat je daar zelf - ook als ouder - aan kunt doen. De hockeybond heeft zelfs een complete campagne ontwikkeld rondom het thema 'Sportiviteit & Respect' en daarin spelen ook de ouders een belangrijke rol. Marijke Fleuren, adjunct-directeur van de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB), vertelt over het hoe en waarom van de campagne, die de bond samen met de verenigingen heeft opgezet om (wan)gedrag op en rond de velden bespreekbaar te maken.

Ook Bert van der Roest, voorzitter van amateurvoetbalvereniging DVSU (Door Vriendschap Sterk Utrecht) legt zich niet neer bij de verloedering op en rond het (voetbal)veld. Samen met trainer Hans Ultee werpt hij een dusdanige dam op tegen de teloorgang van normen en waarden, dat een erkend ijveraar als Jan-Peter Balkenende er nog een puntje aan kan zuigen. De kern van zijn betoog: duidelijkheid scheppen en daaraan zeer consequent vasthouden. Speerpunt van zijn aandacht: de ouders, omdat dezen vaak het slechte voorbeeld geven.

Snelkookpan

De 'problemen' met ouders bij een amateurvereniging zijn anders dan bij een profvoetbalclub als Vitesse. 'De snelkookpan van de topsportwereld.' Zo valt de ontwikkeling van het jonge talent te typeren dat terechtkomt op de voetbalacademie van Vitesse/AGOVV. Leren omgaan met druk, harde eisen en nog hardere concurrentie, het zijn allemaal factoren die leiden tot een versnelde volwassenheid. Maar ook de ouders van de profvoetballer in wording komen voor allerlei vragen te staan. Waarin moet ik mijn kind stimuleren, wanneer gas terugnemen? En hoe voorkom ik dat betrokkenheid omslaat in druk? Het volle stadion: droom of zeepbel? Pascal Jansen, hoofd van de voetbalacademie van Vitesse/AGOVV zet de dilemma's op een rij. Overigens zit een groot aantal Vitesse-talenten die Jansen onder zijn hoede heeft, op het Gelders Mozaïek, de LOOT-school (Landelijk Overleg Onderwijs en Topsport) in Arnhem waar Jaap Breur manager is van de topsportafdeling. Sinds halverwege de jaren negentig kunnen (aankomende) topsporters voortgezet onderwijs volgen dat is aangepast aan het trainings- en wedstrijdprogramma. Een deel van de faciliteiten van de zogenaamde LOOT-scholen bestaat uit een 'rooster op maat', vrijstellingen voor bepaalde vakken, gespreid

examen doen en een vaste studiebegeleider om de eventuele achterstanden weg te werken. Breur heeft zelden of nooit te maken met 'lastige ouders', zegt hij. Over de criteria om op een LOOT-school te worden toegelaten, kan nauwelijks discussie ontstaan en bovendien zijn de meeste ouders - net als hij - van mening dat de schoolprestaties niet mogen leiden onder de sportieve ambities. Niettemin is het voor ouders goed om te weten dat er voor hun kinderen scholen zijn die wel degelijk rekening houden met hun sportcarrière. En daarom past ook dit onderwerp goed in dit boek.

Betrokkenheid

'Last but not least' is in deze uitgave ook de sportpsychologie ruim vertegenwoordigd. Talent, begaafdheid, ze boeien Ad Dudink, als ontwikkelings- en sportpsycholoog verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, in hoge mate. Hoe komt het dat de ene bolleboos doorleert en de andere niet? Waarom voetbalt het ene veelbelovende spelertje later wel in de Arena, maar eindigt zijn even talentvolle evenknie op een bijveld? Welke factoren spelen daarbij een rol? Hoe belangrijk zijn stimulerende ouders? En niet te vergeten: hoe sterk weegt iemands geboortedatum?

Dudinks vakgenoot, sportpsycholoog Wim Keizer, onderscheidt acht typen ouders op de schaal van betrokkenheid. De afkeurende, de ongeïnteresseerde, de pronkende, de coachende, de fanatieke, de overkritische en de overbezorgde ouders vormen gezamenlijk twintig procent van de ouders die volgens Keizer eens wat vader in de spiegel moeten kijken als het om de benadering van hun sportende kinderen gaat. Gelukkig behoort tachtig procent van de ouders tot het 'goede' type van de betrokken ouders. Dit zijn de ouders die rekening houden met zowel de praktische als de mentale behoeften van hun kind. Diens motivatie en plezier bij het sporten staan voorop. Als hij zelf in de spiegel kijkt, dan ziet Keizer - vader van twee jonge kinderen - vooral een betrokken ouder. Zoals het hoort, volgens hemzelf. 'Maar als ik bij mijn voetballende zoontje van vijf langs de lijn sta te kijken, moet ook ik moeite doen om me er niet mee te bemoeien. Er glipt regelmatig een "Schiet dan!" of "Loop het gat in!" uit mijn mond.'

Langs de lijn of erover. U ziet het, in sommige gevallen is de stap (te ver) zo gezet. Als u zelf iets met sport te maken heeft, als ouder, kind of op welke andere manier dan ook, dan zult u in dit boek ongetwijfeld voorbeelden, ervaringen en situaties tegenkomen die u onmiddellijk herkent. We hopen van harte dat de navolgende veertien interviews u daarbij tot handige leidraad zullen dienen.

HN

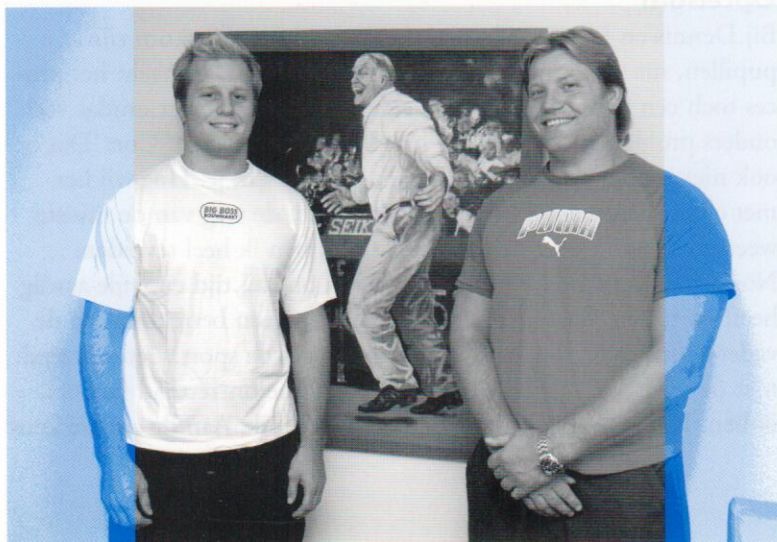
Cor, Dennis en Elco van der Geest

'Tussen ons heeft het bij tijd en wijle aardig gestoven'

De weg naar de wereldtop is even recht als meedogenloos. Als geen ander weet de judofamilie Van der Geest welke consequenties het onvoorwaardelijk kiezen voor de topsport heeft. En voor welke akelige dilemma's je komt te staan op die lange, stekelige weg naar roem en glorie. Zeggen we elkaar ongezouten de waarheid? Verwijzen we een gedegen schoolopleiding naar het tweede plan? Zou ik mijn kind hetzelfde weer aandoen? Vader Cor en zijn zonen Dennis en Elco vertellen openhartig hun successtory.

Elke steen in het huis van de familie Van der Geest ademt judo. Vader Cor is druk met de sportschool, zijn zoon Dennis heeft net een sessie in het krachthok achter de rug en zijn andere zoon, Elco, ligt op de bank te recupereren van een zware knieblesure. Wordt er in Santpoort-Zuid tussen het drietal nog weleens over iets anders gesproken dan de fitness van de Japanse vechtsport? Elco: 'Judo staat zowel voor Cor, Dennis als mij absoluut op nummer één, maar als we samen aan tafel zitten, praten we echt wel over andere dingen.' Dennis: 'Muziek is mijn andere grote passie. Judoën doen we meestal samen, op het afgelopen WK waren we bijvoorbeeld alle drie actief, dus thuis bespreken we juist de dingen die we apart van elkaar doen.' Cor: 'We trekken al zolang samen op, dat we dikwijls aan een half woord genoeg hebben. In ieder geval is alles al een keer gezegd, zeker wat de sport betreft. Dennis

Elco: 'Judo staat
zowel voor Cor,
Dennis als mij
absoluut op
nummer één.'

is daarnaast in de weer met allerlei andere dingen en daar ben ik evengoed geïnteresseerd in. Dus de keren dat we elkaar treffen, praten we daarover. Of over de vorderingen van Elco op studiegebied. En laat ik vooral niet mijn beide schoondochters vergeten, die in dit verband ook geen onbelangrijke rol spelen.'

Aanvaring

Zowel Dennis als Elco heeft inmiddels het ouderlijk nest verlaten. Is de relatie tussen Cor en zijn zonen dientengevolge veranderd? Dennis: 'Ik kan de zaken nu makkelijker scheiden. Als ik voorheen tijdens de training een aanvaring met Cor had, nam je de sores mee naar huis. Afstand nemen was vrijwel onmogelijk, omdat je degene die jou achter de vodden zat, daar wéér tegenkwam. Alleen robots zijn gevoelloos, mensen van vlees en bloed niet. Nu ga ik na de training naar mijn vriendin, die geen idee heeft dat Cor en ik woorden hebben gehad. Op zulke momenten zeg ik wel tegen mijn vriendin: "Het ging kut." Dan praten we er even over en is daarmee de kous af.' Elco: 'Voor mij geldt dat minder. Ik heb het gevoel dat Dennis zich meer heeft willen losweken van thuis dan ik.' Cor: 'Je moet niet vergeten: topsport gaat tot het gaatje en zelfs dwars door dat gaatje heen. Er wordt gestreden, er zijn processen aan de gang en die zijn tamelijk heftig. En als het om je eigen kinderen gaat, zijn die processen nog veel heftiger. Soms kwamen we na de training thuis en spraken we een tijdje niet met elkaar om de kou uit de lucht te halen. Die situatie ligt nu anders, waarbij nog komt dat een jongen van twintig niet te vergelijken is met iemand die tien jaar ouder is. Een topsporter van dertig heeft het een en ander bewezen, die kan veel meer dingen zelf beslissen. Dat geldt overigens niet alleen voor Dennis, maar bijvoorbeeld ook voor twee andere pupillen van me, Jessica en Jenny Gal. Met laatstgenoemde heb ik een gigantisch gevecht geleverd, maar de uitkomst is wel dat ze daarna geweldige resultaten heeft behaald.'

Optelsom

Bij Dennis en Elco gaat het, zoals gezegd, niet alleen om zijn pupillen, maar ook nog eens om zijn kinderen. Dat maakt het proces toch een flink stuk ingewikkelder? Al was het maar omdat veel ouders problemen hebben om hun kroost los te laten. Cor: 'Dat is ook niet zonder slag of stoot gegaan, verzeker ik je. Hoe wij het met elkaar gerooid hebben, is absoluut niet de weg van de minste weerstand. Maar over de totale optelsom ben ik heel tevreden. Nogmaals: ik verheel niet dat het tussen ons bij tijd en wijle aardig heeft gestoven, maar die botsingen hadden geen betrekking op de vader-zoonrelatie, die hadden te maken met de sport. Beter gezegd: met de eisen van topsport. Iedereen weet hoe ontzettend fanatiek ik ben. Dat is heel lastig voor anderen, besef ik. Aan de andere kant

Cor:

'Topsport gaat tot het gaatje en zelfs dwars door dat gaatje heen.'

ben ik zo onvoorwaardelijk gek op die gasten, en als puntje bij paaltje komt, overheerst dat laatste gelukkig toch weer. Ik ben gewoon apetrots op die twee knapen en dat is tegelijk mijn valkuil: want het liefst wil ik alles voor ze regelen en doen, hoewel ik mij dondersgoed realiseer dat ze daar lang niet altijd meer op zitten te wachten.'

Hoteldebotel

Hoe moeilijk was het voor Dennis en Elco, zo'n 'pushende' vader die hoteldebotel is van topjudo? Dennis: 'Cor is enorm enthousiast en vasthoudend. Zo zit het beestje nu eenmaal in elkaar. Af en toe is dat knap lastig. Temeer omdat ik zelf toch altijd mijn eigen pad heb proberen uit te stippelen. Soms leidde dat tot felle discussies tussen ons, als we allebei ons gelijk trachtten te halen, maar gebeurt dat niet tussen iedere sporter en zijn coach?' Cor: 'We praten hier niet over een teamsport, hè. We hebben het over een individuele sport. In een teamsport is het individu te allen tijde ondergeschikt aan het ploegbelang. Daar bepaalt de coach of hij jou opstelt. Bij een individuele sport bepaalt de sporter via zijn resultaten zelf wat er met hem gebeurt. Naarmate individuele sporters ouder worden, bepalen ze ook in steeds sterkere mate wat ze wel en niet willen. Ik licht dat weleens als volgt toe: bij een kind bepaal je als coach nog alles voor de volle honderd procent, terwijl je bij de oudere sporter bijna niks meer aanstuurt. Dan ben je hooguit de expert die door de individuele topsporter geraadpleegd wordt, zolang het in diens kraam te pas komt. Dennis en Elco beslissen inmiddels zelf hoe vaak ze trainen en hoe hard. Tegen een kind kan ik nog zeggen: "Jij gaat vijf keer die berg op." Als ik dat tegen Dennis of Elco zeg en ze denken: dat voelt niet goed aan, gaan ze dus niet vijf keer die berg op, ofschoon ik persoonlijk denk dat het wel moet gebeuren. Niet dat dit constant gebeurt; ik wil er maar mee zeggen dat zij uiteindelijk zelf bepalen wat ze wel en niet doen. Laat ik mij trainen of vind ik dat het net even anders moet?'

Panlat

Hebben de judoënde broers ooit overwogen te kiezen voor een teamsport? En zouden ze dan ook de top bereikt hebben? Dennis: 'Ook in andere sporten zou ik ver zijn gekomen. Als ik ergens voor ga, ga ik er honderd procent voor. Een tijdlang heb ik op atletiek gezeten. Dat ging lekker, vooral bij hoogspringen en verspringen. Je kunt je het met mijn postuur nauwelijks nog voorstellen, maar toen was ik een magere panlat. Ik heb echter voor judo gekozen, omdat dat de sport is die mijn vader beoefende. En omdat het een heel leuk spelletje is om te doen. Judo heeft zoveel facetten. Met name op tactisch gebied. Je bent doorlopend bezig je tegenstander een foutje te laten maken. In dat opzicht vergelijk ik het wel met

Dennis:

'Ik heb altijd mijn eigen pad proberen uit te stippelen.'

Elco:

‘Net als Dennis

vind ik dat

stoeien lekker.’

snelschaken. Uit dat spel haal ik ontzettend veel plezier. Na mijn WK-titel heb ik een tijdlang gas teruggenomen. Op de club zit een ventje dat me daarover loopt te jennen. Zo van: “Hé, waar blijf je nou, durf je niet?” Vanavond ga ik voor het eerst de mat weer op en dan heb ik erg veel zin om dat kereltje direct even op zijn achterste te leggen. Ondanks het feit dat alles in zijn lijf zegt: ik wil niet, gooi je hem toch op zijn rug. Dat is zó heerlijk, zó verslavend.’ Elco: ‘Als kind heb ik judo altijd hartstikke leuk gevonden. Net als Dennis vind ik dat stoeien lekker. Er was maar één moment dat ik wat minder zin in het spelletje had en dat was tijdens de puberteit. Ik ben al eerder aan mijn kruisband geopereerd, maar net als toen kan ik niet wachten om weer te gaan ravotten. Het is alweer aan het kriebelen om met een tegenstander te gaan rollebollen. Of met Dennis, want ook hem probeer ik op zijn bil te gooien. Dat lukt alleen niet zo vaak.’ Dennis: ‘Binnen mijn eigen club geef ik niet vol gas. Ik wil niemand blesseren en zeker mijn broer niet. We zijn beiden goed genoeg om elkaar op de kont te gooien, maar als ik dat doe, loop ik het risico dat het bij hem stukgaat en dat zou toch zonde zijn.’

Twijfel

Bij de buitenwacht bestaat nog wel eens het idee dat Dennis en Elco niet zelf hebben gekozen voor judo, maar dat die keuze voor hen werd gemaakt. Door Cor. Dennis: ‘Onzin. Judo was en is zowel voor Elco als voor mij gewoon een superspelletje. Wel is het zo dat Cor ervoor heeft gezorgd dat er altijd een grote groep judoka’s aanwezig was. Toen ik veertien, vijftien was, zaten mijn vrienden ook op judo. Dezelfde jongens met wie ik in het weekend ging stappen en in de zomer op vakantie was, zag ik ook op judo.’ Was er niettemin nooit een moment van twijfel? Een moment dat Dennis of Elco dacht: en nu geef ik de pijp aan Maarten? Dennis: ‘Lang geleden had ik er even wat minder zin in. Toen ging ik slechts één keer in de week trainen in plaats van twee keer, maar dat ben ik al min of meer vergeten.’ Elco: ‘Als kind won ik bijna alles, maar op mijn twaalfde of dertiende kwam de klad er een beetje in. Winnen is lekker en als je dan gaat verliezen, is dat balen. Toch ben ik het spelletje op zich steeds leuk blijven vinden. Want voor mij geldt hetzelfde als voor Dennis: mijn beste vrienden zijn judoka’s. Zelf geef ik intussen ook judolessen aan kinderen en als je leuke spelvormen bedenkt, kun je een wereld winnen, want dat stoeien blijft ontzettend fascinerend.’ Cor: ‘Dat beiden nooit serieus hebben overwogen te stoppen, komt ook doordat er bij ons in huis sprake was van een gezonde balans. Hun moeder - mijn vrouw - heeft altijd geredeneerd: “Hartstikke leuk als jullie kampioen worden, daar wil ik jullie ook in elk opzicht mee helpen, maar ik vind het minstens zo belangrijk dat het goed met jullie als persoon gaat,

dat jullie lekker in je vel zitten.” Die opvatting is ook de mijne. Ik geef af en toe een lezing over opvoeding door middel van judo en die voordracht begin ik dan als volgt: “Wedstrijdsport uitmondend in topsport? Zonder ouders onmogelijk, met ouders een ramp.” Iedereen begint dan meteen te lachen, want iedereen weet waarover ik het heb. Vaak moeten kinderen doen wat die ouders niet hebben gedaan, dat is echt een levensgroot gevaar. De “drive” van de ouders is dan groter dan de “drive” van de kinderen. Nou, in mijn ogen kan het toch niet zo zijn dat die ouders wel kampioen willen worden en dat kind niet? Bij ons is dat in ieder geval niet gebeurd. Als ouder breng je je kind naar een wedstrijd, je verzorgt het en je steunt het. Ook als zo’n kind een wedstrijd verliest, want winnen kunnen we allemaal. Ik kan een boek schrijven over de narigheid die ik op dat vlak heb gezien.’

Ruzie

Cor vervolgt: ‘Op zaterdag geef ik ‘s morgens altijd een looptraining. Toen de jongens nog thuis woonden, gingen ze op vrijdagavond weleens stappen. Kwamen ze op zo’n ochtend soms dus niet naar beneden. Maar ik heb ze nooit uit bed gehaald. Nooit!’ Dennis: ‘Hou toch op, man! Nee, misschien niet uit bed gehaald, maar dat toontje van je sprak boekdelen.’ Cor: ‘Maakte ik dan ruzie als jullie niet gingen? Spraken we dan een dag niet met elkaar als ik terugkwam uit het bos?’ Dennis: ‘Geen ruzie, dat klopt, maar je riep des te harder: “Goh, wat hebben wij lekker hardgelopen.”’ Elco: ‘Cor kon heel goed op je geweten inspelen, was uiterst bedreven in psychologische oorlogsvoering, zodat je vaak toch maar opstond, nog zwalkend van al het bier dat je de vorige avond had verstouwd.’ Cor: ‘Natuurlijk riep ik na afloop: “Wat was dat lekker in het bos, jongens! Die was er en die en die. Jammer dat jullie er niet bij waren.” Europees kampioen word je niet vanzelf, daar moet je wel wat voor doen.’ Elco: ‘Nu weet ik dat ik die stimulans nodig had. Had ik ergens anders gewoond, dan was ik wellicht toch vaker in bed blijven liggen en geen topper geworden.’ Cor: ‘Welnee, joh. Jullie waren beiden toch wel die topper geworden. Omstandig-

Cor van der Geest (60) is Neerlands bekendste judo-trainer. Sinds 1970 is hij verbonden aan het Haarlemse Kenamju.

Als actief judoka reikte Cor van der Geest tot twee bronzen plakken op het NK.

Dennis van der Geest (30) werd op 11 september 2005 te Caïro wereldkampioen open klasse judo. Daarvóór had hij reeds twee keer (in 2000 en 2002) beslag weten te leggen op de Europese titel.

Elco van der Geest (26) werd eenmaal Europees kampioen (2004). Op het WK van 2005 moest hij in de kwartfinale opgeven door een ernstige knie-bleesure.

heden zijn reuze belangrijk, maar als iemand niet wil, wil hij niet.’ Tegen de interviewer: ‘Dennis en Elco zijn twee bijzondere jongens, hoor. Die hebben een waanzinnige “drive” van zichzelf. Waarschijnlijk nog groter dan mijn “drive” en dat zegt wat. Maar behalve dat ik bloedfanatiek ben, breng ik ook graag mensen bij elkaar. Je zou zelfs kunnen zeggen dat ik daarvan mijn vak heb gemaakt. Laatst was ik op het EK-junioren. Ik heb me daar wezenloos geërgerd aan sommige ouders. Mensen die steeds maar achter hun kinderen aanhobbelen en alles zelf willen bepalen, terwijl die kinderen nota bene al achttien zijn. Ik heb daar een vader gezien die geen duimbreed van zijn dochter week. Zeker weten dat ik zo’n man niet ben.’

Cor:

‘Behalve dat ik bloedfanatiek ben, breng ik ook graag mensen bij elkaar.’

Projecteren ouders vaak hun eigen niet gerealiseerde droom op hun kinderen? Moeten die waarmaken waartoe pa of ma niet in staat was? Cor: ‘Het is nog erger. Meestal waren ze er zelf te lui voor. En dan moeten hun kinderen het alsnog doen. Waar ik wel begrip voor heb, is voor mensen die het graag hadden gewild, maar door bepaalde omstandigheden niet konden. Als je door armoede nooit hebt kunnen studeren, terwijl je dat zozeer ambieerde, kan ik me voorstellen dat je het als ouder er moeilijk mee hebt als jouw kind zijn kansen verknalt. Ik heb gezien dat sommige ouders een week niet met hun kind spraken omdat het een wedstrijd verloor. Echt, zo iets is bij ons nooit aan de orde geweest.’

Lachen

In een grijs verleden legde Cor van der Geest tweemaal beslag op de derde plek bij het NK-judo. Zijn reactie: ‘Als ik dat op de club vertel, barsten ze in lachen uit. Zo’n bronzen plak stelt bij Kenamju werkelijk niks voor. Vergeleken bij de opofferingen die topjudoka’s zich thans voor hun sport getroosten, vallen de inspanningen van deze jongen in het niet. Daar zeg ik tegelijkertijd bij: ik ben ook nooit een Cor van der Geest tegengekomen, zo’n inspirerend type.’ Vormde dat naast het goud grijpen voor hem een drijfveer om Dennis en Elco wel op het hoogste schavot te helpen? Cor: ‘Tot zijn zestiende hield ik er helemaal geen rekening mee dat Dennis ooit een topper zou worden. Dennis was niet slecht, maar ook niet super. Bij Elco was die kans groter, die had in feite veel meer talent, maar aan langetermijnplannen doe ik niet. Ik heb ook nooit gepland dat ik een toptrainer zou worden. Ik heb gewoon een aantal dingen gedaan en uiteindelijk blijkt ik die toptrainer te zijn geworden.’ Dennis: ‘Omdat je niet wist waar het zou eindigen, maar zolang ik je ken, ben je er wel mee bezig geweest toppers te creëren.’ Cor: ‘Inmiddels hebben we acht Europese kampioenen voortgebracht en daar ben ik ontzettend blij mee, maar dat was niet mijn vooropgezette doel.’ Dennis: ‘Je wou toch iedereen laten zien dat jij de beste was?’ Cor: ‘Dat klopt, beter worden, mensen ver-

slaan, dat was mijn grote drijfveer, maar dat is wat anders dan alles plannen. Langzaam maar zeker groei je naar die top toe. Samen met de judoka's, die je zelf met behulp van veel anderen hebt opgeleid. Eerst Jessica en Jenny Gal, Beb Sonnemans, Maarten Arens en vele anderen en ten slotte jou en Elco. En jullie zijn voor honderd procent eigen kweek, want volgens mij heb ik jou en Elco nog gemaakt ook.'

Autodidact

Dennis: 'Het is geen wet van Meden en Perzen dat een topcoach zelf ook op het hoogste niveau gesport moet hebben. Naar dat peil kun je als trainer ook toegroeien. Cor is een volbloed autodidact. Hij heeft zichzelf constant ontwikkeld en zijn vermogens als coach reiken verder dan zijn aanleg als judoka. Anderen worden scheidsrechter. Die missen het talent om zelf topsporter te worden. En dan heb ik het nog niet eens over degenen die na hun sportcarrière een slechte scheidsrechter worden.'

Wat geeft uiteindelijk de doorslag op weg naar de top? Talent of ambitie? Aanleg of karakter? Dennis: 'Voor het grootste deel talent en voor een kleiner deel de omgeving waarin die aanleg zich kan ontplooien.' Cor: 'Maar dan moet je eerst benoemen wat je onder talent verstaat, want jij hebt veel talent om je ergens in vast te bijten, naast een bepaalde basisaanleg. Ik heb zat jongens gehad die zich kapot werkten, maar het talent ontbeerden. Die halen het dus niet. Net zomin als jongens met talent, maar zonder de ijzeren wil om te slagen.' Dennis: 'Die hebben geen talent in doorzettingsvermogen.' Cor: 'Dat heb je mooi gezegd.'

School

Dat judo het leven van Cor, Dennis en Elco bepaalt, is zonneklaar, maar speelde school ook nog een serieuze rol? Dennis: 'Ik heb judo altijd op nummer één gezet, maar had de mazzel dat ik makkelijk kon leren. Daarom heb ik al mijn scholen vlot doorlopen. Havo, heao en daarna op de Universiteit van Amsterdam een tijd lang communicatie. Iets van school boven judo zetten, heb ik echter nooit gedaan. Een trainingskamp ging voor school. Altijd.' Kon dat op instemming van Cor rekenen? 'Jazeker, ik stond altijd achter die beslissing, zolang ze de school maar wel afmaakten en desnoods mocht dat best een jaartje langer duren. Ook voor mij kwam judo op de eerste plaats. Als je werkelijk topsport wilt bedrijven, is dat de enige manier.' Elco: 'Ik heb de mavo afgemaakt, daarna het cios en vervolgens fysiotherapie. Op school deed ik net genoeg om over te gaan. Kwam ik in de knoop door mijn sport, dan breide ik het later wel weer recht. Zolang ik mijn papiertje maar haalde, vond Cor het allang best. Net als bij Dennis was judo verreweg het belangrijkste voor mij en dat is het nog steeds.'

Dennis:

'Je wou toch

iedereen laten

zien dat jij de

beste was?'

In veler ogen een riskante keuze, want in tegenstelling tot sporten als voetbal of tennis, wacht de topjudoka doorgaans geen smak geld. Dennis: 'Als wereldkampioen heb ik een goedbelegde boterham, maar daarvoor was het bepaald geen vetpot. Er zijn jaren geweest dat ik geen drol met mijn sport verdiende. Ook toen ging ik echter vol voor het judo.' Steekt het de vechtsporters niet dat er in judo zoveel minder geld omgaat dan bij de Beckhams of Federers van deze wereld, terwijl een zege op de judomat wellicht meer bloed, zweet en tranen kost dan een overwinning in het Bernabeu-stadion of op Wimbledon? Dennis: 'Dat stoort mij totaal niet. Ik heb een geweldig leven, dus waar hebben we het over? Ik sport, wat

Cor:

'Als je bent geslaagd in het judo, komt het in het gewone leven ook wel goed.'

ik het liefste doe, zie de hele wereld en krijg er nog een beetje voor betaald ook. Ik had ook van negen tot vijf bij ABN AMRO kunnen gaan werken, maar geef mij dit leven maar. Elf jaar doe ik nu aan topsport en dat had ik voor geen goud willen missen. Toch spelen inmiddels ook andere zaken mee, dat geef ik toe. Ik ben dertig, heb een kleine en dan gaat het niet langer uitsluitend om die zak met medailles, dan gaat ook je maatschappelijke carrière een rol spelen.’ Cor: ‘Als je bent geslaagd in het judo, komt het in het gewone leven ook wel goed, want dan heb je leren knokken, dan heb je leren omgaan met winnen en verliezen. Anders gezegd: dan heb je jezelf zo intens leren kennen, dat je ook later wel goed terecht komt.’

Psycholoog

Wat Dennis wel steekt, is dat er in de pers niet zelden lacherig wordt gedaan over de psychologische begeleiding die hij inzet om tot die topprestatie te komen. Cor: ‘Als je op dat vlak vastloopt, haal je er een mentale begeleider bij. Jenny Gal zei ooit: “Als je naar een wedstrijd gaat en je hebt er alles aan gedaan, weet je toch nooit of je kampioen zult worden, want je kan in de eerste wedstrijd binnen vijf seconden op je reet liggen.” Dat is het ongewisse in de topsport. Niks is zeker. Omdat er in Rusland misschien iemand rondloopt die er ook alles aan gedaan heeft en er kan maar één persoon winnen. Dat geeft een heleboel mentale druk. Wat is er dan op tegen om op dat gebied specifieke kennis te benutten?’ Dennis: ‘Op elk onderdeel probeer je toppers in huis te halen. Maar hier hangt zo’n sfeertje omheen van: die vent mankeert zeker wat? Men vindt het fenomeen interessant, terwijl het niks interessanter is dan techniek-, conditie- of krachttraining.’ Elco: ‘De een hecht daar meer waarde aan dan de ander.’ Cor: ‘Dat is zo. Maar jij ging in de aanloop naar het EK te rade bij een haptonoom. Die kon jou beter in je vel krijgen. Nou, niks mis mee, toch?’ Dennis: ‘In veel interviews ben ik erop afgerekend dat ik openstond voor mentale begeleiding, maar ik geef gewoon eerlijk toe dat ik op die manier beter heb leren omgaan met bijvoorbeeld faalangst.’ Cor: ‘In topsport komt alles bloot. Als je de mat op gaat, kun je je niet meer verstoppen. Je staat tegenover iemand die jou op je kont wil gooien en jij wilt hem op zijn kont gooien. Dat is heel confronterend; vereist een andere weerstand dan in de normale maatschappij.’

Frustratie

Meeleven met zijn jongens, Cor van der Geest noemt het zijn zwakke punt. ‘Als Dennis of Elco op de mat staat, speel ik die wedstrijd ook. Alleen hou ik niemand vast, kan ik niks uitrichten. Wanneer Dennis of Elco verliest, verlies ik ook. Als zij geblesseerd raken, raak ik geblesseerd. Op het moment dat Elco’s knie het

Dennis:

‘In veel interviews ben ik erop afgerekend dat ik openstond voor mentale begeleiding.’

begeeft, valt ook voor mij alles weg. Zijn frustratie en vooral zijn onmacht dat hij dan niet kan doen wat hij boven alles graag wil doen, doet ook mij verschrikkelijk pijn. Maar met judoka's als Jessica Gal of Ben Sonnemans - om er twee te noemen - was ik evenzeer betrokken. En ik zal je wat vertellen: ik ben blij dat ik zo ben. Ik zou niet anders willen zijn. Zo'n type coach ben ik. Ik werk niet met rugnummers, ik werk met mensen.' Dennis: 'Toch heb je geleerd minder diep in sporters te kruipen dan vroeger. Je kunt thans wat beter afstand nemen.'

Zoekende

Dennis:
'Ik moet niks
hebben van al
dat gelul
eromheen.'

Zijn Dennis en Elco al bezig met het leven na de tatami? Vormt het voortzetten van de sportschool een optie? Dennis: 'Ik hou alle opties open. Momenteel doe ik een aantal dingetjes op tv en in de evenementensfeer en dat vind ik erg leuk. Judocoach zie ik me niet zo gauw worden. Daar ligt niet mijn ambitie. Als topsporter ben ik daarvoor momenteel nog te egocentrisch. Ik doe het op mijn manier en het is niet gezegd dat die aanpak voor anderen ook de beste is. Cor is dagelijks bezig met vergaderen, met van alles en nog wat voorbereiden, dat trekt me allerm minst.' Elco: 'Ook ik ben nog zoekende. Prioriteit heeft dat niet. Ik ben vooral bezig met judo en met herstellen van mijn blessure. Op zich heb ik de papieren om iets te gaan doen in de sportschool, maar vooralsnog staat mijn hoofd daar niet bepaald naar.'

Last

Dennis is intussen zelf vader. Stel dat zijn zoon straks zegt: 'Pa, ik treed in jouw voetsporen.' Zou hij dat streven stimuleren? Dennis: 'Eerlijk gezegd, zit ik daar nu al een beetje over in. Ik moet niks hebben van al dat gelul eromheen. Ouders die dansen van vreugde als hun kindje wint van dat van Dennis van der Geest. Mijn zoon is zo'n lekker kereltje... Als ik eraan denk dat hij met die last moet gaan worstelen, hoeft het voor mij al niet meer.' Elco: 'Misschien heb jij daar wel last van en hij niet. Het gaat er ook om hoe jij als vader met dat feit omgaat.' Cor: 'Ik was geen groot kampioen, maar jullie waren altijd de kinderen van Cor. Dat was toch lastig.' Elco: 'Ik heb daar nimmer last van gehad.' Cor: 'Omdat je alles won.' Dennis: 'Ik heb meegemaakt dat coaches blij waren als hun pupil van mij won, omdat ze indirect dan ook Cor geklopt hadden. Daar doe ik niet dramatisch over, maar vervelend vond ik het wel.' Cor: 'Dan doe je dat kereltje toch lekker op badminton, joh. Gaan we daar lekker samen naar kijken.'

EW

Bert van der Roest, trainingsacteur en voorzitter DVSU

‘De problemen worden vrijwel altijd veroorzaakt door ouders’

Verloedering op en rond het voetbalveld? Bert van der Roest, voorzitter van amateurvoetbalvereniging DVSU (Door Vriendschap Sterk Utrecht) legt zich er niet bij neer. Samen met trainer Hans Ultee werpt hij een dusdanige dam op tegen de teloorgang van normen en waarden, dat een erkend ijveraar als Jan-Peter Balkenende er nog een puntje aan kan zuigen. Kern van Berts betoog: duidelijkheid scheppen en daaraan zeer consequent vasthouden. Speerpunt van zijn aandacht: de ouders, omdat deze vaak het slechte voorbeeld geven.

‘Als ik terugdenk aan de club waar ik vroeger voetbalde, dan staat mij vooral voor ogen hoe eenvoudig en gewoon dat ging’, blikt Bert van der Roest (47) terug op zijn jeugd in Delft. ‘Als we ‘s zaterdags na afloop een kop thee en een gevulde koek kregen, hadden we een topdag. Om teamgenoten die niet kwamen opdagen, hoefde je je niet druk te maken. Ondenkbaar dat iemand zomaar wegbleef of afzegde vanwege een verjaardagspartijtje. Onrust rond het veld bestond niet, terwijl er best veel ouders kwamen kijken. Een scheidsrechter uitschelden, laat staan te lijf gaan? Je bedacht het gewoon niet. Die man was onschendbaar.’

‘Een
scheidsrechter
uitschelden? Je
bedacht het
gewoon niet.’

'Ik maak me
boos dat
sommigen de
boel verzieken
voor anderen.'

Zelf volwassen en in het bezit van drie opgroeiende kinderen, hoorde Bert van der Roest alarmerende geluiden over de toegenomen agressie in het amateurvoetbal. Zijn reactie: 'Ik had mij één ding voorgenomen: mijn kinderen mogen op elke sport, maar niet op voetbal. Aan die toestanden wilde ik noch hen, noch mijzelf blootstellen.' Vanaf het moment dat hij kon lopen, rende zijn zoon-tje echter achter een leren knikker aan, dus de voorkeur van de kleine Van der Roest was onmiskenbaar. Op een dag sprak Berts vrouw het verlossende woord: 'Er schijnt hier een onderwijzer in de buurt rond te lopen, die met kinderen aan het ballen is en dat gaat hartstikke goed. Laten we daar eens gaan kijken.' Zo gezegd, zo gedaan. Met als gevolg dat Van der Roest acht jaar geleden in aanraking kwam met Hans Ultee en voetbalclub DVSU. 'Wat ik aantrof, was een georganiseerde club, zowel op als rond het veld. Daarnaast werd positieve betrokkenheid van de ouders gevraagd. Dat kon neerkomen op het wassen van de voetbalkleren - iets wat sowieso altijd door ouders bleek te gebeuren - achter de bar staan of als elftalleider fungeren. Omdat deze formule mij aansprak, heb ik vervolgens ook "ja" gezegd, toen men vroeg of ik arbiter wilde worden. Op die manier ben ik er van lieverlee ingerold en nu ben ik alweer drie jaar voorzitter van de club.'

Reservaat

Kwam de hernieuwde kennismaking met het amateurvoetbal inderdaad als een schok voor Van der Roest? DVSU is immers geen afgeschermd reservaat en dus zal ook in Lunetten het fenomeen 'speler die klap uitdeelt' of 'vloekende ouder langs de lijn' niet onbekend zijn, al was het maar dankzij optreden van de tegenpartij. 'Geschokt?' peinst Van der Roest. 'In het dagelijks leven ben ik wel wat gewend. Als trainingsacteur leer ik politiemensen en anderen hoe zij kunnen komen tot geweldreductie, dus de tijd dat ik van dit soort zaken schrik, is voorbij. Wat ik wel nog steeds heb, is dat ik me boos maak om het feit dat sommigen de boel verzieken voor anderen, zelfs in die mate dat er ouders zijn die hun zoon van een voetbalclub afhalen omdat ze dat kind niet langer willen blootstellen aan fysiek en verbaal geweld. Daardoor zijn "we" het over de hele linie in steden als Utrecht en Amsterdam jammer genoeg aan het verliezen. Heel spijtig, want lichaamsbeweging, sport en met name teamsport, zijn reuzegoed voor kinderen. Per team gaat het misschien slechts om een of twee heethoofden of loslippige ouders, maar die kunnen zoveel schade aanrichten. We hebben al meegeemaakt dat een scheidsrechter tijdens de wedstrijd werd bedreigd door de coach van zijn eigen vereniging. Vorig jaar kwam een grensrechter van de tegenpartij hollend het veld in met de intentie om de arbiter eens stevig te bewerken met zijn vlag.'
Onderneemt Van der Roest direct actie in een dergelijke situatie?

‘Altijd! Ik spreek mensen onmiddellijk aan op hun gedrag. Zodra ik voel dat de hitte stijgt, stel ik mij strategisch op bij de dug-out.’ En ouders langs het veld? ‘Je maakt dingen mee die je eigenlijk beter niet kunt opschrijven. Een wedstrijd van de D’tjes. Er staat een groepje toeschouwers voor de kantine. Roept ineens een van die vrouwen: “Hé, scheidsrechter, ben je vannacht niet klaargekomen? Je kijkt zo lodderig uit je doppen!” Zoiets vind ik dus heel erg. Maar als je er wat van zegt, krijg je te horen: “Jij bent niet wijs.” Toch zeg ik er altijd wat van. Of het nou iemand betreft van onszelf of van de tegenpartij. Mijn fantasie is groot, maar er zijn dingen die ik niet verzonnen krijg. Onlangs reed er een vrouw met kind en al op de fiets midden over het veld, terwijl de wedstrijd gaande was. Daar maak ik dan een opmerking over, met als gevolg dat je een grote bek krijgt. “Wat dacht je wel? Dat ik mijn fiets alleen laat! Wordt hij gestolen!” Bizar, respectloos, maar wel de alledaagse realiteit.’

Windmolens

Waar haalt Van der Roest de kracht vandaan om tegen de stroom in te blijven roeien? ‘Eigenwijsheid, misschien. Nederland is een ondernemend land. Op sportief gebied hebben we veel bereikt. Niet in de laatste plaats met voetbal. Een aantal figuren loopt dat voor generaties te verknallen. Toevallig heb ik als theatermaker vorig jaar *Don Quichotte* opgevoerd, dus het gevoel tegen windmolens te vechten, is mij niet vreemd. Toch ga ik door. Ik wil niet dat men straks achter mijn rug kan fluisteren: “Zie je die man daar? Die heeft het opgegeven.” Nee, dat klinkt te somber, want laat ik niet vergeten dat er eveneens lichtpuntjes zijn. Zeker bij DVSU, waar we mijns inziens op de goede weg zijn. Zo spreken we “eigen” ouders aan op overdreven juichen na een doelpunt. Natuurlijk is het leuk als je kind scoort, maar om dan helemaal uit je dak te gaan? Dat doe je niet. Wij willen dat mensen evenzeer oog hebben voor de prestatie van de tegenstander. Als dat keepertje een mooie “safe” verricht, applaudiseer je toch ook? Iedereen is trots op zijn kind. En waar hebben we het nou helemaal over? Het gaat enkel om een partijtje van twee keer elf kinderen. Meer niet. Als je het zo bekijkt, wordt het spelletje een stuk leuker.’

Meer nog dan om het besef van fatsoensnormen, draait het bij DVSU om het scheppen van duidelijkheid. Van der Roest: ‘Mijn vrouw zei laatst: “Waarom veranderen jullie de naam niet in de Club van de Duidelijkheid?” Wij laten mensen zien wat wel en niet kan, wat we wel en niet tolereren, want naast het creëren van duidelijkheid, is het hanteren van deze spelregels minstens zo belangrijk. Wat ik daarmee bedoel? Als iemand iets onaangenaams roept langs het veld, moet degene naast hem niet zeggen: “Wat heeft dat nou voor zin?” Dat is een onduidelijke opmerking. In

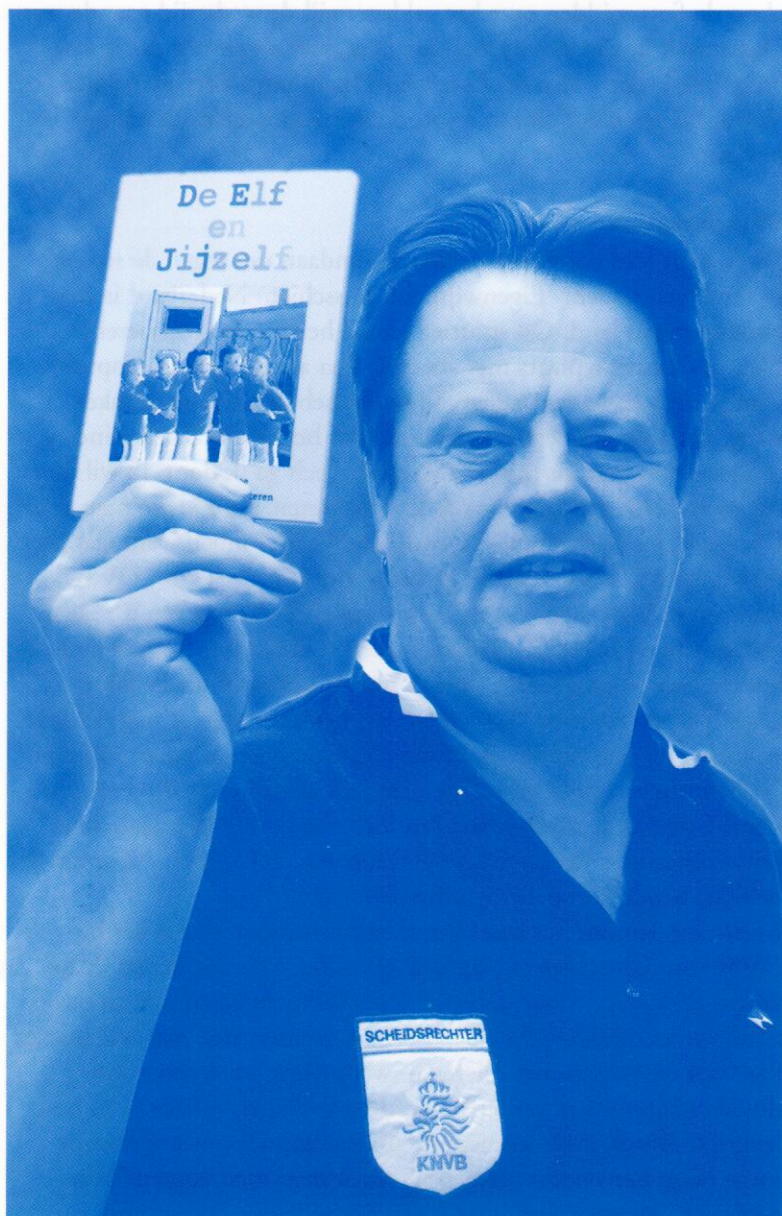
‘Onlangs reed er een vrouw met kind en al op de fiets midden over het veld.’

plaats daarvan moet hij zeggen: "Dat accepteren we hier niet. Als u zich daar niet aan houdt, dient u op te stappen." Heldere taal.'

Boekje

De duidelijkheid die Van der Roest nastreeft, heeft DVSU vastgelegd in een aantal regels die zijn na te lezen in het boekje *De Elf en Jijzelf*. 'In het boekje hebben we elf gezamenlijke waarden en normen benoemd, zoals sportiviteit, verantwoordelijk gedrag en het creëren van een goede sfeer op en rond het voetbalveld. Al die waarden onderstrepen we via een verhaaltje en achter dat verhaaltje vermelden we de regels. Maar er is nog een twaalfde hoofdstuk -

'Wie zijn kind
lid wil laten
worden van
onze club,
bezoekt eerst de
ouderavond.'

De Twaalfde Man - en dat gaat over ouders. Zoals gezegd, verwachten we van dezen positieve betrokkenheid. Maar we verwachten ook van hen dat ze de coach laten coachen. En dat ze zich committeren aan ons boekje. Sterker: we willen dat zij die intentie, net als onze voetballende leden, met hun handtekening bekrachtigen. Wie zijn kind lid wil laten worden van deze club, bezoekt allereerst de ouderavond. Alle regels uit *De Elf en Jijzelf* worden daar toegelicht. Maar hiermee is de kous niet af. Zit hun zoon eenmaal op de club, dan spreken wij die ouders aan wanneer ze een aantal weken niet zijn komen kijken bij hun kind. Waarom we dat doen? Bij DVSU zijn wij geen kinderopvang. Je zet 's ochtends je jongen niet met tweeënhalve euro bij het hek af om hem 's middags om half zes weer op te pikken. Ik ken bestuurders van andere verenigingen, die doorlopend ouders moeten bellen of ze op zaterdag alsjeblieft willen rijden. Dat kost zoveel energie die je beter aan andere dingen kunt besteden. Zoals voetbalzaken. Om die reden presteren onze teams naar verhouding bovengemiddeld. Ik schrijf dat toe aan de verhoogde discipline. Ook bij ons nemen arbiters de verkeerde beslissingen of heb je te maken met thuisfluiters, maar de spelers van DVSU raken daardoor niet langer uit hun spel. Zonder discipline vaart geen voetballer wel. Vergeet niet dat deze sport in wezen allesbehalve een democratisch proces vormt. Als ouders deze zienswijze allemaal veel te streng vinden of zich daarin niet kunnen vinden, prima, maar dan moeten ze niet bij ons zijn. "Kun je daar in specifieke gevallen geen uitzondering op maken?" horen we vaak. Dan moeten er heel gegronde redenen zijn, want veel maatschappelijke problemen zijn juist ontstaan door het gedogen van uitzonderingen. Uitzonderingen zijn regel geworden en mede daardoor loopt het her en der spaak.'

Allochtonen

Regelmatig krijgt Van der Roest de vraag voorgelegd: 'Hoeveel allochtonen spelen er bij jullie?' Zijn repliek: 'Ik snap de interesse wel, maar die vraag vind ik bijna beledigend. Zo van: zijn jullie wel een gezonde club? Discrimineren jullie niet? Ons antwoord: wij discrimineren absoluut! Sterker: wij geven ook ouders de kans te discrimineren. Discrimineren is immers niets anders dan onderscheid maken: wil ik wel bij die club horen of niet? Die keuze leggen wij aan iedereen voor en daar kan elk individu - autochtoon of allochtoon - zelf het antwoord op geven.' Niettemin is de vraag relevant: hoeveel allochtone jongens spelen er bij DVSU en hoe soepel loopt dat? Van der Roest: 'Dat gaat bij ons heel gewoon, heel normaal. Onze A1 bestaat voor meer dan de helft uit jongens met een andere etnische achtergrond dan de Nederlandse. Die jongens zijn juist blij dat ze niet in een uitzonderingspositie gedrukt worden. In Nederland bestaat er sinds enige tijd de tendens separate

'Wij
discrimineren
absoluut!
Discrimineren is
immers niets
anders dan
onderscheid
maken.'

‘Wij zijn geen
verzameling
heilige
boontjes.’

clubs op te richten voor Turken, Marokkanen, Surinamers, Antil-
lianen en noem maar op. Persoonlijk vind ik dat van de gekke. Juist
in iets waarin je bij uitstek kunt integreren - de sportvereniging -
ga je mensen scheiden op grond van hun afkomst of huidskleur...
Onbegrijpelijk. Voetbal is een teamsport. Samen moet je de klus
klaren. Dus moet je op geen enkele manier onderscheid maken
tussen de samenstellende delen. Inmiddels hebben we negentien
elftallen. Die zitten stuk voor stuk goed in de kleren. Aan de
buitenkant kun je niet zien wie de zoon van de professor is en wie
de zoon van de bakker. Het klinkt misschien lullig, maar bij ons in
de kleedkamer smijten ze de tassen niet in de hoek. Nee, die zetten
ze keurig netjes naast elkaar.’

Heeft DVSU nog steeds te kampen met een wachtlijst? Van der
Roest: ‘Enorm. Als we willen, kunnen we de club twee keer zo
groot maken.

Hoe ik dat verklaar? Hier wil je bij horen. Hier heerst een goede
sfeer. Regelmatig willen hele teams overstappen naar DVSU.’

Tegelijkertijd benadrukt Van der Roest dat niet alles koek en ei is
in het Utrechtse Lunetten. ‘Mensen blijven altijd morrelen en mar-
chanderen. Vooral ouders die het oneens zijn met bepaalde zaken.
Zo hadden we onlangs een akkefietje met vier jongens die uit
balorigheid de kleedkamers onder stoom hadden gezet. Die jongens
en hun ouders zijn hierop door ons als bestuur aangesproken. Een
van die ouders reageerde pissig, omdat zij - als lid van de sponsor-
commissie - zorgt dat er veel geld in het laatje komt. Volgens haar
had ze daarmee een privilege verdiend. Volgens ons niet, maar
vrienden maak je niet op die manier.’

Muiten

‘Als ik er zo over nadenk’, vervolgt Van der Roest, ‘worden de pro-
blemen vrijwel altijd veroorzaakt door ouders. Een stuk of tien
mensen die constant lopen te muiten. Een moeder die met droge
ogen beweert: “Weet u wel dat onze C2 maar tien oefenwedstrijden
heeft gespeeld en de C1 wel veertien. Dat is toch niet eerlijk, want
wij betalen evenveel contributie.” Ik riposteer dan: “Weet u wat? Ik
nodig u uit naar een andere club te gaan, want zoveel onrecht moet
u zich niet laten welgevallen. Kom nou: tien oefenwedstrijden! Dat
is allemaal extra, hoor. Bovendien is de C1 een selectieteam.
Niettemin zorgen we dat de C2 ook aan zijn trekken komt.”’

‘Nogmaals: DVSU is evenmin een modelclub’, stelt Van der Roest.
‘Wij zijn geen verzameling heilige boontjes. Ook bij ons loopt er
weleens een wagon uit de rails. We schrijven niet op een bord dat
het gebeurt, maar instanties als de reclassering brengen jongens bij
ons onder, omdat wij de duidelijkheid verschaffen die elders ont-
breekt. Dergelijke probleemgevallen komen bij ons terecht. Een
enkele keer gaat het mis, maar over het algemeen hebben die jon-

gens het gevoel dat ze op een rijksweg terechtkomen waar je maar één kant op kunt, terwijl ze voorheen op een vliegveld stonden waar je alle kanten op kunt. Die jongens passen zich doorgaans vlot aan. Waar we meer moeite mee hebben, zijn de tegenstanders. Die provoceren, die jennen, die roepen bepaalde dingen. Bijvoorbeeld als onze scheidsrechter een fout maakt: “Nou, lekkere club met je normen en waarden.” De rode loper wordt allerminst uitgelegd.’ Nochtans bestaat er veel animo bij andere clubs om het DVSU-concept over te nemen, getuige de rits aanvragen voor lezingen, cursussen en wat dies meer zij. Teneinde die honger te stillen, heeft Van der Roest zelfs een apart bedrijfje opgezet, Samsport. ‘U heeft er geen idee van hoe omvangrijk het probleem is. Niet alleen clubs, ook instanties benaderen ons. Vorig jaar klopte de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportbond op de deur. Mijn eerste gedachte was: zijn de paarden nu ook al agressief aan het worden? Ja, dus. Ook in ruitersringen slaat de verloedering toe. Ik hoor verhalen... Dan moet u denken aan een jurylid, dat pony A of B diskwalificeert, waarna de moeder of vader van zo’n ruitertje helemaal door het lint gaat. Schelden, intimideren, slaan? Het is bepaald niet enkel een voetbalprobleem, het is een maatschappelijke kwestie. Er heeft zich een turnclub gemeld, een korfbalclub, ja zelfs een damvereniging. Geloof het of niet, maar de spelers gooien de damstenen naar elkaars hoofd. En als zij het niet doen, doen de ouders het wel.’

Rollenspel

Een van de instrumenten om tot gedragsverandering te komen, is het rollenspel. In zo’n nabootsing van de werkelijkheid schetst Van der Roest een dilemma waarmee de groep aan de slag gaat. ‘Het is vijf minuten voor tijd. Je staat met 1-0 achter. Met een gelijkspel ben je kampioen. Per ongeluk raak je de verdediger van de tegenpartij ongelukkig, waardoor deze geblesseerd op het veld blijft liggen. De scheidsrechter fluit niet. Dan kom je in balbezit. De weg naar het doel ligt open. Je coach heeft gezegd: als er iemand op het veld ligt, speel je de bal altijd over de lijn, teamgenoot of tegen-

Bert van der Roest (47) voltooide de opleiding tot docent drama. Tien jaar lang was hij verbonden aan theatergezelschappen. Sinds 1990 werkt hij als trainingsacteur voor een scala aan opdrachtgevers, waaronder de politie, justitie, land- en luchtmacht. Oogmerk van deze cursussen: agressiereductie. De in zijn professie opgedane ervaring past Van der Roest toe bij de Utrechtse voetbalclub DVSU, waarvan hij sinds drie jaar voorzitter is. Vanwege de overweldigende belangstelling voor zijn gedragsveranderende aanpak, heeft Van der Roest het bureau Samsport opgericht.

'In tegenstelling
tot bij
"normale"
kinderen,
veroorzaken
ouders van
gehandicapte
kinderen nooit
ellende.'

stander, maakt niet uit. Wat doe je? Vind je winnen belangrijk of vind je sportiviteit belangrijk? Je ziet die kinderen gaan twijfelen, zeker als we een en ander op het veld levensecht imiteren.

"We maken er toch geen praatclub van?" reageerde de technisch directeur van FC Utrecht, waar we ook een clinic geven. "Nee", antwoord ik dan, "maar je moet onderling wel afspraken maken, want daar bestaat voetbal uit."

Belandt het DVSU-concept ook bij de bonden? Voor een koepel als de KNVB, die al jaren kampt met een 'geweldscore' die even hard stijgt als het aantal scheidsrechters afneemt, komt deze aanpak immers als geroepen, mag je veronderstellen. Van der Roest kan een ironische glimlach nauwelijks onderdrukken. 'Een collega van mij zei ooit: "De KNVB beweegt pas als ze in de trein zit." Dat is zo'n groot, log apparaat. Die laten liever een duur onderzoeksbureau hetzelfde uitzoeken als waar twee Utrechtse cowboys op basis van gezonde intuïtie en praktijkervaring mee aankomen. De KNVB heeft een houding van: "Not invented by us". Het kan niet goed zijn, want wij hebben het niet bedacht. Met de hockeybond hebben we een andere ervaring. Daar wordt nu bij alle 380 clubs een ambassadeur voor Sportiviteit & Respect (zie ook het interview met *Marijke Fleuren op pagina 119-125*) aangesteld. Simpel, maar effectief.'

Forza Friends

Sinds enige tijd kunnen ook kinderen met een handicap in clubverband voetballen bij DVSU. Van der Roest: 'Dat zou overal normaal moeten zijn, maar toen wij een paar jaar geleden gingen turven, kwamen we niet verder dan acht clubs in Nederland, die zo'n team hadden. Tot zestien jaar kunnen "normale" kinderen overal terecht en "niet-normale" vrijwel nergens. Schandalig. Derhalve hebben we Forza Friends in het leven geroepen. Gelukkig gaat het nu de goede kant op. Inmiddels zijn er 46 clubs waar kinderen met een beperking kunnen voetballen. En weet u wat zo opvallend is? In tegenstelling tot bij "normale" kinderen, veroorzaken ouders van gehandicapte kinderen nimmer ellende. Ook hoor je nooit: "Of ik zaterdag kan rijden? Nee, ik heb geen tijd." Die mensen hebben altijd tijd, hoewel ze de hele week al druk zijn met hun kind.'
Mouwen opstropen en aanpakken, dat is de methode die Van der Roest voorstaat. Aan stroperige vergadercircuits heeft deze vertegenwoordiger van de gestampte pot een broertje dood. 'Bij DVSU houden wij van de opportune benadering. Als ik een vergelijking mag trekken; er zijn ouders die ons schrijven: "Het valt op dat de sfeer rond team A verslechtert. Ons inziens moet daar wat aan gedaan worden. Wij wensen u daar veel succes bij." Wat denken die mensen aldus te bereiken? Wie voelt zich aangesproken en geeft toe: "Dat slaat op mij"? Niemand. Onze visie is kort en helder:

mensen direct en rechtstreeks aanspreken. Aanpakken, niet palaveren.'

Elf geboden

Naar buiten toe kan DVSU de indruk wekken van een soort commando-opleiding, waar het drillen en onderdrukken van weerbarstige ego's hoogtij viert. Is het, anders gezegd, wel leuk om deel uit te maken van dit Utrechtse gezelschap dat leeft naar de elf geboden? Van der Roest: 'In *Hart van Nederland* vroeg de verslaggever van dienst: "Zo jongens, hoe bevalt het in het militaire strafkamp?" Onze knapen keken die vent aan van: waar heeft die man het over? Trainers en spelers vinden het fantastisch bij ons. Logisch, want ze hoeven zich enkel op het spelletje te concentreren en verspillen geen energie aan randzaken. Dat is niet iets om je over op de borst te kloppen: bij ons tref je in wezen niks bijzonders aan. Wat is er speciaal aan een gedisciplineerd team dat netjes het veld op- en afgaat? Wij zijn bijzonder normaal. Misschien wel de normaalste club van Nederland, maar meer ook niet. Ik ben iedere keer weer verbaasd hoeveel respons dat normale krijgt. Scholen kloppen bij ons aan. Schoonmaakbedrijven idem dito. Allemaal zijn ze geïnteresseerd in onze gedragscodes. Ik zal u wat verklappen: de KNVB heeft inmiddels ook een boekje uitgegeven met gedragscodes. Sommige dingen daarin zijn letterlijk overgenomen uit ons boekje. Over gedrag gesproken... Dan snap je dus niet wat respect is.'

Plezier

'Mijn doel?' kaatst Van der Roest terug, gevraagd naar wat hem drijft. 'Net als leren moet sport leuk zijn. Zonder plezier in wat je doet, kom je nergens. Dat geldt voor iedereen. Jong, oud, rijk, arm. In dat besef hebben we het Jeugdfonds Nederland opgericht, dat ook kinderen zonder voldoende financiële middelen in staat stelt te gaan sporten. Er schuilt in mij een idealist, concludeert u? Dat mag u vinden, maar ik zie mijzelf eerder als realist. Je kunt de problematiek beter nu aanpakken dan later, want nu is het nog hanteerbaar. Als kinderen op het veld staan, vernielen ze bij mij in de straat tenminste geen auto's.' Meer nog dan bij kinderen, zit het probleem echter bij hun ouders, herhaalt Van der Roest: 'Welke sport je ook pakt: het gaat iedere keer mis omdat ouders er zich tegenaan zijn gaan bemoeien. Ouders die zijn opgegroeid in de jaren zestig en zeventig toen alles kon, alles mocht en niets moest. De problemen van nu zijn een generatieprobleem. Mijn generatie heeft dat denken lange tijd als vrijheid bestempeld, maar tot onze schande komen we er nu achter dat juist het benoemen van en vasthouden aan regels vrijheid schept. Wat in het verkeer geldt, geldt ook daarbuiten. Op de weg zeggen we toch ook niet: vooruit mensen, ga je gang maar, zoek het lekker uit? Misschien klinkt dit

'Wij zijn
bijzonder
normaal.
Misschien wel
de normaalste
club van
Nederland.'

'De KNVB-
leeuw brult wel,
maar doet niks.'

alles wat pessimistisch, maar ik heb wel degelijk een goed gevoel over de toekomst. Ik geloof sterk in de kracht van de jeugd, mits we ophouden hen te mishandelen en een verknipt wereldbeeld voor te schotelen. Neem de televisie. Eén potpourri van ellende. Of de politiek. Eén erosie van normen en waarden, hetgeen nog schrijnender wordt vanwege de boodschap die men met de mond belijdt, maar in de praktijk niet waarmaakt. Welke minister neemt nog zijn verantwoordelijkheid voor al dat geblunder en treedt af? Welk voorbeeld geven we op die manier aan kinderen? Ik heb meegemaakt dat een jongetje op het veld een grote mond geeft aan de grensrechter. Die man zegt wat terug. Waarop de vader van dat ventje het veld op stormt en die grensrechter neerhoeft. Gevolg: die grensrechter moet naar het ziekenhuis. Als hij weer opgeknapt is, organiseren we een gesprek op de club tussen alle betrokkenen. Dat jongetje komt ook en heeft - werkelijk waar - de grootste bek. Zegt pa daar wat van? Integendeel. Hij toont zich diep beledigd dat we niks aan die grensrechter hebben gedaan. Onvoorstelbaar. Met dit soort mensen heb ik dus nog een wereld te winnen. Ander voorbeeld: in het veld roept een spelertje tegen me: "Hé, scheidsrechter, ik vind jou een stomme klootzak." "Pardon?" zeg ik. Herhaalt dat joch: "Stomme klootzak!" "Okee", zeg ik tegen de coach, "haal deze jongen eruit, want hij noemt mij een stomme klootzak." "Dat doe ik niet", laat die trainer weten en begint vervolgens een partij te tieren. Kortom, wedstrijd gestaakt. Enige tijd geleden luidde KNVB-Oost de noodklok. Maar liefst 128 jeugdwedstrijden E en F waren gestaakt wegens incidenten met ouders. Nadien hebben wij onze expertise bij de KNVB aangeboden. Nooit meer iets gehoord. De leeuw brult wel, maar doet niks. Dat vertelt het hele verhaal. Maar nogmaals: opgeven komt niet voor in het woordenboek van Bert van der Roest.'

EW

Jacco Eltingh, ex-tennisser en ondernemer

‘Pa, ik heb liever een goede vader dan een tweede coach’

Hij zal zijn kinderen niet pushen om te gaan tennissen. Wél om aan sport te (blijven) doen. Bij voorkeur een teamsport én een individuele sport, net als hijzelf vroeger. Jacco Eltingh heeft het naar eigen zeggen getroffen met zijn ouders, wier voorbeeld hij in grote lijnen volgt als het gaat om de opvoeding van zijn drie zonen. Natuurlijk zou hij het leuk vinden als ze later aan topsport willen doen. Hij zal ze daar dan zo goed mogelijk bij helpen. Maar Eltingh zal het ook eerlijk zeggen als hij denkt dat ze het niet gaan redden. Wat dat betreft, heeft hij te veel verkeerde voorbeelden gezien van (tennis)ouders die zichzelf en hun gezin volledig wegcijferen ten faveure van het talentvolle kind. Zo moet het juist niet, weet Jacco Eltingh uit ervaring.

‘Toen ik een jaar of veertien was, kwam het weleens voor dat mijn vader me na een wedstrijd vroeg waarom ik zus of zo had gedaan. “Had je niet beter dit of dat kunnen doen?” Mijn antwoord was dan steevast: “Pa, ik weet dat je het niet verkeerd bedoelt, maar ik heb liever een goede vader dan een tweede coach.” Dat is op zo’n moment misschien niet leuk voor ouders om te horen, maar het is wel duidelijk. Als je veertien, vijftien jaar bent, moet je als kind langzamerhand kunnen zeggen wat je wel en niet wilt. Zeker als je

‘Als je veertien, vijftien jaar bent, moet je kunnen zeggen wat je wel en niet wilt.’

echt aan topsport gaat doen. Gelukkig hebben mijn ouders dat ook altijd begrepen. Ze waren positief-betrokken. Niet te weinig, niet te veel. Precies goed. Zo zal ik dat ook met mijn eigen kinderen proberen, als ze de keuze maken aan topsport te gaan doen, ervan uitgaande dat ze daarvoor de aanleg hebben natuurlijk.'

Voormalig toptennisser Jacco Eltingh heeft een uitgesproken mening als het gaat om de manier waarop ouders met hun talentvolle kinderen moeten omgaan. Hij noemt hen zelf overigens liever 'kinderen met aanleg'. 'Talent vind ik eigenlijk een rotwoord. Daar zit automatisch een bepaald verwachtingspatroon aan vastgeplakt.'

'Mijn vader
voetbalde en
"dus" ging ik
ook op voetbal.'

Pielen

'Van mijn zevende tot mijn dertiende jaar heb ik aan twee sporten gedaan. Tennis en voetbal. Mijn vader voetbalde en "dus" ging ik ook op voetbal. En toen mijn ouders in de zomer gingen tennissen, mocht ik mee om samen met mijn beste vriend Bart een beetje te "pielen" met een bal en een racket. "Bal en slagvaardigheid" noemden ze dat bij mijn eerste vereniging, HLTC, in mijn woonplaats Heerde. Toen ik beter ging tennissen, ben ik lid geworden van TV Wapenveld, een stukje verderop, en uiteindelijk mocht ik na de brugklas naar de bekende KNLTB-tennisschool van Henk van Hulst in Geldrop en later Valkenswaard. Daar ging ik ook wonen bij een pleeggezin. We trinden drie tot vijf uur per dag en combineerden dat met school aan het St. Joriscollege in Eindhoven. Dat was een soort voorloper van wat tegenwoordig LOOT-scholen heten (zie ook het interview met Jaap Breur op pagina 79-85), waar je studierooster wordt afgestemd op je sportactiviteiten. Toen zaten er alleen kinderen van PSV en van de tennisbond op die school. Maar tegenwoordig zijn het er meer dan 150, van zo'n dertig verschillende takken van sport,' aldus Eltingh, die ook op jonge leeftijd al wars was van sterallures. 'Het St. Joriscollege was een normale middelbare school. Als topsporters zaten wij ook gewoon in een reguliere klas, niet in een apart "sportklasje" of zo. Ik heb dat altijd als prettig ervaren en het is, denk ik, ook het beste voor het kind. Sporters met aanleg kunnen op een LOOT-school bepaalde vrijstellingen krijgen, dat is wettelijk geregeld. Het is goed dat die mogelijkheid er is, want soms kan het echt niet anders. Maar ik ben er een voorstander van geen uren te missen als het niet nodig is. Je moet niet gymnastiek of maatschappijleren laten lopen om in een ander studielokaal, samen met andere sporters, je huiswerk te gaan maken. Dan moet je maar beter leren plannen, is mijn opvatting, daar heb je later in je leven alleen maar profijt van. Vaak zie je dat als kinderen er op school een rommeltje van maken - bijvoorbeeld veel te laat komen of een buitenlandse reis niet op tijd aankondigen bij hun leraar - ze het later ook als topsporter niet redden. Dat zijn meestal eveneens de mensen die op belangrijke momenten niet

thuis geven in de sport.'

Over 'thuis' gesproken. Voor Jacco Eltingh was dat vanaf zijn dertiende jaar een relatief begrip. Doordeweeks woonde hij bij het gastgezin in Deurne en in het weekend bij zijn ouders in Heerde. Maandagmorgen vroeg met de trein heen, vrijdagavond laat terug. Die situatie duurde tot zijn zeventiende jaar. Toen werd hij, met het wvo-diploma op zak, prof en leefde hij voornamelijk vanuit zijn koffer. 'Sinds die tijd was ik 44 à 45 weken per jaar op reis. Dat is nu eenmaal het leven van een prof tennisser. Van 1988 tot en met 1991 was mijn woonplaats officieel het ouderlijk huis. Maar als ik al een keer in Nederland was, dan trainde ik bij Henk van Hulst en woonde ik bij de familie Gerlag in Eindhoven, de ouders van mijn beste vriend op school. Als ik vrij had, was ik bij mijn vader en moeder. Maar tennis en vrij horen niet echt bij elkaar. Als prof ben je eigenlijk nooit echt vrij, het circus draait het hele jaar door.'

Onderweg

'Eind 1991 kreeg ik verkering met een Française. Toen ben ik in Monaco gaan wonen, voor zes, zeven jaar. Zodra ik vrij had, was ik daar. Ik zag mijn familie alleen als ik in Nederland speelde. In Rotterdam, Rosmalen of "rondom" de Davis Cup. Maar ruwweg kun je stellen dat ik vanaf mijn dertiende tot het moment dat ik ben gestopt, niet echt meer een thuis had. Ik was eigenlijk overal thuis. Bij mijn vader en moeder, bij mijn pleegouders of op reis. Je weet ook niet beter. Of je nou naar Valkenswaard gaat of naar Kuala Lumpur; het principe is hetzelfde. Je pakt je tas in, je reist, je traint en je speelt. Ja, eigenlijk ben je altijd onderweg naar huis...'

Voetbal

Als hem wordt gevraagd waarom hij destijds voor tennis koos en niet voor voetbal, fronst Jacco zijn wenkbrauwen. 'Ik vond voetbal ook ontzettend leuk om te doen. Nog steeds trouwens. Ik kon ook een aardig balletje trappen en had een redelijke kans om bij PEC Zwolle - de profclub die nu FC Zwolle heet - te gaan spelen. Zeker weten doe ik het niet, want dat is toch een gevoelskwestie, maar ik heb, denk ik, definitief voor tennis gekozen omdat de successen duidelijker meetbaar waren. Ik werd clubkampioen, districts-kampioen en haalde de laatste acht van Nederland. Je eigen progressie kun je heel duidelijk meten aan concrete resultaten. Daarbij ben je als tennisser helemaal zelf verantwoordelijk voor je prestatie. Zowel positief als negatief. Ik was spits in het voetbal. Als we hadden gewonnen, maar ik had niet gescoord, was ik niet blij. Andersom was ik dat wel wanneer we hadden verloren en ik een doelpunt had gemaakt.

Dat is voor een teamsporter geen goede eigenschap.

'Nee, mijn ouders hebben mij niet geholpen een keuze te maken en

'Ik zag mijn familie alleen als ik in Nederland speelde.'

‘Mijn ouders hebben er altijd op gelet, dat mijn zus niet het kind van de rekening werd.’

ook niet gedwongen om dat te doen. Ik realiseerde me zelf ook wel, dat ik met voetballen moest stoppen als ik écht verder wilde in het tennis. Zeker toen ik bij Henk van Hulst mocht gaan trainen en ik diende te verhuizen. Ook in die keuze hebben mijn ouders mij vrijgelaten. Op zich bijzonder, want het is toch wel een grote stap als je kind op dertienjarige leeftijd het ouderlijk huis verlaat. Daar ben ik mijn vader en moeder nog het meest dankbaar voor; dat ze mij destijds die kans hebben gegeven. Bovendien gaven ze duidelijk te kennen, dat de achterdeur altijd openstond. Als ik het niet zou redden of het gewoon niet leuk zou vinden, kon ik altijd weer thuiskomen. Maar het tennis ging steeds beter. Ik haalde de nationale ploeg en kwam als middelbare scholier op plaatsen in de wereld waar andere mensen hun hele leven misschien nooit zullen komen. Dat is fantastisch om mee te maken. Natuurlijk waren er weleens momenten waarop ik het moeilijk had en mijn ouders miste, maar als puntje bij paaltje kwam, wilde ik gewoon niet anders. Ik heb nooit spijt gehad van die keuze.’

Balans

Zijn verhuizing naar Deurne was tevens goed voor zijn drie jaar jongere zusje Elien, beseft Jacco Eltingh nu ook. ‘Elien vond tennis, turnen en gym leuk. Ze had er ook wel aanleg voor, maar had nog zoveel andere interesses, waaronder tekenen. Al met al was ze wat sociaal aangelegd dan ik, ze had wat minder “drive” om in tennis of een andere sport te excelleren. Helemaal niets mis mee hoor, maar voor ouders is het dan wel zaak een goede balans te vinden in de aandacht voor beide kinderen. Mijn ouders hebben er altijd heel bewust op gelet, dat mijn zus niet het kind van de rekening werd. Dat was ook een van de redenen om mij naar de tennisschool van Henk van Hulst te laten gaan. Het was toch een te dure aangelegenheid om tennis vanaf thuis op topniveau te blijven doen. Bovendien kostte het enorm veel tijd mij steeds te brengen en te halen en ook nog eens allerlei andere zaken te regelen. Elien is vanaf haar tiende min of meer enig kind geweest en dat was niet altijd even leuk. Maar ik denk dat het veel moeilijker was geweest als ik nog thuis had gewoond en dezelfde vooruitgang had geboekt. Dan had ik ongetwijfeld een te groot beslag gelegd op het gezin.’

‘Kwali-tijd’

Het contact met zijn zus was toentertijd redelijk oppervlakkig. ‘Op zich logisch. Zij was grotendeels thuis, ik bij pleegouders. We hadden totaal andere levens en scheelden ook nog eens drie jaar in leeftijd. Maar áls we dan weer eens met z’n vieren bij elkaar waren, ook op latere leeftijd, dan was het echt “kwali-tijd”. Daar zorgden mijn ouders wel voor. Trouwens, mijn zus werkt nu als “kantoorbaas” bij Eltingh Haarhuis Tennis Events, dus uiteindelijk zijn al

die “ontberingen” niet voor niets geweest.’

In zijn huidige bestaan als ondernemer geeft Jacco Eltingh veel clinics bij tennisverenigingen. Dan komt hij ze vaak genoeg tegen; ouders die met eurotekens in hun ogen opscheppen over de tenniskwaliteiten van hun kind. ‘Bij TV Wapenveld is het jaarlijkse jeugdtoernooi naar mij vernoemd. Daar ben ik best trots op, want normaal moet je eerst de pijp uit zijn voor ze je naam aan een evenement koppelen. Ik doe altijd de prijsuitreiking en verzorg meestal een clinic. Dan geef ik de aanwezige ouders immer het advies de lat voor hun kind niet te hoog te leggen. Je moet de realiteit onder ogen zien. In de laatste dertig jaar zijn er misschien zeven of acht Nederlandse tennissers geweest, die na hun carrière een aantal jaren konden freewheelen, alvorens ze een baan moesten zoeken om de kost te verdienen. Procentueel gezien zijn het er maar heel weinig die écht veel geld verdienen met tennis. Wat ik maar wil zeggen, is dat je je als ouder niet moet blindstaren op een carrière als tennisprof voor je kind. Wat dat betreft, kun je als Nederlander beter gaan wielrennen of voetballen. In die sporten heb je relatief gezien een veel grotere kans om prof te worden. Dat mag in mijn ogen echter nooit het uitgangspunt zijn voor ouders om hun kind een bepaalde sport te laten beoefenen. Toen ik begon met tennissen, had ik ook geen voorbeelden of een beroepsperspectief.’

Verwachtingspatroon

Eltingh kent ze wel, de mensen die met hun hele gezin naar Amerika verhuizen, om dochterlief te kunnen laten trainen bij de bekende tennisgoeroes aldaar. ‘Maar ik ken er niet één die het, na een opleiding in Amerika, uiteindelijk tot professioneel tennisser heeft geschopt. Dat zegt eigenlijk al genoeg. We hebben in Nederland een prima tennisopleiding. Je kunt hier tot je veertiende, vijftiende jaar alles leren wat je op die leeftijd moet leren. Er zijn genoeg opleiders die dat traject super kunnen begeleiden. Daar hoeft je echt niet voor naar een tennisschool in het buitenland. Vaak is ook het verwachtingspatroon voor die kinderen veel te hoog. Daar kunnen ze onmogelijk aan voldoen. Het is nogal wat om met de

Jacco Eltingh (35) kwam in 1991 binnen in de top-100 van de ATP. In 1995 noteerde hij als nummer negentien de hoogste ‘single ranking’ uit zijn carrière. Zijn grootste successen boekte hij in het dubbelspel, samen met zijn maatje Paul Haarhuis. Ze werden samen twee keer wereldkampioen (in 1993 en 1998) en waren het eerste team dat alle vier de grandslamtoernooien won. Nadat hij met een tweede wereldtitel in het dubbelspel (1998) afscheid nam als actief toptennisser, heeft Jacco Eltingh zich ook tot een succesvol ondernemer ontpopt. Hij runt, samen met zijn voormalige dubbelpartner Paul Haarhuis, het bedrijf Eltingh Haarhuis Tennis Events.

complete familie huis en haard in Nederland achter te laten, alleen maar omdat je kind aanleg voor tennis heeft. Als ouders zo'n keuze maken, legt dat onbewust heel veel druk op het kind.'

Risico

'Waar we in Nederland wél een oplossing voor moeten vinden, is de periode waarin je als tennisser de eerste stappen in het profmetier gaat zetten. Zeg maar de overgang van je tennisopleiding naar een leven "around the world". Dan moet je een trainer hebben die dat kan begeleiden, qua capaciteit, maar ook qua tijd. Want je moet als trainer heel erg flexibel zijn en bovendien in het begin ook

'Het is nogal
wat om met de
complete familie
huis en haard in
Nederland
achter te laten.'

willen investeren in een tennisser, zonder dat je weet of hij of zij je later kan betalen. In Nederland is er maar een heel kleine groep mensen die dat kan en vooral wil. Trainers die willen meegroeien met hun pupil en ook financieel risico durven te lopen. Ik geef toe: dat is geen gemakkelijk besluit, zeker als je ook nog een gezin moet onderhouden. Mijn generatie - Jan Siemerink, Richard Krajicek, Paul Haarhuis en ikzelf, maar ook Sjeng Schalken en John van Lottum - heeft het geluk gehad dat soort mensen te vinden. Alex Reijnders, Tjerk Bogtstra en Rohan Goetzke hebben het aangedurfd in ons en in zichzelf te investeren en daar mogen wij hen heel dankbaar voor zijn. Maar zoals zij, zie ik er nu niet zoveel meer in ons land.'

'Lifestyle-sporters'

'Het "oprecht topsporter zijn" - een quote van Joop Alberda - is ook niet meer van deze tijd. De moeilijkste keuze in de topsport maak je in de periode waarin je aan het eind van je middelbare-schooltijd zit en op de drempel van het bestaan als topsporter staat. Dan moet je kiezen of je een "lifestyle-sporter" of een echte topsporter wilt zijn. Als echte topsporter onderscheid je je door meer inzet dan anderen te tonen, meer trainingsarbeid te verrichten, het juiste team van begeleiders om je heen te verzamelen en vooral de juiste keuzes te durven maken op het juiste moment. Ik kan genoeg tennissers opnoemen die meer aanleg hadden dan ik, maar die niet bereid waren er zoveel voor te doen en te laten om de absolute top te halen. Joop Alberda noemt dat "lifestylesporters". Die willen wel de lusten, maar niet de lasten die bij topsport horen.

Onvoorwaardelijk voor topsport kiezen en alles wat daar bij hoort, zie je nog maar weinig. De oprechte reden waarom kinderen aan topsport willen doen en waarom ouders hen daarbij willen helpen, verandert. Ook het feit dat veel ouders allebei werken en moeite hebben om hun kinderen naar de training te brengen, interesse en prettige betrokkenheid te tonen, vormt een probleem. Met twee werkende ouders is het verrekte moeilijk om aan topsport te (blijven) doen. Of je moet supergrootouders hebben, dan wel vlakbij de sporthal of het voetbalveld wonen.'

Plannen

'Mijn ouders hebben mij nooit gepusht voor tennis te kiezen. Ze stimuleerden me wél om te gaan sporten. De combinatie team-sport-individuele sport is mij uitstekend bevallen. Die adviseer ik ouders ook bij onze tennisclinics. Als je financiële situatie het toelaat, laat je kinderen dan zo lang mogelijk twee sporten beoefenen. Bij voorkeur een individuele en een teamsport. Zeker op de basisschool en op een deel van de middelbare school, indien het met het huiswerk te combineren is. Zo leren ze ook goed te plannen

Jacco:

'Met twee
werkende
ouders is het
verrekte
moeilijk om
aan topsport te
(blijven) doen.'

en daar hebben ze de rest van hun leven profijt van. Los van het sociale aspect, is het ook voor de fysieke ontwikkeling van je lichaam goed aan twee verschillende sporten te doen. Ik hoop dat mijn kinderen dat ook leuk vinden. Nu doen ze nog aan zwemmen en voetbal, maar wellicht gaan ze komende zomer ook een beetje tennissen. Ik denk dat het belangrijk is als kinderen een sport beoefenen waarin ze snel vooruitgang kunnen boeken, zoals zwemmen. Dat stimuleert enorm en het levert veel zelfvertrouwen op.'

Worst

'Ik ga mijn
kinderen geen
worst
voorhouden.'

'Als ik op het voetbalveld langs de lijn naar mijn zoon sta te kijken, betrap ik mezelf erop dat ik ook weleens iets roep. Ik waak er echter voor zo'n ouder te worden die de tassen draagt en zijn kinderen continu de hemel in prijst. Als mijn kinderen aan topsport willen doen, zal ik ze daarbij helpen. Maar als ik het idee heb dat ze daarvoor bepaalde vaardigheden of eigenschappen missen, zal ik dat wel eerlijk zeggen. Ik ga hen geen worst voorhouden. Maar ik ben wel van mening dat kinderen, die op de basis- en middelbare school sport wat hoger op hun lijstje zetten, daar de rest van hun leven profijt van hebben. Daarom zal ik mijn kinderen altijd stimuleren om te blijven sporten. Als vader, niet als tweede coach...'

HN

Roxane Knetemann, wielrenster

‘Ik ben mijn vader niet en zal hem ook nooit worden’

Eén ding kan Jordi Cruijff, Axel Merckx en Roxane Knetemann niet ontzegd worden, en dat is moed. De durf om te kiezen voor dezelfde tak van sport als die waarin hun beroemde vaders hebben uitgeblonken. Welke afwegingen werden in dat proces gemaakt door ouder en kind? Leidde die keuze bijvoorbeeld tot verhitte discussies binnen de huiselijke kring? En als de kogel eenmaal door de kerk is: vormt het dan een voor- of nadeel als je vaders erelijst oneindig lang is? Roxane Knetemann schetst het verhaal van een jonge vrouw, die haar weg zoekt in de harde wereld van de topsport en op dat toch al kronkelige pad ook nog eens geconfronteerd wordt met de onverwachte dood van haar vader annex coach.

Theo van Gogh en Gerrie Knetemann hadden niet veel gemeen, behalve hun sterfdatum: 2 november 2004. Landelijk gezien trok de liquidatie van de flamboyante schrijver/cineast echter zoveel publiciteit, dat de tragische dood van ‘De Kneet’, die op 53-jarige leeftijd overleed aan de gevolgen van een longembolie, enigszins naar de achtergrond werd gedrongen. Dat gold uiteraard niet voor het gezin Knetemann, waar vrouw en drie kinderen achterbleven met de herinnering aan een groots wielrenner (onder meer winnaar van diverse etappes in de Tour de France en wereldkampioen op de weg in 1978), die zich naast zijn kwaliteiten op de fiets vooral

‘In het begin vond ik het heel moeilijk om over mijn vader te praten.’

onderscheidde door zijn gevoel voor humor en kleurrijk taalgebruik. Hoe moeilijk is het voor zijn dochter Roxane (18), die net als vader Gerrie voor het fietsen koos, om ruim een jaar na zijn dood nog steeds over die beroemde vader te moeten praten?

Roxane: 'Ik moet niks. Als ik er geen zin in heb, doe ik het gewoon niet. Maar eerlijk gezegd, had ik het er - zeker in het begin - heel moeilijk mee om over mijn vader te praten. Dan barstte ik om de haverklap in huilen uit. Na afloop van zo'n gesprek voelde ik me doodmoe, kapot, moest ik echt weer bijkomen. Daarom heb ik een tijdlang ook veel gesprekken afgehouden, wilde niet steeds met die periode geconfronteerd worden.'

'Gerrie hield
ons eerder van
de fiets af dan
dat we erop
werden gezet.'

Stoer

Drukte die sportende vader een zwaar stempel op het gezinsleven in huize Knetemann? Roxane: 'Ik was twee toen mijn vader stopte. Zijn actieve carrière heb ik dan ook niet bewust meegemaakt. Wat ik mij nog wel goed herinner, zijn de jaren dat hij bondscoach was. Dat vond ik best stoer. Een enkele keer ging ik met hem mee naar een wedstrijd. Bij ons thuis stond de hele dag de televisie aan. Elke wielervedstrijd volgde hij van begin tot eind. Als klein meisje vond ik dat superirritant. Ik had helemaal niks met wielrennen. Verschrikkelijk vond ik het. Zo'n saaie bedoening. Een sport die me wel trok, was atletiek. Dat vond ik veel spannender. En paardrijden. Alles liever dan dat stomme wielrennen.' Prikkelde Gerrie zijn kinderen om op de racefiets te stappen? Roxane: 'Helemaal niet. Hij hield ons eerder van de fiets af dan dat we erop werden gezet. Samen met mijn moeder, broer en zus heeft hij wel een keer de Elfstedentocht op de fiets gereden, maar alleen omdat zij dat graag wilden. Ik niet, ik zat daar in het geheel niet op te wachten.'

Opgelaten

Als bekende Nederlander werd Gerrie door Jan en alleman op straat begroet. Tot ergernis van de kleine Roxane: 'Liepen we lekker met z'n tweeën door Maastricht, was het onophoudelijk: "Hé, Gerrie!" Daar baalde ik flink van. Ik dacht op zo'n moment: laat ons toch lekker met rust. Aan de andere kant: na verloop van tijd wisten mijn broer, zus en ik niet beter, zo ging het altijd. Soms kenden de ouders van een vriendin op de middelbare school mijn vader wel, maar kende die vriendin hem niet. Dan was het: "Wat doet jouw vader eigenlijk?" Leg dat maar eens uit, want in feite was hij toen niks meer. Met wielrennen was hij immers gestopt. Hij was enkel nog bondscoach, begrijp je? Heel vervelend, om dat soort dingen te moeten uitleggen aan je leeftijdsgenoten. In zulke situaties voelde ik mij altijd zeer opgelaten.'

Voor de buitenwacht was Gerrie de man van de grap en de grol, de jolige Mokumer die altijd goed was voor een heerlijke kwinkslag.

Hing hij thuis ook de lolbroek uit? Roxane: 'Thuis was hij de strenge vader. Best raar, vond ik dat. Tijdens een wielervedstrijd was hij de leukste en de grappigste, maar thuis ging de knop om. "Je kunt niet altijd gezellig zijn," zei hij dan. "Buiten ben ik dat persootje, hier bij jullie heb ik daar geen zin in." Het publiek denkt dat Gerrie nooit streng kon zijn, maar daarin vergist men zich toch. Dat wil niet zeggen dat hij thuis nooit gezellig was - integendeel - maar bovenal was hij heel beschermend. Voor ons allemaal. Uit bezorgdheid.'

Ouderavonden

Samen een stukje schaatsen op de vaart naast het huis, gezellig naar de bioscoop of gewoon een dagje Amsterdam, Gerrie maakte er, als het enigszins kon, tijd voor vrij, herinnert Roxane zich. 'Daar kijk ik met plezier op terug. Net als op het feit dat hij steevast vroeg: "En, heb je nog wat geleerd?" wanneer ik uit school kwam. Zei ik "ja", dan moest ik uitleggen wat ik geleerd had. Dus zei ik meestal "nee", om er maar van af te zijn. "O, dan kun je net zo goed thuisblijven," luidde zijn vaste repliek. "Vind ik eigenlijk ook wel," was ik het meestal met hem eens. Echt woorden over school hebben we nooit gehad, want doorgaans haalde ik goede cijfers. Eén keer stond ik er slecht voor. Toen heeft hij me wel aan het werk gezet. Verder niet. Ouderavonden liet mijn vader schieten. Die werden bezocht door mijn moeder. "Wat vreemd dat je vader nooit meegaat, als hij wel thuis is," zeiden andere kinderen. Ik wist echter dat hij geen zin had in wéér die nieuwsgierige blikken van mensen die hij niet kende. Ik vond dat al rot, dus die afweging begreep ik best.'

Puntenkoers

Wanneer dacht Roxane: hé, misschien is dat fietsen toch ook wel iets voor mij? 'Ik ging een keer mee naar het NK op de baan in Alkmaar. Dat sfeertje sprak me aan. Bovendien zag je alles op dat kleine baantje. Op een gegeven moment was er een puntenkoers. Dat werd zo'n mooie wedstrijd... Waarop ik tegen mijn vader zei: "Van de winter ga ik ook op de baan fietsen." "Blijf jij nou maar lekker atletiek beoefenen," was zijn reactie. "Wacht maar een paar jaar. Trouwens, je bent nog te jong. Voor jouw leeftijd hebben we niet eens een categorie." Daarmee is de kous wel af, hoopte hij waarschijnlijk. Maar na enige tijd vroeg ik het gewoon nog een keer, ditmaal aan een club in Krommenie. Daar kreeg ik te horen dat je als veertienjarige wel degelijk kon fietsen, namelijk bij de jeugd.' En dus stapte Roxane weer op Gerrie af. Deze ging evenwel niet zo licht overstag. Roxane: 'Hij zette mij op de hometrainer en stelde een heel zwaar parcours in met de woorden: "Zo, ga jij maar lekker een stukje fietsen, dan hoor ik straks wel of je morgen nog steeds naar de baan wilt. Als je na dit ritje nog zin hebt, maak ik je

'Thuis ging de knop om, dan was hij de strenge vader.'

'Denk je nou
heus dat ik win
omdat ik Kneet
heet?'

fiets klaar." Wat hij niet had verwacht, gebeurde. Ik bleef maar doorfietsen. Dus zei hij op een gegeven moment: "Oké, stop maar. Ik maak die baanfiets van je wel in orde voor de wedstrijd van morgen." Tijdens mijn debuut op de baan, bleek ik - ook tot mijn eigen verrassing - aardig mee te kunnen met de groep. "Misschien moet je een keer met ons op de weg gaan trainen," kreeg ik vervolgens van mijn vader te horen. Dat heb ik gedaan, maar het was die dag zo verschrikkelijk koud... Ik heb het nog nooit zo koud gehad. Op die manier ben ik - ondanks pogingen van mijn vader om mij van gedachten te doen veranderen - toch langzaam maar zeker in het wielrennen beland. In het begin snapte ik er natuurlijk nog niks van. Alles was nieuw voor me. Ik wist niet eens hoe ik moest schakelen, ging een sprint veel te licht aan, bedacht niet eens dat je zoiets op z'n allerzwaarst doet. Toch heb ik doorgebeten. Opgeven is iets wat ik niet doe.'

Angst

Waarom stimuleerde Gerrie het wielrennen van zijn dochter niet? Was De Kneet beducht dat Roxane - net als Jordi Cruijff en Axel Merckx - altijd en eeuwig tegen de naam van die beroemde vader zou moeten opboksen? 'Misschien wel, maar vergeet niet dat wielrennen een heel harde sport is. Ook dames vallen. Dat vallen was zijn grootste angst. Als ik een keer onderuit was gegaan, zag ik hoe rot hij zich voelde. Dat speelde nog meer een rol dan de last van die achternaam. Al is die er natuurlijk wel degelijk. Kijk naar Axel Merckx. Hij wordt derde op de Olympische Spelen en nog moet die jongen horen hoe goed zijn vader was. Dat is vooral heel frustrerend. Ik doe net zoveel voor mijn sport als die andere wielrensters, maar moet telkens horen: "Ja, maar jij bent de dochter van..." Alsof mijn eigen inspanningen niet meetellen. Wat een onzin. Bij mij gaat het niks makkelijker dan bij anderen. "Denk je nou heus dat ik win omdat ik Kneet heet?" heb ik ooit tegen een speaker gezegd. "Misschien is het juist wel moeilijker. De hele wedstrijd zit het peloton in mijn wiel." Al tijdens mijn eerste wedstrijd hoorde ik een ouder tegen zijn dochter zeggen: "Ga maar bij haar in het wiel." Belachelijk. Ik kwam net kijken, wist nog helemaal van niks. Waar hebben we het nou over? Ik ben mijn vader niet en zal hem ook nooit worden. Ik ben gewoon een eigen individu, met een eigen karakter.'

Stapelgek

Voordeel was wel dat Gerrie zijn dochter, op grond van een enorme schat aan praktijkervaring, allerhande nuttige tips kon aanreiken. 'Nou en of. Ik weet zeker dat ik de beste coach van de wereld had. Over gebrek aan succes mag ik in wezen toch al niet klagen, maar als het daaraan had gelegen, zou ik elke wedstrijd waaraan ik mee-

deed, hebben gewonnen. Met name in de eerste twee jaar trainde ik altijd met mijn vader. Als ik geen zin had, jutte hij me op en omgekeerd gebeurde precies hetzelfde. Zo prikkelden we elkaar om toch op die fiets te stappen. De doodenkele keer dat we niet gingen, noemden we dat de nationale rustdag. Als het op fietsen aankwam, zag mijn vader alles. Veel mensen denken dat wielrennen niet om techniek gaat, maar dat is een misvatting. Je kunt zoveel uit je trapbeweging halen, dat is werkelijk onvoorstelbaar. Gerrie bleef me daar ook constant op wijzen. Stapelgek werd ik er soms van, maar hij ging net zolang door totdat ik het oppakte. Wanneer we een bordjessprint deden (*een krachtmeting om te bepalen wie als eerste tijdens de training het plaatsnaambord op de openbare weg passeert, red.*) en ik verloor, dan kreeg ik dat de hele avond te horen. Niet pesterig, maar hij wreef het wel even fijntjes in. Met als gevolg dat ik bij die sprintjes soms nog fanatieker was dan in de wedstrijden. Zo daagde hij me op een speelse manier uit steeds beter te worden.'

Gemeen

'Zonder dat ik het in de gaten had, leerde mijn vader mij van alles. Als er nu iets gezegd wordt tijdens een wedstrijdbespreking, merk ik weleens op: "Dat is toch logisch?" Andere meiden kijken me dan aan van: "Hoezo logisch?" Kennelijk heeft Gerrie me veel van die details splendorwijs bijgebracht. Niet alleen wat ik goed deed, maar ook alles wat ik fout deed in de wedstrijd, zag hij feilloos. En dat kreeg ik te horen. Dan zei hij bijvoorbeeld: "Daar en daar was je te onzeker, te afwachtend. Stom, want om die reden ben je weer tweede geworden." Omgekeerd hoorde ik ook: "Je hebt dit en vorig weekend dan wel gewonnen, maar moet je zien wie er meedoen. In het land der blinden is eenoog koning." Zo gemeen, vond ik dat, want ik voelde me tot dat moment helemaal geweldig. Met een dreun kwam ik dan weer op de grond neer. Nu weet ik dat hij het deed om te voorkomen dat ik naast mijn schoenen ging lopen. Geen sprake van dat Gerrie mij de hemel in zou prijzen. Niet tegenover mij persoonlijk althans, want anderen vertelden mij later dat hij tegen hen wel gelijk zei: "Zelf weet ze het niet - en dat

Roxane Knetemann (18) deed het vmbo en zit nu in de vierde klas van de havo. Op haar veertiende koos ze voor het wielrennen en trad daarmee in de voetsporen van haar beroemde vader Gerrie, die op 2 november 2004 onverwacht overleed. Samen met haar moeder Gré woont Roxane in Krommenie. Als alles naar wens verloopt, treedt ze dit jaar toe tot de rangen van de 'dames'.

moet ook nog maar even zo blijven - maar ze is gewoon goed.” Iedereen kreeg dat te horen, behalve ik. Hij hield me met beide benen op de grond. Wanneer ik een wedstrijd gewonnen had en we een dag later gingen trainen, dan probeerde hij me er echt af te rijden. Even laten merken dat ik nog lang niet was waar ik dacht dat ik was. Toch kon ik aan hem zien dat hij trots op me was als ik een goede training of wedstrijd reed. Dat zag ik gewoon aan zijn oogopslag.’

Ruzie

En moeder Knetemann, had die nog enige inbreng bij beide wielersfanaten? Roxane: ‘Mijn moeder moest zich er niet mee bemoeien, want dan kregen we geheid ruzie. Zij wist er toch niks van, redeneerde ik. Ten onrechte, want mijn moeder weet veel van verzorgen, zij kan me perfect masseren. Samen vormden ze feitelijk de beste wielersfanaten, die ik me kon wensen. Een betere combinatie was niet denkbaar.’ En broer en zus, zitten die ook op de fiets? ‘Helemaal niet. Zij zijn geen van tweeën aangestoken door het virus. Daardoor ging de aandacht in ons gezin onevenredig vaak naar mij uit. ‘s Zomers reis ik het hele land door. Ik ben pas achttien en heb nog geen rijbewijs. Dat betekent dat mijn ouders mij de afgelopen vier jaar overal naartoe hebben moeten brengen. Als jonge wielrenner ben je nagenoeg volledig afhankelijk van je ouders. Mijn broer en zus hebben het er af en toe best moeilijk mee gehad, dat mijn ouders zoveel met mij optrokken. Als dat bij mij zou gebeuren, zou ik het ook absoluut niet leuk vinden. Mijn vader probeerde die scheve aandacht naar vermogen te compenseren - bijvoorbeeld door met mijn broer of zus naar de bioscoop te gaan - maar helemaal rechte trekken kun je zoiets helaas nooit.’

Schreeuwen

Na een gewonnen wedstrijd zag Roxane Knetemann een keer hoe haar tegenstandster werd uitgekafferd door de teleurgestelde vader. ‘Die man was zo verschrikkelijk boos op dat meisje. Ik weet nog dat ik dacht: hoe erg moet dat wel niet worden als ze straks samen terugrijden in de auto? Absurd. Wat voor ouders doen dat? Denkt zo’n vent dat zijn dochter het leuk vindt dat ze niet goed fietst en de wedstrijd verliest? Niemand kan altijd honderd procent zijn. Niemand kan altijd goed rijden. Iedereen loopt tegen een mindere dag op. Mijn vader heeft nooit langs de kant staan schreeuwen. Aan zijn gezicht zag ik wel hoe de vlag er voor stond, zoals hij ook aan mijn gezicht zag hoe ik mij voelde, maar uit zijn dak gaan? Nooit gebeurd. Terecht was hij soms wat pissig op me - dat was zijn fanatisme - maar meer ook niet. Zijn stelregel was: als je het doet, doe het dan goed, anders kun je het beter niet doen. Hij zei ook: “Van mij hoeft je niet naar die wedstrijd te gaan, maar als je het

‘Mijn broer en zus hebben het er best moeilijk mee gehad, dat mijn ouders zoveel met mij optrokken.’

wel doet, ga je er honderd procent voor.” Die houding heb ik eveneens.’

Zijn er veel overeenkomsten qua karakter tussen Gerrie en zijn jongste dochter? Roxane: ‘Heel veel, want we botsten om de haverklap. Soms om de stomste dingen. Dan konden we uren bakkeleien over futiliteiten. Beiden koppig, beiden moeite om toe te geven dat de ander gelijk heeft. “Zeg nou even dat ik gelijk heb,” kon hij bijvoorbeeld jennen. Dan werd ik zo boos. Omgekeerd trouwens ook hoor. Dan zei ik tegen hem: “Geef nou toch eens een keer toe dat ik het bij het rechte eind heb.” Zo lagen we bij tijd en wijle zelfs al voor de wedstrijd stevig in de clinch. Maar na de wedstrijd hadden we het er niet meer over. Zand erover, klaar. Mijn moeder had dat natuurlijk haarfijn door. Die zei weleens tegen ons: “Jullie zijn niet twee handen op een buik, maar tachtig handen op een buik.” Tja, vader en dochter hè?’

Talent

Naast zijn jovialiteit stond De Kneet vooral bekend als karaktermens, iemand die niet van opgeven wist. Zijn dochter: ‘Mijn vader zei altijd dat ik veel meer talent bezat dan hij. Voor mijn gevoel heb ik nog nooit echt afgezien. Slechts één keer hebben ze me moeten opvangen omdat ik bij wijze van spreken niet meer wist waar ik was, maar naar eigen zeggen had hij dat altijd. Om die reden denk ik ook dat ik mijn plafond nog lang niet bereikt heb. Volgend jaar word ik “dame” en als ik alles ga doen, wat ik me heb voorgenoemen, zit er nog veel in het vat. Om te beginnen ga ik harder en langer trainen dan ik ooit heb gedaan. Tot op heden heb ik nog niet alles opzijgezet voor mijn sport. Ik ging weleens stappen, dronk weleens een glaasje, maar wie bij de dames tot de top wil behoren, moet de puntjes op de i zetten. Ik wil laten zien dat ik er klaar voor ben en dan zie ik vanzelf waar mijn grens ligt.’

Is die geldingsdrang een postuum eerbetoon aan Gerrie? ‘Nee. Wat ik doe, doe ik niet voor hem. Mijn vader zei regelmatig: “Als je geen plezier meer in het fietsen hebt, moet je ermee stoppen.” Daarin had hij gelijk, want als je er niet voor honderd procent voor gaat, kom je nergens, dan wordt het zo zwakjes. Wielrennen is al een zware sport, maar zonder plezier wordt het nog zwaarder.’

Vrienden

Na Gerries te vroege dood raakte Roxane een tijdje de fiets niet aan. Emotioneel gebroken, moe, leeg. ‘Men heeft het vaak over die fijne wielersfamilie, maar in die tijd kwam ik erachter dat die fijne familie niet zo heel groot is. In deze tak van sport heb je weinig echte vrienden, ontdekte ik, en dat deed me dermate zeer dat ik dacht: zoek het allemaal uit. Ik kap ermee.’

‘Gerrie en ik konden uren bakkeleien over futiliteiten.’

‘Op een harde
manier ben ik
groter
geworden.’

Nu is de motivatie terug. ‘Thuis werd ik helemaal gek. Al die mensen over de vloer. Ik was blij wanneer ik even weg kon. Twee dagen na Gerries dood ben ik alweer naar school gegaan. Te vroeg, weet ik nu, want velen wisten zich totaal geen houding te geven tegenover mij. Inmiddels heb ik de dood van mijn vader een plaatsje kunnen geven. Dat neemt niet weg dat ik hem nog elke dag mis. Binnenkort rijd ik het NK. Welk verzet moet ik rijden? vraag ik me af. Vroeger hoefde ik daarover niet na te denken. Dat deed Gerrie wel. Anderzijds word je zo wel een stuk zelfstandiger. Ik ben gegroeid omdat ik noodgedwongen zelf over dingen moet nadenken. Ik kan nu zelf het wiel van mijn baanfiets wisselen. Eerst deed iemand anders dat voor mij. Vroeger controleerde Gerrie mijn fiets en maakte die na een wedstrijd schoon. Nu doe ik dat zelf. Op een harde manier ben ik groter geworden. Mijn huidige trainer, René Kos, is een prima vent, die me met van alles helpt, maar het is toch anders. Vroeger zat mijn trainer ‘s avonds naast mij op de bank, nu moet ik hem opbellen, snap je?’

Reïncarnatie

Gelovig is Roxane niet. Met haar overleden vader op de fiets hele gesprekken voeren, doet ze evenmin. Daar is de Noord-Hollandse te nuchter voor. Maar toch... ‘Mijn vader geloofde heilig in reïncarnatie. Laatst las ik een stuk van iemand die schreef dat roodborstjes gereïncarneerde personen zijn. Onbewust keek ik van de zomer toch vaak in de tuin of ik een roodborstje zag, dat toevallig mijn kant opkeek. Ik zal je bekennen: in het begin was ik heel bang dat mijn vader na zijn dood ineens voor mij zou opduiken. Over dit onderwerp heb ik tijdens zijn leven ook lange gesprekken met hem gevoerd. Diep in mijn hart zou ik hem graag weer eens zien, mits hij me niet laat schrikken. Ik weet dat zoiets niet kan, maar is het niet mooi om daarover op een onbewaakt moment in stilte toch een beetje te fantaseren?’

EW

Albert Buisman, sportpedagoog

‘Te veel kinderen raken beschadigd door sport’

Sport, het kan zo mooi zijn, maar het kan ook averechts uitpakken. Pedagoog Albert Buisman sluit allerm minst zijn ogen voor de keerzijde van sport. Niet om de sport in diskrediet te brengen - integendeel, hij is er naar eigen zeggen dol op - maar om de belangen van het kind te beschermen. En in dat opzicht gaat er in de praktijk nogal wat mis, betoogt Buisman in dit interview over ‘fair play’, het scheppen van gelijke kansen, gezonde agressie, de verzakende overheid en dilemma’s waarvoor ouders van sportende kinderen komen te staan.

‘Mijn kritiek op de *Sportnota 2005* van de overheid, komt hierop neer dat deze te veel gericht is op topsport,’ valt Albert Buisman met de deur in huis. Buisman (66), tot voor kort als hoofd docent pedagogiek, specialisatie sport, bewegen en beleid verbonden aan de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht, vervolgt: ‘De eis dat we - als het gaat om onze plek op de medailleladder - bij de tien beste landen van de wereld moeten horen, vind ik dwaas. Dan maak je je ook afhankelijk van de prestaties en soms van de wanprestaties van andere landen. Je kunt er beter voor zorgen dat zoveel mogelijk landgenoten zich kwalificeren voor de Olympische Spelen. Daar komt bij dat de interesse voor de breedte-

‘De *Sportnota 2005* is te veel gericht op topsport.’

'Vergeet niet dat sport ook veel kwaad kan aanrichten.'

sport en de sportieve recreatie volgens mij gering is. Al met al mis ik "de mens in de sport". In sommige passages van de nota kom je dienaangaande wel een verdwaalde opmerking tegen, maar wat de sport nu werkelijk betekent voor de mensen, blijft onderbelicht. Dat geldt evenzeer voor de pedagogische dimensie. Er wordt nogal makkelijk gesproken over opvoeding in en door sport, maar dat zijn in feite slechts oppervlakkige opmerkingen. Noodzakelijk is een pedagogisch kader waarmee intensieve wedstrijdsport voor kinderen kan worden beoordeeld, zoals belangenbehartiging van het kind, een veilige omgeving, het stimuleren van zelfstandigheid, de eigen motivatie van het kind en het plezier in de sport. Ik ben een echte sportfan, vind het fijn als mijn kinderen en kleinkinderen genieten van sport. Toch sluit ik mijn ogen niet voor de negatieve aspecten van sport en dat gebeurt in deze nota wel.'

Vijandbeeld

'Vergeet niet dat sport ook veel kwaad kan aanrichten,' aldus Buisman. 'Zodra de factor strijd in wedstrijdsport overtrokken wordt, ontstaat er een soort vijandbeeld, waardoor het plezier in sport in gevaar komt. In de nota wordt dat risico weliswaar gesignaleerd - daar wordt wel enige lippendienst aan bewezen - maar niet op een voldoende serieuze manier. Tegen bepaalde ongewenste tendensen in de georganiseerde sport dient krachtig en kordaat stelling te worden genomen, zoals bijvoorbeeld tegen geweld dat beschadigend werkt voor het kind.

Laat ik nog een ander voorbeeld noemen: getalenteerde kinderen kunnen in toenemende mate gebruikmaken van diverse faciliteiten. Hen staan onder meer zogeheten LOOT-scholen ter beschikking (zie ook het interview met Jaap Breur op pagina 79-85). Zelfs onder lestijd kunnen ze trainen. Ik ben er op zich niet op tegen dat getalenteerde kinderen die kansen krijgen en dat geldt niet alleen voor sport, maar ook voor muziek en ballet. Ik vind dat de overheid die ontwikkeling echter scherp in de gaten moet houden. Het betreft immers leerplichtige kinderen. Je kunt niet zomaar zeggen: sport, ga je gang maar. In plaats daarvan dien je kritisch te kijken of met name jonge kinderen niet overbelast worden en of ze wel les krijgen van gekwalificeerde trainers. Die verantwoordelijkheid ligt uiteraard niet alleen bij de overheid en de scholen, maar evengoed bij de ouders. Stel dat je dochter van tien zegt: "Ik wil verder in turnen." Wanneer je daarvoor kiest, betekent het wel dat zo'n kind voortaan per week tussen de twintig en 25 uur in de turnzaal zal verblijven. Dan moet je terdege nagaan of je dat echt wilt en of je kind dat ook echt wil. In de sport spelen allerlei belangen een rol, maar het allerbelangrijkste is en blijft het belang van het kind.' Zegt Buisman daarmee dat het zelfregulerend en zelfcorrigerend vermogen in de sport ondermaats is? 'Er zijn legio voorbeelden

waaruit blijkt dat dit het geval is. Het meest spectaculaire voorbeeld is natuurlijk doping. Duizenden mensen in de wielersport moeten weet hebben van dergelijke praktijken. Door het ingrijpen van de Franse justitie kwam de omvang van de doping aan het licht. Kennelijk is deze sport niet in staat zelf de bakens te verzetten. Er wordt gemopperd op de opsporingsambtenaren die iemand betrapten met een hele apotheek in de auto, maar waar blijft de zelfkritiek? Op dit terrein loopt trouwens ook de Nederlandse overheid achterop, zo is mijn overtuiging. Die haakt onvoldoende in op ontwikkelingen binnen de sportwereld. Ook in dit verband wijs ik op de LOOT-scholen. Die groeien spectaculair, zonder dat de overheid erop toeziet dat de toegang tot die scholen evenredig verdeeld wordt.

Vrouwenvoetbal

Onlangs heb ik, samen met bewegingswetenschapper Sander Waare, onderzoek gedaan naar het vrouwenvoetbal. Meisjes krijgen niet de kans deel te nemen aan de jeugdopleiding van het betaalde voetbal. Sommige betaald-voetbalorganisaties sturen hele selecties naar de LOOT-scholen, met als gevolg dat daar veel minder meisjes zijn dan jongens. Dat kan toch niet? Nog een voorbeeld: oud-profs kunnen bij de KNVB na een vederlichte opleiding als jeugdcoach aan de slag. Voor mijn pleidooi om het niveau van de opleiding een beetje te verhogen, kreeg ik in Zeist geen poot aan de grond. Naar mijn opvatting moeten jeugdcoaches in het betaalde voetbal minstens CIOS-niveau hebben. Nou, vergeet het maar.

Op voorspraak van journalisten als Johan Derksen, hoofdredacteur van *Voetbal International*, heerst het idee dat je automatisch een geschikte jeugdtrainer bent, indien je op eredivisieniveau hebt gespeeld. Kom nou toch, zeg. In andere takken van sport is dat overigens veel beter geregeld, dus ik vel hierover geen generaal oordeel.'

Johan Cruijff-effect

In de visie van Buisman is de heersende benadering van sport te veel op topsport gericht. Maar gaat er juist van topsport geen aanzuigende werking uit? 'Natuurlijk is er enigszins sprake van wat je zou kunnen noemen het Dennis van der Geest- of het Inge de Bruijn-effect. Maar of er op termijn daadwerkelijk meer kinderen gaan judoën en wedstrijdzwemmen, waag ik te betwijfelen. Laatstgenoemde sport lijkt immers absoluut niet spannend voor kinderen. Heen en weer, heen en weer en nog maar een baantje. Een enkel kind vindt dat wellicht leuk, maar de meesten knappen toch af op die eentonigheid. Als trainer moet je met een heel gevarieerd en attractief programma komen om de aandacht van de kinderen vast te houden. Naar mijn inschatting is er wel sprake

'Meisjes krijgen niet de kans deel te nemen aan de jeugdopleiding van het betaalde voetbal.'

van een Johan Crujff-effect. Topprestaties in sporten die toch al populair zijn, prikkelen kinderen tot participatie. Voor minder populaire sporten zal dat nauwelijks gelden. Bovendien is Johan niet alleen een sportheld uit het verleden; hij manifesteert zich nog steeds als bekend persoon.'

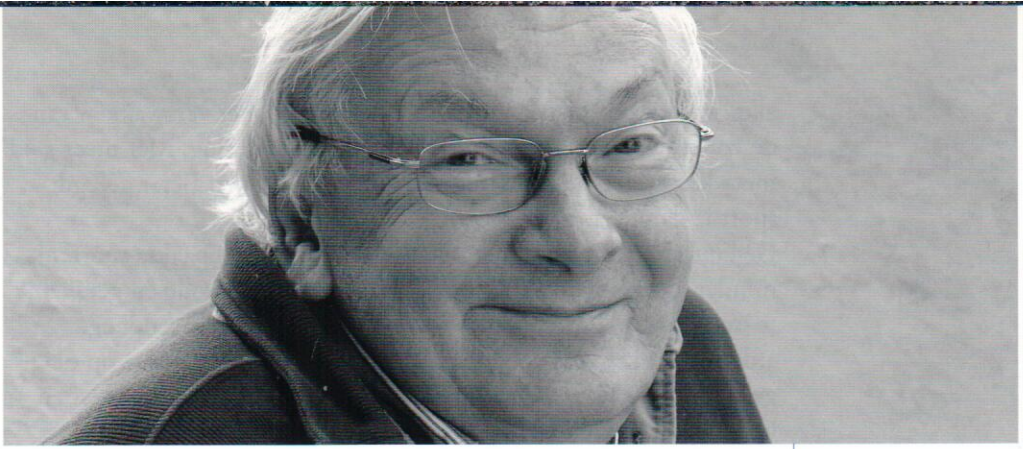
Haarlemmerolie

'Wat me het meest tegen de borst stuit in het huidige sportklimaat, is dat er niet of onvoldoende gereflecteerd wordt op de negatieve dingen,' aldus Buisman. "Sport is als haarlemmerolie," heeft iemand ooit gezegd. Met andere woorden: sport is goed voor alles, voor gezondheid, voor sociale cohesie. Was het maar waar. Sport kan heel vervelend uitpakken. Veel te veel kinderen raken behoorlijk beschadigd door sport. Schrijnend voorbeeld is Kirsty Pieters, die door het turnen invalide is geraakt. Op het internaat in Papendal werd veel te laat geconstateerd dat zij een speciale aandoening had, waardoor ze niet intensief had mogen trainen. De bond heeft geen adequate voorzieningen geschapen. En de overheid is in gebreke gebleven om daar op toe te zien. Fysiotherapeuten en artsen hebben de verantwoordelijkheid afgeschoven. Kortom, een en al geblunder. Gelukkig is het verhaal van Kirsty een excès en stel ik vast dat de gezondheidskant van sport intussen is verbeterd, maar de reflectie wat intensieve sportbeoefening mentaal kan betekenen voor kinderen, is nog te gering.'

'Sport is goed voor alles, voor gezondheid, voor sociale cohesie. Was het maar waar.'

Treurigheid

Buismans nekharen gaan recht overeind staan als de maatschappelijke zegeningen van de sport uitsluitend in jubeltonen bezongen worden. 'Sport is een groot goed - dat zal ik geen moment bestrijden - maar je mag nooit blind zijn voor de neveneffecten.' Dragen de media bij aan dat beeld van topsport als summum van het menselijk vermogen? Iedereen spiegelt zich immers liever aan de winnaar dan aan de verliezer. Buisman: 'Elk weekend zijn honderdduizenden voetballers actief, maar in reportages gaat het vrijwel uitsluitend om de verrichtingen in de eredivisie. En daarbinnen dan nog vooral om Ajax, Feyenoord en PSV. Kinderen en jongeren kom je in de media al helemaal niet tegen. Dat ergert mij in hoge mate. Daar komt bij dat de pers te volgzzaam is, te weinig kritisch. Bij Talpa moet het voetbal een show zijn, een feest, las ik. Slaande of natrappende profs blijven zoveel mogelijk buiten beeld. De KNVB zou best wat meer kunnen doen aan die spelverruwing - zo zouden ze elke club waarvan een speler de rode kaart krijgt, drie punten in mindering kunnen brengen - maar dat gebeurt niet. Als de financiële administratie niet in orde is, kan een dergelijke maatregel wel getroffen worden, maar als de sportiviteit in het geding is, kijkt de KNVB doodleuk de andere kant op. De commercie overheerst, het

spektakel mag niet aangetast worden.'

Rode draad in de carrière van Albert Buisman is diens pleidooi voor fair play. 'Dat is juist, maar wel gekoppeld aan de betekenis voor kinderen.' Waarom hamert hij bij voortduring op datzelfde aambeeld? 'Omdat ik vind dat sport weliswaar heerlijk is voor kinderen, maar op een aantal punten sterk verbeterd kan worden. Dat idee draag ik uit via mijn onderzoeken, via mijn publicaties én via de trainerscursussen die ik nog ieder jaar geef. Terugkerend thema: de pedagogische verantwoordelijkheid die men heeft benadrukken. "Albert", krijg ik dan te horen, "die kinderen komen hier niet op de club om opgevoed te worden, die willen ballen." Daar breng ik tegenin - of men wil of niet - dat een groot deel van de sportpraktijk opvoedend werkt. Opvoeden is echter geen rigide toestand van zo is het en anders niet. Opvoeden is een flexibel proces van socialisatie, waar allerlei waarden en normen vaak in schuilgaan. Neem nou het feit dat er in sport voortdurend belangenconflicten zijn. Bij de E'tjes - jongetjes van acht tot tien jaar - wordt al geselecteerd, want zo'n trainer wil winnen. Gevolg: in het voetbal spelen steeds dezelfde kinderen en belanden steeds dezelfde kinderen op de bank. Dat strookt niet met mijn opvatting van "fair play" in de jeugdsport. Participatie, het mogen meedoen, de inclusie is voor mij minstens zo belangrijk als het willen winnen. De sportwaarde staat hier op gespannen voet met de kindwaarde. Ieder kind heeft recht op evenveel speeltijd en leertijd. Ik zie het als mijn taak dat bloot te leggen.'

Competitievervalsing

Fair play is, anders gezegd, veel meer dan de bal over de zijlijn trap-pen wanneer een tegenstander geblesseerd op de grond ligt. Fair play gaat bovenal om het creëren van gelijke kansen. 'Precies. Maar dat verhaal van gelijke kansen wordt - zeker in de professionele sport - met voeten getreden. In de eredivisie wisselen spelers en trainers, terwijl het seizoen al begonnen is, rustig van club. De ene vereniging mag van de KNVB zoveel schuld hebben, de andere een stuk minder. Buitenlandse topclubs als Chelsea en Barcelona kopen

Albert Buisman (66) was hoofd-docent pedagogiek, specialisatie sport, bewegen en beleid bij de Universiteit Utrecht. Inmiddels is hij met pensioen. Bekende publicatie: *Jeugdsport en fair play* (De Vrieseborch, 1987). Samen met Jan Middelkamp (doctoraal examen Sport, Bewegen en Gezondheid, enige tijd manager van diverse fitnesscentra en auteur van verschillende publicaties op sport- en fitnessgebied) schreef hij *Jeugdsport, een verhaal apart* (Elsevier, 2001) en *Jeugdsport en fair play in het Nederlandse sportbeleid van de jaren negentig* (Elsevier, 2002). Buisman is getrouwd, vader van vier kinderen en grootvader van (bijna) zeven kleinkinderen.

alles wat los- en vastzit, mede met het oog op het verzwakken van de concurrentie. Allemaal pure competitievervalsing. Met meer geld meer kans. Het is simpelweg verraad van de sport. Beter gezegd: sport is dan geen sport meer.'

Gênant vindt Buisman het ook dat vrouwen in bepaalde sporten minder kansen hebben dan mannen om zich ten volle en gelijkelijk te ontplooiën. 'Elke betaald-voetbalorganisatie heeft een jeugd-afdeling. Enkel voor jongens en niet voor meisjes. De wet op de gelijke behandeling wordt in dit land niet op kerken toegepast en klaarblijkelijk evenmin op voetbal.

'Uiteraard gaat sport om winnen, maar de manier waarop doet er wel toe.'

Bij sporten als handbal, hockey en volleybal is dat gelukkig beter geregeld. Anderzijds moet ik toegeven dat de KNVB inzake het participeren van jongeren uit minderheidsgroepen wel een beleid voert. Jongens van Surinaamse, Antilliaanse en sinds kort ook Turkse en Marokkaanse komaf hebben een plek veroverd in ons voetbal en dat is buitengewoon goed als het gaat om de integratie van deze groepen in onze samenleving.'

Boter

Vaak krijgt Buisman te horen: 'Fair play, gelijke kansen, gelijke speelsterkte, allemaal goed en wel, maar sport is niet democratisch. Topsport is het recht van de sterkste. Topsport gaat om winnen, op welke manier dan ook.' Buisman: 'Uiteraard gaat het om winnen, maar de manier waarop doet er wel toe. Ik vind het zeer jammer dat een club als Chelsea ongebreideld spelers kan aanschaffen, zonder dat de Engelse voetbalbond, de UEFA of de FIFA daar een stokje voor steekt. FIFA-voorzitter Sepp Blatter mompelt wel wat, maar die man heeft bergen boter op zijn hoofd, omdat hij zelfs niet een begin maakt met implementatie van kritiek. Zorgwekkend vind ik ook de geringe aandacht voor ernstige overtredingen binnen het veld met grote gevolgen voor iemands fysieke welzijn. De smerige tackle van Spartaan Rachid Bouaouzan op Go Ahead-speler Niels Kokmeijer is daarvan het meest navrante voorbeeld.

Feitelijk zou de KNVB in dit geval moeten zeggen: het maatschappelijk leed dat hierbij is aangericht, blijkt zo groot dat wij deze zaak aangeven bij de burgerrechter. Zo zijn er in de betaalde en onbetaalde voetbalsport elk jaar tientallen gevallen van zware mishandeling, die niet met de mantel der liefde bedekt mogen worden. In die zin moet de KNVB zichzelf uit het maatschappelijk isolement trekken.'

Agressie

Sportfilosoof Jan Tamboer hanteert de stelling: agressie in sport is niet verboden, maar geboden. Buisman: 'Agressie heb je inderdaad nodig, maar de grens ligt - zoals Tamboer ook aangeeft - bij geweld.

Door agressie haal je het uiterste uit jezelf, leer je door te bijten. Om tot een prestatie te komen, heb je agressie nodig. Agressie staat hier tegenover geweld dat beschadigend werkt voor de tegenstander en soms ook voor het eigen lichaam. Zodra er echter heel duidelijk grenzen worden overtreden als door Bouaouzan, schiet de rechtspraak van de KNVB tekort. Dan mag je er niet afkomen met een paar wedstrijdes schorsing. Dat is maatschappelijk onaanvaardbaar.'

Naïef

Wat antwoordt Buisman als mensen zeggen: 'Uw kijk op sport is tamelijk naïef.' De pedagoog: 'Ik weet dat sommigen zo over mij denken. Ook hoor ik wel: "Daar heb je die dominee weer die zo nodig zijn preek moet houden." Eerlijk gezegd, moet ik daar wel om lachen. Pedagogiek heeft nou eenmaal die normatieve kant, met als doel een discussie aan te zwengelen. Willen we dat kinderen van tien jaar 25 uur per week trainen? Willen we dat trainers de besten bevoordelen ten koste van minder talentvolle leeftijdgenoten? Dat is de kracht van de pedagogiek, om dat normatieve element voortdurend aan de orde te stellen.'

Boksen

'Houdt u eigenlijk wel van sport?' is een vraag die Buisman ook regelmatig te horen krijgt. Zijn repliek: 'Ik ben helemaal gek van sport. Ik vind sport fantastisch. Als kind zat ik op een gymnastiekvereniging. Getalenteerd was ik niet, maar ik kon wel een salto en een flikflak maken. Na al die jaren denk ik daar nog steeds met trots aan terug. Op de kweekschool deed ik aan tafeltennis en aan atletiek. Vooral hardlopen. Een heerlijke progressie-georiënteerde sport. Ik won nooit, maar een sterkere tegenstander sleepte mij naar een nieuw persoonlijk record.' Heeft het feit dat Buisman zoveel oog heeft voor de keerzijde van sport te maken met zijn eigen jeugdervaringen? 'Als kind al vond ik het buitengewoon onrechtvaardig wanneer kinderen uitgesloten werden. Later, als leraar op een school voor moeilijk lerende kinderen, heb ik er altijd voor gewaakt dat mijn pupillen bij het sporten gepest of uitgelachen werden. Mijn vier kinderen hebben aan korfbal, badminton, volleybal en basketbal gedaan en daar heb ik gezien hoe mooi sport kan zijn. Dus als u mij vraagt: hou je wel van sport?, dan zeg ik volmondig "ja", maar juist omdat ik stapeldol ben op sport, wil ik haar zuivere kern bewaken. Profboksen echter zou verboden moeten worden. Binnen de regels van die sport is het mogelijk iemand dood te slaan. In mijn ogen heeft dat niets meer met sport, laat staan met "fair play" te maken. Bij schermen is het - in tegenstelling tot vroeger - toch ook niet meer mogelijk een opponent aan je degen te rijgen? Gelukkig zijn er bij amateurboksen heel wat betere beschermende maatregelen dan bij de profs.'

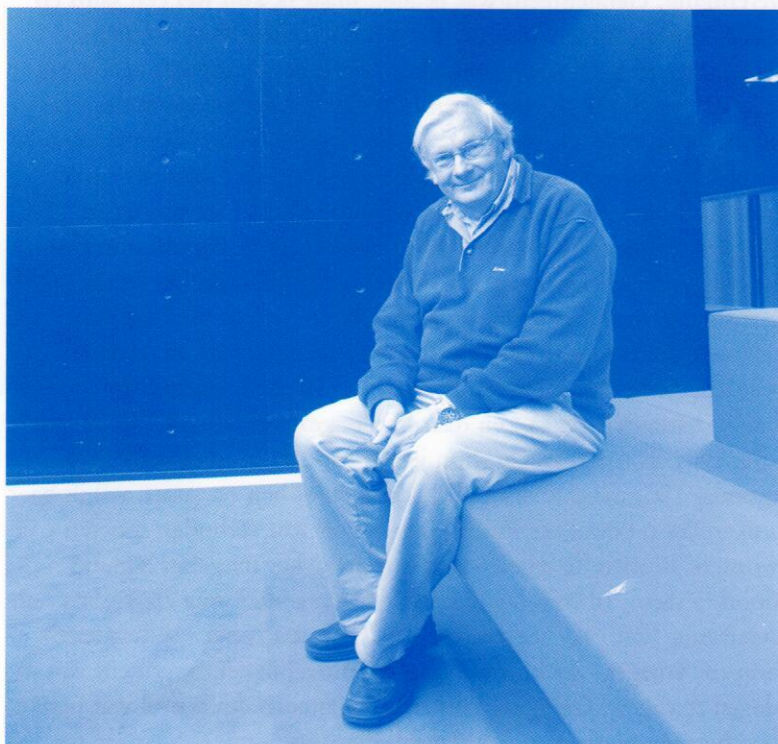
'Ik hoor wel:
"Daar heb je die
dominee weer
die zo nodig
zijn preek moet
houden."'

'Ouders kunnen hun kinderen moeilijk loslaten.'

Rechtstreeks onderzoek naar de relatie tussen ouder en kind in de sport heeft Buisman niet verricht. Zijn interesse betrof vooral het kinderperspectief in de sport. 'Dat is mijn hoofdthema, mede gekoppeld aan de discussie over waarden en normen. Wel heb ik in dat verband ook het verhaal van de ouders altijd meegewogen. Daar kwamen de kinderen zelf mee. In algemene zin spreek je dan over een heikel onderwerp. Zo wordt het, zeker door trainers, tenminste vaak ervaren. Ouders zijn bedreigend. Ik herinner mij dat een zwemleraar eens tegen mij zei: "Ouders? Die horen achter het glas." De benauwdheid van trainers dat ouders zich met de gang van zaken bemoeien, zie je dikwijls ook bij leerkrachten in het onderwijs.' Wat is er mis met betrokkenheid? Buisman: 'Betrokkenheid op zich is positief. Veel talenten zijn slechts doorgebroken omdat hun ouders die kinderen geweldig gesteund hebben. Het voordeel van betrokken ouders verandert echter in een nadeel als deze mensen zo dominant zijn dat de sportprestatie van het kind niet meer de prestatie van het kind is maar eigenlijk die van de ouders. Dan hebben die kinderen hun presteren uitgeleverd aan de ouders. Via het kind proberen dergelijke ouders vaak hun eigen droom alsnog te realiseren.'

Dilemma's

'Bij mij overheersen geen negatieve ouderbeelden,' verduidelijkt Buisman. 'De meeste ouders zijn fantastisch voor hun kinderen,

heel betrokken en enthousiast. Dat neemt niet weg dat er ook hier minder positieve aspecten waarneembaar zijn, dat je ook in dit opzicht op bepaalde dilemma's stuit. Een van die dilemma's is dat ouders hun kinderen moeilijk kunnen loslaten. In een Vlaams onderzoek verwoordde een zwemstertje dat als volgt: "Ach, ik wou dat mijn ouders nou eens rustig op het terras gingen zitten om een kopje koffie te drinken in plaats van mij constant en overal te achtervolgen." De wens van dat meisje om met rust te worden gelaten, vergalde haar plezier in sport. Terwijl die ouders denken: we hebben toch alles voor jou over, wij doen toch al het mogelijke en onmogelijke om jou te laten sporten? Ouders gaan daarin zelfs zo ver dat ze het belang van hun andere kinderen veronachtzamen. Het probleem om je kind los te laten, geldt overigens niet alleen in sport, maar op meer levensterreinen. Er is echter nog een dilemma. Ouders horen langzaam doch zeker een stapje terug te doen rondom de sportbeoefening van hun kinderen, maar zij moeten wel belangstelling blijven tonen, er wel bij zijn. Terwijl de ouders terugtreden, treden de trainers naar voren. Die trainers beschikken over expertise, hebben hun verantwoordelijkheid voor het kind, maar stellen zich niet zelden zo autoritair op dat het kind niets te zeggen heeft. Dan heeft zo'n kind dat maar te slikken, anders stelt de trainer het niet meer op. Je zult de trainers de kost moeten geven die misbruik maken van hun machtspositie. Met andere woorden: het feit dat ouders een stapje terugdoen leidt niet automatisch tot een groei in zelfstandigheid van de kinderen. Ik noem dat het tweede dilemma. Hoe vaak ik niet kinderen zie die buiten het veld goed van de tongriem zijn gesneden, maar bij hun club de mond dichthouden. Eigen mening geven kan namelijk tegen hen gebruikt worden. Een Amerikaanse sportsocioloog heeft eens speelgroepen en sportgroepen met elkaar vergeleken. In speelgroepen zijn kinderen dikwijls heel zelfstandig, ze regelen van alles, zorgen dat partijen even sterk zijn, maar die zelfstandigheid leveren ze subiet in zodra ze in clubverband gaan sporten. Daar bepalen de trainer en de scheidsrechter wat er gebeurt.'

'Hoe vaak ik
niet kinderen
zie die buiten
het veld goed
van de tongriem
zijn gesneden,
maar bij hun
club de mond
dichthouden.'

Rem

Welke consequenties hebben dergelijke dilemma's voor de ontwikkeling van het kind? Kan sport een rem zetten op hun volwassenwording? Buisman: 'Soms wel. Velen kennen het verhaal van Bettine Vriesekoop, die zeer afhankelijk was van haar trainer Gerard Bakker. Pas tegen haar dertigste vielen de schellen van haar ogen. Kinderen moeten niet alleen loskomen van paps en mams, maar ook van hun trainer. Dat is extra moeilijk, omdat de trainer er belang bij heeft de afhankelijkheidsrelatie met zijn pupil zo lang mogelijk in stand te houden. Aan mijn studenten laat ik een instructievideo zien. Die film gaat over drie judovrouwen, grote

'Een gezonde
breedtesport
gaat mij meer
aan het hart dan
een florerende
topsport.'

kampioenen, die vertellen waarom ze de seksuele avances van hun coach accepteerden. Die vrouwen wilden gewoon presteren in het judo en namen het feit dat ze met de trainer in één bed moesten slapen op de koop toe. Weliswaar een extreme vorm van afhankelijkheid, maar wel illustratief voor dit verhaal.'

Ouders en trainers zijn zich te weinig bewust van hun voorbeeldfunctie? Illustratief is de foto aan de muur van Buismans werk-kamer. Op de prent zie je een Feyenoordsupportertje van een jaar of vier bij zijn vader op de schouders zitten. Terwijl pa's blik boekdelen spreekt, priemt het gestrekte middelvingertje van zoonlief pontificaal in de lens. Buisman: 'Ook hier is het moeilijk generale uitspraken te doen, maar lang niet alle ouders en trainers zijn zich voldoende bewust van het feit dat ze inderdaad een voorbeeldfunctie hebben. Feitelijk moet daar voortdurend op gehamerd worden: ouders en trainers zijn voorbeelden voor sportende kinderen. Opvoeding in de sport en opvoeding door de sport, daar gaat het om. Dan kom je al gauw uit bij zaken als sportiviteit, respect, fair play. Strijd, agressie, tot het uiterste gaan zijn karakteristiek voor sport, maar goede manieren, doen wat je zegt, gelijke kansen voor ieder, zijn dat evenzeer.'

Breedtesport

Wat betekent die kijk op de dingen voor onze tiende plek op de olympische medailneladder? Maken we daar nog een gereede kans op als we Buismans aanbevelingen ter harte zouden nemen? Of zegt de pedagoog: dat ermetaal is niet het allerbelangrijkste? 'Dat laatste is het geval. Niet beleid bepaalt in eerste instantie het aantal plakken, dat doen talenten. Anky, Pieter, Inge en Leontien, zij zorgen voor de oogst en je moet maar afwachten of er straks weer een nieuwe Anky, Pieter, Inge of Leontien opstaat. Je kunt het een niet loskoppelen van het ander, maar een gezonde breedtesport gaat mij meer aan het hart dan een florerende topsport.

Mijn visie van "fair play" is participatie. Zoveel mogelijk jongens en meisjes motiveren voor sport, zorgen dat ze graag naar de club gaan, trots zijn op hun eigen lichaam. Je hoort ergens bij, je bent fier op wat je gedaan hebt, dat is het mooie van sport. Sport kan veel kinderen blij maken. Dat is het doel waarnaar ik streef. Want wat is de kern van opvoeding? Dat je de belangen van het kind behartigt en niet die van de ouders, de club of de trainer, laat staan die van 's lands medailneladder. Maar had u anders verwacht van een pedagoog? Ik mag hopen van niet.'

EW

Renske Endel, ex-turnster

'Ik was geen gemakkelijke tante voor mijn ouders'

Renske Endel is de personificatie van de opkomst van het Nederlandse turnen. Samen met Verona van der Leur voerde ze een groepje talentvolle turnsters aan, dat na uitstekende EK- en WK-prestaties was voorbestemd om te schitteren op de Olympische Spelen van 2004. Een reeks blessures deed de olympische droom voorgoed uiteenspatten, want na het missen van 'Athene' zette Renske een punt achter haar topsportloopbaan. Ze had moeite die beslissing aan haar ouders te vertellen. Per slot van rekening was het turnen ook een beetje hún wereldje geworden. Bovendien hadden ze haar altijd door dik en dun gesteund op weg naar de top en ja, dat ging soms weleens ten koste van het gezinsleven. Terugkijkend heeft Renske nergens spijt van en krijgt ze ook met de dag meer respect voor de offers die haar vader, moeder, broer en zus destijds hebben gebracht om háár droom te kunnen realiseren.

Het eerste weekend van november 2001 staat bij Renske Endel voor altijd in het geheugen gegrift. Met een zilveren toestelmedaille (brug) op het WK-turnen leverde zij een belangrijke bijdrage aan de fraaie vijfde plaats in het landenklassement, die Nederland in één klap terugzette op de mondiale turnkaart. Sinds de gouden medaille van de Nederlandse turnsters bij de Olympische Spelen van 1928 in Amsterdam, deden 'we' op dit niveau niet meer mee. De deelname aan de Spelen van Barcelona (21e plaats) door Elvira

'Ik heb in al die jaren wat afgetwijfeld hoor.'

Becks werd destijds al als een half mirakel beschouwd. Geen wonder dat alle turnliefhebbers in ons land in extase raakten van de resultaten van vooral Renske Endel en Verona van der Leur op dat bewuste WK in Gent. Die droomden zelf op hun beurt al stiekem van een olympische medaille in 2004. De jaren na 'Gent' bleef de prestatiecurve aanvankelijk stijgen, maar uitgerekend op het volgende WK, in 2003 in het Amerikaanse Anaheim, ging het helemaal mis. Ja, er gingen uiteindelijk wel twee turnsters naar Athene, maar die luisterden niet naar de namen Endel en Van

'Een normale
puber is al
lastig, laat staan
eentje die aan
topturnen doet.'

TURNNEDERLAND

Door Renske Endel

*Neder was ons land
In de internationale turnstand
Oostblok, onneembaar, betonwand
Cultuur leek 't verband*

*Meisjes van verfijnde souplesse staan garant
Gedragen door balken
Brugleggers en vloer
Zilveren land*

*Debutant
Armen bewegen naar stilstand
Inademen, ogen toestelgericht
Suzanne Harmes landt verlicht*

*Verona beheerst toestellen
Na de afsprong lijkt zij het oordeel te vellen
Heft vinnig de armen, slaat ze neer
Trekt driezijdig van leer*

*Vanaf de brug
Leidt Endel de dans
Haar brede bewegingen komen terug
Louter, op zijn knieën, antwoordt in trance*

*De moeilijkste graad
Verona stelt de einddaad
Schaken op de mat
De voet die niet buitentrad*

*Driekleur
Verona van der Leur*

der Leur. Loes Linders en Suzanne Harmes kregen de felbegeerde tickets, de andere hemelbestormers van het Nederlandse turnen zonken weg in de anonimiteit. Renske Endel zette na het missen van de Spelen toch wel vrij abrupt een punt achter haar carrière. 'Ik was er helemaal klaar mee.'

Kanjers

In haar hoofd was Renske Endel overigens al veel vaker en eerder gestopt. 'Wel een keer of duizend,' lacht ze. 'Ik heb in al die jaren wat afgetwijfeld hoor. Voor mij was topsport een leven van vallen en opstaan, letterlijk en figuurlijk. Het ene moment zag ik het helemaal zitten en ging ik met plezier naar de training, maar binnen een paar uur kon mijn stemming volledig omslaan en wilde ik er het liefst acuut mee kappen. Of andersom. Nee, ik was geen gemakkelijke tante voor mijn ouders. Een normale puber is al lastig, laat staan eentje die ook nog eens aan topturnen doet. Maar ze hebben me altijd gesteund. Door dik en dun. In voor- en tegen-spoed. Nu ik er van een afstandje op terugkijk, ga ik meer en meer beseffen hoe fantastisch mijn ouders destijds waren. Mensen die "die tijd" hebben meegemaakt, bevestigen dat ook. "Jij hebt zulke kanjers van ouders! Wat zij toen allemaal voor jou gedaan hebben, is ongelooflijk," zeggen ze dan. Ja, nu zie ik dat wel in natuurlijk, maar toen heb ik mijn vader en moeder regelmatig in een zeer lastig parket gebracht.'

'Ik ga meer en
meer beseffen
hoe fantastisch
mijn ouders
destijds waren.'

Misvatting

Als Renske Endel het over 'die tijd' heeft, dan markeert ze daarmee vooral de periode dat ze bij haar trainer in Spanbroek inwoonde. Terug naar het begin. 'Toen ik zes jaar was, ben ik begonnen met gymmen, net als zoveel andere meisjes op die leeftijd. Gewoon één keer in de week lekker gek doen in de gymzaal, in mijn geval bij DVV in Zuid-Scharwoude. Na een tijdje werd ik gevraagd voor de "keurploeg". Dan mocht je op zaterdagmorgen twee uur extra trainen. We hadden een heel gezellig groepje bij elkaar en deden regelmatig leuke dingen, zoals samen sinterklaas vieren, trainingsweekendjes en zwemmen. Echt een ontzettend mooie tijd. Dat bleef ook zo, totdat ik een keer met mijn trainster meeging naar Kracht & Vriendschap in Opmeer, destijds een van de beste verenigingen in Nederland. Zij volgde daar een cursus en vroeg mij als een soort praktijkleerlinge mee te gaan. Na de eerste de beste training vroegen ze al of ik daar wilde komen turnen. Ik was helemaal in de zevende hemel en kon haast niet wachten om het thuis te vertellen. Mijn ouders zagen dat echter nog niet zitten en uiteindelijk besloten ze dat ik eerst maar eens een jaartje alleen op woensdagmiddag mee zou gaan doen. Dat was, denk ik, wel verstandig, want ik was nogal verlegen en keek ook heel erg op tegen

de “topturnsters” die daar al trairden. Die waren in mijn ogen zo verschrikkelijk goed, ik paste daar toch helemaal niet tussen?!” Dat bleek een misvatting. Renske kon goed opschieten met haar nieuwe ‘clubmaatjes’ en als turnster maakte ze in recordtempo vorderingen. Een volledige overgang naar de zogenaamde A-lijn (topsport) van Kracht & Vriendschap was een jaar later de even onvermijdelijke als logische stap.

Reuzenstap

‘Van Scharwoude naar Opmeer. Hemelsbreed is het niet zo erg ver, maar voor mij was het wel een reuzenstap. En voor mijn familie ook. Want ons leven veranderde hierdoor drastisch. Iedere middag na schooltijd moest ik samen met nog vier meiden naar de turnhal in Opmeer worden gebracht en om acht uur ‘s avonds werden we opgehaald. Daarna snel eten en naar bed. Doordeweeks ging het vanaf mijn tiende dag in, dag uit zo. School, sporten en eten; voor andere dingen had ik geen tijd meer. Huiswerk maakte ik voornamelijk in het weekend. De ouders van ons vijftal hadden een heel rijnschema gemaakt, waarbij iedereen een paar keer per week aan de beurt was.’

Overuren

De auto van de familie Endel maakte helemaal overuren, toen Renske eenmaal op de middelbare school zat en ze vanaf haar twaalfde twee keer per dag naar Opmeer moest. Ze schetst een doorsneeddag: ‘We waren toen nog maar met z’n tweeën over, de andere drie uit de omgeving van Scharwoude waren al afgehaakt. Een van onze ouders bracht me ‘s morgens naar de training, die om zeven uur begon. Vervolgens zette mijn trainster me af op de scholengemeenschap in Heerhugowaard. Daar pikte ze ons ‘s middags op voor de tweede training en ‘s avonds kwam een van de ouders naar Opmeer om ons op te halen. Mijn vader en moeder wisselden elkaar af als chauffeur. Dat was niet altijd makkelijk, want ze werkten allebei, waarbij mijn moeder in de zorgsector ook nog onregelmatige diensten had. Maar ik hoefde me nooit ergens druk over te maken. Ze regelden het gewoon, samen met de ouders van dat andere meisje. In die leeftijd sta je daar helemaal niet zo bij stil. Later ga je je pas realiseren wat ze allemaal voor je opzij hebben gezet. Hoe je het ook wendt of keert: het gezin draaide in die tijd toch vooral om mij. Sjoerd, mijn broer, die zes jaar ouder is, had daar niet zo’n last van, maar Femke, mijn zus, wel. Ik had daar helemaal geen benul van. We hadden sowieso weinig contact. Dat kwam ook door het leeftijdsverschil. Mijn zus was met vriendjes en uitgaan bezig en ik met turnen. Mijn ouders gingen trouwens ook wel bij de zwemwedstrijden van mijn zus en het voetbal van mijn broer kijken. Ze hebben heel bewust de aandacht over alle

‘School, sporten
en eten; voor
andere dingen
had ik geen tijd
meer.’

drie de kinderen verdeeld, alleen maakten ze zich iets meer zorgen om mij.'

Sportprobleempjes

'Toen ik eenmaal was gestopt met topsport, heeft mijn zus me verteld, dat ze destijds wel wat aandacht heeft gemist. Die zat in die periode middenin de puberteit. Maar mijn ouders hadden toch vooral oog voor "Renske en haar sportprobleempjes". En ik moet eerlijk zeggen: ik wás ook wel een moeilijk geval. Ik had nooit ruzie met mijn ouders of zo, maar ik wist vaak zelf niet zo goed wat ik nou precies wilde. Er werd veel over en met mij gepraat. Ik had vaak kleine blessures. Mijn ouders maakten zich daar zorgen om en ik zette me daar dan weer tegen af. Als ik al thuis was tenminste, want ik was natuurlijk ook heel vaak weg. Maar dan nóg was ik vaak het gespreksonderwerp. Mijn zus, net als mijn broer een recreatiesporter eerste klas, werd daar regelmatig knettergek van. "Waar gaat dit over?" heeft ze regelmatig gedacht. Althans, dat vertelde ze me later.

Maar we zijn tegenwoordig dikke vriendinnen hoor, dus het is helemaal goed gekomen tussen ons. Hetzelfde geldt voor ons hele gezin. Zelfs mijn ouders zijn nog gewoon bij elkaar, haha.'

Bezorgd

'Op mijn veertiende ben ik doordeweeks bij mijn trainer en zijn vrouw in Spanbroek gaan wonen. Dat scheelde natuurlijk reistijd en gaf ons gezin wat rust. Daarbij had hij het idee dat mijn ouders niet zo'n goede invloed op mij hadden. Hij dacht dat ik daarom ook altijd zo nerveus was voor wedstrijden en bang om fouten te maken. Daar was ik het niet helemaal mee eens. Ze toonden zich wel vaak bezorgd als ik weer eens geblesseerd of (over)vermoeid was - en dat was ik met de regelmaat van de klok - maar dat is, denk ik, ouders eigen. Ik wilde echter per se niet dat ze daar mijn trainer op aanspraken. Dat hebben ze in mijn bijzijn ook nooit gedaan. Ook toen hij voorstelde om bij hem en zijn vrouw en dochtertje te gaan wonen, samen met een andere turnster, zijn ze op mijn verzoek niet

Renske Endel (22) is na haar turncarrière enige tijd in Nijmegen blijven hangen voor haar studie voeding en diëtetiek, maar inmiddels heeft ze die voortgezet op de Hogeschool van Amsterdam.

Renske woont nu in Oudkarspel. Naast haar studie geeft ze nog regelmatig turndemonstraties bij jubileumfeesten van verenigingen, sportverkiezingen, bedrijfsfeesten en sportgalá's. Bovendien werkt ze bij Corpus Acrobatic Theatre, een rondreizend gezelschap dat acrobatiek en dansen combineert.

gaan dwarsliggen. Ik wilde het graag en het was toch “nodig” om tot betere prestaties te komen?! Nou dan?!

Het bleek geen goede keuze. Met het tweejarige dochtertje (‘Geweldig, het was echt mijn kleine zusje!’) en het eveneens inwonende trainingsmaatje uit Luxemburg kon Renske goed overweg, maar met het trainersechtpaar in de rol van ‘vervangende ouders’ klikte het niet. Renske nuanceert: ‘Ik had het er best naar mijn zin en het scheelde veel reistijd voor mijn ouders, maar op de moeilijke momenten kon ik niet met de trainers praten, zoals ik dat wel met mijn ouders kon, dus in bepaalde situaties had ik mijn ouders nog nodig. Aanvankelijk leek het echter een goede beslissing. Mijn

‘Ik dacht: waar doe ik het allemaal voor? en wilde naar huis. Terug naar mijn ouders.’

eerste jaar als senior (1999) was een topjaar! Ik haalde goede resultaten en mijn plekje binnen het WK-team stond zo goed als vast. Maar helaas raakte ik wéér geblesseerd. Ik bleef maar sukkelen met een middenvoetsbeentje en uiteindelijk misten we met het team ook nog de kwalificatie voor de Olympische Spelen van 2000. Na een korte vakantie pakte ik de trainingen weer op, maar na een half jaar kon ik niet meer. Ik was echt gebroken. Zowel mentaal als fysiek. Ik dacht: waar doe ik het eigenlijk allemaal voor? en wilde naar huis. Terug naar mijn ouders. Alles werd me te veel en ik bleef maar piekeren. Het voelde niet goed meer, ik was bang en had mezelf niet meer onder controle. Voor iedereen om me heen, ons gezin en de trainers, was dit geen gemakkelijke tijd. Ik wist niet wat ik moest en wilde. Gelukkig waren er veel mensen om me heen die begrip voor me hadden en me hielpen. Samen met mijn ouders en Willem Veldman, de trainingscoördinator van de bond, heb ik uiteindelijk besloten om ergens anders opnieuw te beginnen.’ En zo verhuisde Renske Endel - zestien jaar nog maar en al een heel ‘turnleven’ achter zich - naar een gastgezin in Nijmegen, om daar onder leiding van Boris Orlov te gaan trainen. ‘Ik voelde me de eerste training meteen al op mijn plek. Leuke meiden, schatten van trainers, een fijne school en een goed gastgezin. Het voelde allemaal wat lossier, de manier van omgang was zo anders dan ik bij mijn oude vereniging gewend was. Natuurlijk moest er ook in Nijmegen hard getraind worden, maar ik kon meer mezelf zijn en voelde niet meer de druk van het moeten. Ik begon anders te denken, kon beter relativiseren en foutjes beter accepteren. Mijn trainers hadden veel geduld met mij en het plezier in het turnen keerde helemaal terug.’

Roes

De rest van het verhaal is bekend. De mondiale doorbraak bij het WK in Gent (2001), twee zilveren medailles op het EK in 2002 (brug individueel en met het team) en twee keer achter elkaar met de turnploeg uitgeroepen tot Sportploeg van het Jaar. ‘Een onvergetelijke tijd, die ik voor geen goud had willen missen. We werden ineens bekende Nederlanders, leefden in een soort roes en kregen ontzettend veel media-aandacht.’ Maar alsof de duvel ermee speelde: Renske raakte weer aan het sukkelen met haar gezondheid, net als die andere kleine grote turnster in die dagen, clubgenote Verona van der Leur. Beiden reisden in 2003 - hoewel nog niet honderd procent fit - wel mee naar het WK in het Amerikaanse Anaheim. Hét kwalificatietoernooi voor de Olympische Spelen van Athene, waar de Nederlandse turnsters graag de kroon op hun werk hadden willen zetten. Zover kwam het echter niet. Bondscoach Frank Louter koos ervoor Renske Endel en Verona van der Leur niet in te zetten en de andere turnsters slaagden er niet in om

‘Tien jaar lang
had ik geleefd
voor het turnen.
Dat was ik zat.
Maar ik vond
het moeilijk om
het aan mijn
ouders te
vertellen.’

'Mijn ouders hebben me nooit "gepusht", eerder afgeremd.'

kwalificatie voor het team af te dwingen.

Weg olympische droom... 'Eenmaal thuis had ik wel weer zin om te trainen, maar na een paar maanden heb ik toch besloten te stoppen met topsport. De motivatie om door te gaan ebde langzaam weg. Ik wilde andere dingen gaan doen met mijn leven, me vrijer voelen. Tien jaar lang had ik geleefd voor het turnen. Bij alles wat ik deed hield ik rekening met de sport. Dat was ik zat. Als je een concreet doel voor ogen hebt, kun je dat misschien nog een bepaalde periode opbrengen. Maar ik wilde dat gewoon niet meer. Ja, ik vond het wel moeilijk om het mijn ouders te vertellen. Ik heb het zeer bewust als een voldongen feit mede-gedeeld, wilde niet dat ze gingen proberen me op andere gedachten te brengen. Vooral mijn moeder had het er best moeilijk mee. Per slot van rekening was het in al die jaren toch ook een beetje háár wereldje geworden. Bij de wedstrijden durfde ze alleen nooit te kijken. Dan was ze bang dat ik viel. Zelfs bij beelden op de video, als ze de uitslag van een wedstrijd al wist, zat ze nog met haar handen voor haar ogen.'

Droom

'Uiteindelijk hadden allebei mijn ouders wel respect voor mijn keuze. Ze hebben me nooit "gepusht" om aan topsport te gaan doen, eerder afgeremd in mijn enthousiasme. Welke beslissing ik ook nam en hoe vaak ik er ook op terugkwam, ze stonden altijd vierkant achter me. Ze hebben regelmatig tegen me gezegd: "Je moet doen wat je leuk vindt. Ons maakt het niets uit. Wij houden toch wel van je. Maar áls je ervoor gaat, dan zullen wij je daarbij helpen." Daarom was hun reactie op mijn mededeling ook niet zo heftig, denk ik. Wél kon ik duidelijk merken, dat ze het jammer vonden. Maar het is goed zo. Als klein meisje droomde ik ervan topturnster te worden. Die droom is helemaal uitgekomen. Ik heb prachtige dingen meegemaakt en kan nu pas echt genieten van de prestaties die ik heb neergezet. Ik ben blij dat ik het heb mogen meemaken en heb nergens spijt van.'

HN

(Een aantal passages in dit artikel is afkomstig van de persoonlijke website van Renske Endel: www.renskeendel.nl)

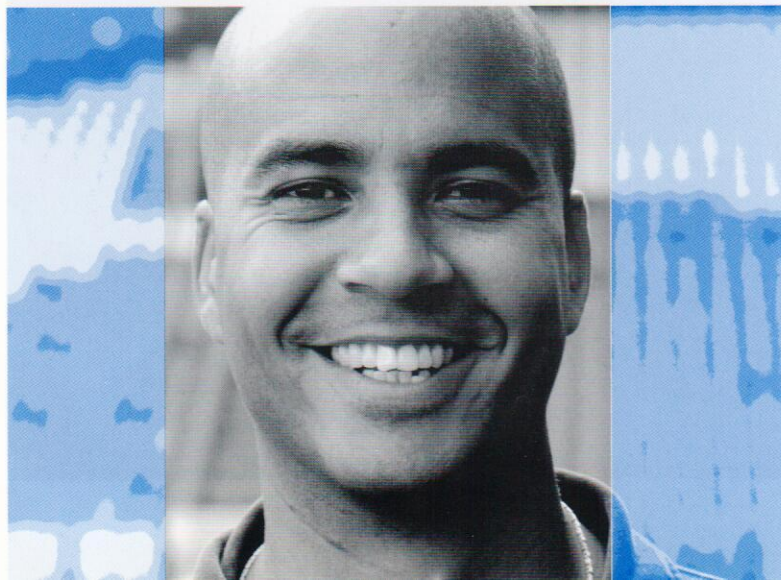
Pascal Jansen, hoofd opleiding Vitesse/AGOVV

'De race naar Gelredome kent meer verliezers dan winnaars'

De snelkookpan van de topsportwereld. Zo valt de ontwikkeling van het jonge talent te typeren dat terechtkomt op de voetbalacademie van Vitesse/AGOVV. Leren omgaan met druk, harde eisen en nog hardere concurrentie, het zijn allemaal factoren die leiden tot een versnelde volwassenheid. Maar ook de ouders van de profvoetballer in spe komen voor allerlei vragen te staan. Waarin moet ik mijn kind stimuleren, wanneer gas terugnemen? En hoe voorkom ik dat betrokkenheid omslaat in druk? Het volle stadion: droom of zeepbel?

Vitesse heeft een goede naam als het gaat om het scouten en opleiden van jeugdige voetbaltalenten. Nicky Hof, Stijn Schaars, Theo Janssen, allemaal bonden ze op zoek naar het felle schijnsel van de lichtmasten als puber hun kicksen onder op de bijvelden van de Arnhemse eredivisionist. Bekendste visitekaartje uit de Rijnstad is Roy Makaay, de sluipmoordenaar van de zestienmeter, die tegenwoordig het net vindt in het tenue van Bayern München. Des te opmerkelijker dat het geelzwarte 'laboratorium' met ingang van dit seizoen een fusie is aangegaan met de jeugdopleiding van het Apeldoornse AGOVV. Of betreft het hier een gevalletje van financiële nood die wetten breekt? Pascal Jansen, hoofd van de gecombineerde voetbalacademie: 'Voor ons binnen Vitesse is het een minder

Hoe voorkom ik dat betrokkenheid omslaat in druk?

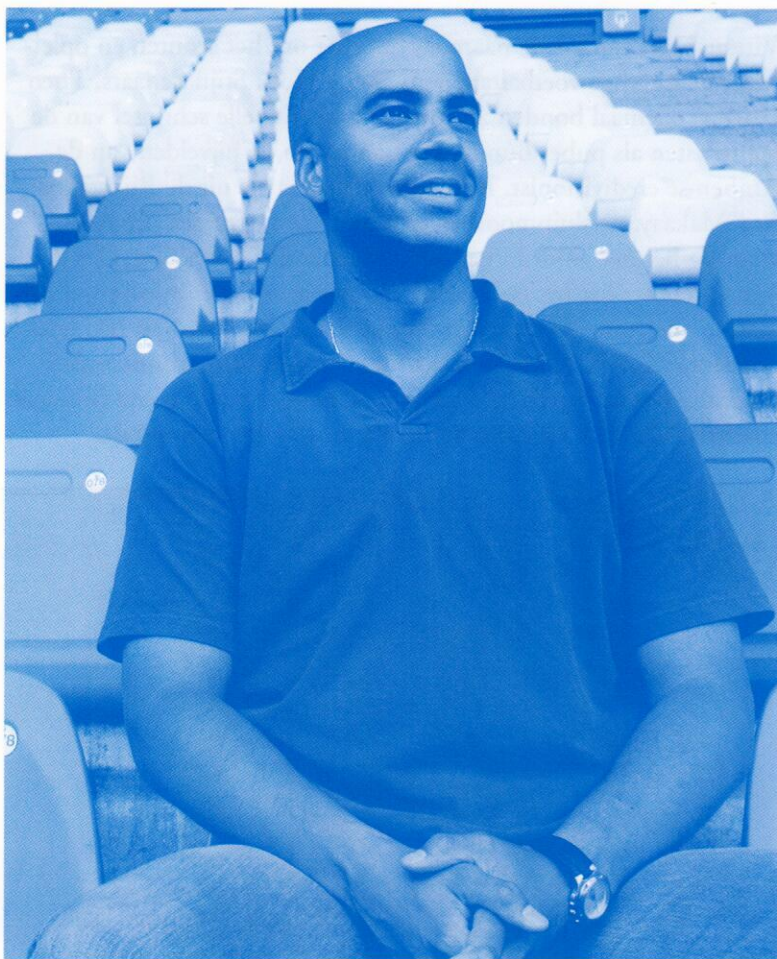

opmerkelijke stap dan voor de buitenwacht. Inderdaad zijn wij voor velen synoniem aan een opleiding die goed geschoolde spelers voortbrengt. Wij staan te boek als een kweekvijver die een profselectie heeft weten te formeren, welke voor een aanzienlijk deel bestaat uit "eigen" jongens. Dat willen we ook blijven. Door allerlei maatregelen en voorschriften zijn de uitgangspunten echter veranderd. Denk maar aan de "poolevergoeding", die simpelweg hierop neerkomt dat je per opleidingsjaar een bepaald bedrag betaalt, wanneer je een jeugdspeler wegplukt bij een andere betaaldvoetbalorganisatie (bvo). Voor een club als Vitesse is dat niet meer op te brengen. Voor veel andere clubs trouwens evenmin, waardoor meer betaaldvoetbalorganisaties op termijn ons voorbeeld zullen volgen.'

'Wij kunnen
kinderen eerder
binden, hen
langer opleiden
en hen tevens
later "shiften".'

Onderbouw

Ter illustratie voegt Jansen eraan toe: 'Voorheen startte de opleiding van de stichting Vitesse bij de D1-jeugd (vanaf tien jaar). Om de onderbouwstructuur te verbreden, hebben we de krachten

gebundeld met AGOVV, aangezien men daar dankzij de verenigingsstructuur ervaring heeft met spelertjes vanaf zes jaar. Door ons samengaan is de instroom thans groter en het opleidingstraject breder. Wij kunnen kinderen eerder binden, hen langer opleiden en hen tevens later “shiften”, met als doel uiteindelijk de beste te laten doorstromen naar de hogere elftallen.’

Groeibriljantjes

Is Jansen niet beducht dat de gekozen selectieprocedure op termijn gaat wringen? Zowel Vitesse als AGOVV zal de aanstormende toppertjes immers aan zich willen binden, terwijl die groeibriljantjes zelf ongetwijfeld liever hun kunstje vertonen in het Gelredome dan op Sportpark Berg en Bos. Een competentiestrijd die in hevigheid kan toenemen wanneer men er in Apeldoorn in slaagt de ambities op het hoogste voetbalniveau gestalte te geven. Jansen: ‘De technische leiding, Jan Streuer van Vitesse en Ted van Leeuwen van AGOVV, hebben daar uitvoerig met elkaar over gesproken en samen goede afspraken gemaakt. Primair ben ik er als hoofd opleiding voor verantwoordelijk dat onze jeugdspelers in technische en tactische zin worden geschoold, dat ze mentale weerbaarheid opbouwen, maar uiteindelijk blijven er zowel in Arnhem als in Apeldoorn “slechts” twee elftallen over. Vervolgens is het aan die spelers zelf waarvoor ze kiezen. Uiteraard staat Vitesse voor ogen dat de allerbesten in Arnhem blijven, terwijl de goeden naar AGOVV gaan. We denken dan bijvoorbeeld aan een speler die te goed is voor Vitesse 2 maar net niet goed genoeg voor Vitesse 1. Dan is het wellicht beter voor de ontwikkeling van zo’n jongen als hij naar AGOVV 1 vertrekt om eventueel later alsnog de stap naar Vitesse 1 te kunnen maken. Maar dat een zeker chauvinisme, een gevoel van clubliefde bij tijd en wijle kan opspelen, blijft denkbaar.’

Spelplezier

Welke eigenschappen maken een talent tot talent, tillen hem uit boven zijn minder begaafde leeftijdgenootjes? Jansen: ‘Los van diverse technische en tactische kwaliteiten, vallen begenadigde spelertjes op door hun wingedrag, door hun overlevingsdrang en niet te vergeten door het spelplezier dat ze uitstralen. Dat neemt niet weg dat het heel moeilijk is kinderen al op jonge leeftijd te beoordelen, vast te stellen of je met een groot talent van doen hebt. Daarbij spelen zoveel factoren een rol. Toch kun je niet spreken van nattevengerwerk. Mentale kenmerken zijn in onze filosofie minstens zo belangrijk als technisch-tactische kwaliteiten.’ In hoeverre speelt de sociale achtergrond een rol? Let men in het Gelderse bijvoorbeeld op de invloed van ouders? ‘Zeer zeker. Zoals gezegd, leidden wij bij Vitesse tot voorheen knapen “pas” vanaf hun tiende op. Daar ging evenwel een “shifting” aan vooraf, die hierop neer-

‘Uit welk nest
komt dat kind?
Tonen de
ouders zich al
dan niet
betrokken?’

‘Ouders hebben
nogal eens de
neiging de
prestaties van
hun kroost door
een gekleurde
bril te bekijken.’

kwam dat de tien grootste talenten na een aantal kennismakingsronden een opleidingstraject door Vitesse kregen aangeboden. Gedurende die afvalrace was er iedere veertien dagen en soms zelfs iedere week een testmoment. In die fase heb je als club ook regelmatig te maken met de ouders van zulke voetballertjes. Wat wij in eerste instantie dan doen, is observeren. Uit welk nest komt dat kind? Tonen de ouders zich al dan niet betrokken? Komt het kind met de eigen ouder(s) naar de training of rijdt het met anderen mee? Dergelijke inzichten achten wij belangrijk. Wat dat vertelt? Het kan erop duiden dat ouders een bepaalde betrokkenheid missen. Op het moment dat we daarin een patroon ontdekken, plaatsen we vraagtekens, vooropgesteld dat het een speler betreft die in aanmerking komt voor een plek binnen de academie. Om bij het genoemde voorbeeld te blijven: we proberen dan te ontdekken waarom die ouders niet of nauwelijks aanwezig zijn. Vergeet niet dat kinderen die bij ons instromen, het erg druk krijgen. Wie deel uitmaakt van Vitesse's D1-jeugd, wordt met de bus naar Papendal vervoerd, gaat in Arnhem naar school. Zo'n ventje krijgt te maken met een andere manier van trainen, er worden andere dingen van hem verwacht. Kortom, zijn leven verandert totaal en dan is het belangrijk dat hij daarin gesteund wordt door zijn ouders. Ook dat behoort tot het plaatje dat we van iemand samenstellen. Welk type jongen zit er in de kleedkamer? Uit welk milieu is hij afkomstig? Hoe gaan zijn ouders om met die situatie? Om die reden vallen er zelfs wel kinderen buiten de boot. Jongens die telkens te laat komen en keer op keer moeten uitleggen: "Mijn ouders zus..." of "Mijn vader zo..." Ons standpunt is: wie werkelijk bij Vitesse wil spelen, heeft daar iets extra's voor over.'

Verwachtingspatroon

En het omgekeerde? Het zal vast ook voorkomen dat pa zijn zoon dermate graag in het eerste van Vitesse of nog hoger ziet spelen, dat hij dit op een ongezonde manier gaat "pushen". In ieder geval meer dan het kind zelf wellicht ambieert. Met andere woorden: dat zo'n jongen wordt opgezadeld met een torenhoog verwachtingspatroon en derhalve extreme druk. Jansen: 'Helaas gebeurt dat ook. In hun oude team zijn de spelertjes die bij ons instromen, doorgaans met afstand de beste en "dus" gaat pa al gauw dagdromen over een glanzende carrière van zijn zoon. Wat sommigen zich niet realiseren, is dat je bij ons ieder jaar een bepaalde progressie moet boeken, om je plek te verdienen in het volgende seizoen. Na elke twaalf maanden beoordelen wij of iemand in staat is de volgende stap te zetten. Soms gebeurt het dat ouders zich dat onvoldoende realiseren, dat ze er min of meer van uitgaan dat hun kind moeiteloos de hele opleiding zal doorlopen. Wij hameren er daarom op dat ieder kind net zo goed kan uitstromen als instromen. Niettemin

blijft het vaak schrikken als dat eerste echt gebeurt, want ouders hebben natuurlijk nogal eens de neiging de prestaties van hun kroost door een gekleurde bril te bekijken. De race naar Gelredome kent meer verliezers dan winnaars.'

Zwart gat

Vallen sommigen dientengevolge in een zwart gat? Het is immers niet niks als je vurig gehoopte ambitie in rook vervliegt. Zowel voor het kind als voor de ouder(s). Ineens blij je niet goed genoeg en dan? Jansen: 'Wij pretenderen een topopleiding te hebben en daar horen topspelers bij. Binnen een straal van vijftig à zestig kilometer in deze regio willen we de beste spelers naar onze academie halen. Als je uiteindelijk te horen krijgt dat je net te kort komt, is dat heel zuur. Wat we echter altijd aangeven, is dat dit vonnis een momentopname betreft. Onze beoordeling betekent niet automatisch dat wij het altijd even goed hebben gezien. Maar we moeten keuzes maken en afvallen hoort daarbij. De ervaring leert dat de meesten zich dat wel degelijk realiseren, zolang je hen maar op die mogelijkheid voorbereidt. Het komt ook nooit als een donderslag bij heldere hemel. De jongens die wij opleiden, staan vrijwel dagelijks in contact met onze mensen. In december vindt er een tussen-evaluatie plaats. Als iemand er dan niet goed voorstaat, schetsen wij ook geen gunstiger beeld dan het is. Zulke gesprekken vinden, tot en met de D-pupillen, plaats in het bijzijn van de ouders. Ook zij vernemen dan wat er eventueel in april kan worden besloten. Als dat neerkomt op uitstromen, vindt ook dit onderhoud plaats met het kind én de ouders. Onze begeleiding houdt daarmee niet op. Indien nodig, leggen wij het contact met de nieuwe school of met een andere club, want sommige ouders zijn van mening dat hun zoon bij een andere bvo wel tot zijn recht zal komen.'

De jaren dat een gestopte (semi)prof zijn dagen sleet in het obligate sigarenzaakje, liggen gelukkig achter ons. Zo ook de tijd dat 'de nieuwe Cruijff' of 'de nieuwe Van Basten' zonder het beoogde contract én zonder noemenswaardige schoolopleiding met lege handen aan de maatschappelijke zijlijn achterbleef. Jansen: 'Bij al onze

Pascal Jansen (32) ronde met succes de CIOS-opleiding af. Daarnaast is hij in het bezit van het voetbaldiploma Trainer/Coach 1. Na zijn debuut in het seizoen 1993/1994 als jeugdtrainer bij Haarlem, waar hij vijf jaar actief was, werkte Jansen van 1998 tot 2000 in de Arabische Emiraten aan de zijde van Rinus Israel. In het tweede jaar accepteerde hij een aanbieding van Vitesse. Zijn huidige functie is hoofd opleiding van de Vitesse/ AGOVV Voetbal Academie. Pascal Jansen is niet getrouwd en heeft een zoon van zes.

'Als iemand op
jonge leeftijd
huis en haard
verlaat, is dat
zeer ingrijpend.'

voorlichtingsavonden en begeleidingsactiviteiten benadrukken wij een en andermaal dat de reguliere school en de voetbalopleiding even belangrijk zijn, dat je bij ons niet op één paard wedt. Want nogmaals: een enkeling haalt Gelredome en de meesten dus niet. Toch gaan alle spelers die we in opleiding hebben voor die ene zelfde droom. Niet dat wij die kinderen en hun ouders uit deze droom willen helpen, maar wat we wel nastreven, is hen bewustmaken van de realiteit. In dat verband werken wij samen met verschillende schoolinstanties, kennen we in ons team ook een schoolcoördinator. Hoe kinderen op school presteren, geniet ruime aandacht. Dat kan er zelfs toe leiden dat een kind, in verband met tegenvallende schoolresultaten, minder gaat trainen. Sterker: het komt voor dat leerlingen om die reden niet mogen vertrekken naar nationale selecties.'

Bevoorrecht

'Wij zijn van mening', vervolgt Jansen, 'dat kinderen die op onze academie mogen zitten, bevoorrecht zijn. Zij krijgen een aangepast lesrooster, zodat ze langer en meer kunnen trainen, dus willen wij dat die kinderen en hun ouders bewust en verantwoord met dat privilege omgaan. Dat houdt in dat zo'n kind maximaal probeert te presteren op school, of het nou gaat om vwo of vmbo. Voor de meeste ouders vormt die benadering trouwens een belangrijke factor om hun kind op onze academie te plaatsen. Ouders en kind krijgen vooraf ook de gelegenheid om de schoollocaties waarmee we samenwerken, te bezoeken. Tevens kunnen ze contact leggen met de leerkrachten daar. Op die manier snijdt het mes aan twee kanten. Wij zien dat als onze maatschappelijke plicht en bovendien trekt het twijfelende ouders desgewenst wat makkelijker over de streep.'

Zeggen de prestaties en houding van kinderen op school ook iets over hun gedrag binnen de krijtlijnen? Jansen: 'Naar onze stellige overtuiging wel. Het kan niet zo zijn dat je op het veld altijd je beste beentje voorzet en daar probeert eruit te halen wat erin zit, terwijl je op school de kantjes ervan afloopt. Iedere maandag overleg ik met mijn staf en zodra iets dergelijks zich voordoet, signaleren we dat. Verzaakt iemand op school, dan nemen we direct contact op met die speler en eventueel zijn ouders. Past zo'n jongen zich daarna nog niet aan, dan heeft het consequenties voor zijn voetbal. Zoals extra schooluren, minder trainen en dus niet spelen.'

Pleeggezin

Voorheen trok Vitesse jonge talenten van over de hele wereld aan. Men denke bijvoorbeeld aan Afrikaanse spelers zoals Matthew Amoah en Emile Mbamba. Op dit moment zitten er nog slechts vier jongens 'intern'. Deze jongens bewonen gezamenlijk een huis

in Arnhem. Jansen: 'Als iemand op jonge leeftijd huis en haard verlaat, is dat zeer ingrijpend. Uiteraard gebeurt zo iets altijd in overleg met de ouders. Zeker bij jonge kinderen gingen we in zo'n geval tot voor kort bij voorkeur op zoek naar pleeggezinnen. Raymond Fafiani, inmiddels uitkomend voor FC Zwolle, heeft gedurende zijn Vitesse-periode in Doesburg bij een familie gezeten.' Aan welke criteria voldoet een ideaal pleeggezin? Jansen: 'Vervangende ouders hebben over het algemeen zelf ook kinderen. Onze voorkeur gaat uit naar gezinnen die voetbalminded zijn, die affiniteit hebben met Vitesse, maar momenteel doen we nauwelijks nog een beroep op pleeggezinnen. Gedwongen door de financiële situatie, zijn wij niet langer in staat spelers van her en der aan te trekken, maar concentreren we ons op de eigen regio. Bijkomend voordeel is dat kinderen daardoor thuis kunnen blijven wonen. Een en ander laat onverlet dat we altijd zullen blijven kijken wat de mogelijkheden zijn, als we buiten onze regio een absolute topper vermoeden. Dat ene supertalent wil je toch graag binnenhalen, zoals je begrijpt.'

Discipline

Behalve voetbaldocent vervult een capabele jeugdtrainer ook de rol van ouder, of beter gezegd opvoeder. Jansen: 'Dat klopt en dientengevolge past niet iedere trainer bij iedere leeftijdscategorie. Met D-pupillen is het heel anders werken dan met A-junioren. Als coach moet je je kunnen verplaatsen in de denk- en belevingswereld van jonge kinderen; je moet je realiseren hoe je bepaalde dingen overbrengt. Dat is bij jonge kinderen vaak lastiger dan bij oudere.'

Naast het voetbalaspect brengen wij die kinderen ook discipline bij, wijzen we hen op normen en waarden, hanteren we onze eigen gedragsregels. Een simpel voorbeeld: veel kinderen zijn gewend de coach bij de club waar ze vandaan komen, met de naam aan te spreken. Bij ons is dat in alle gevallen "trainer". Zulks geeft namelijk aan hoe de verhoudingen liggen. Ten aanzien van de omgang met elkaar hanteren we een en dezelfde rode draad. Zowel richting speler als richting diens ouders. Wij accepteren bijvoorbeeld niet dat een vader langs de lijn staat te vloeken of te tieren. Doet zich zo iets voor, dan nodigen wij de persoon in kwestie uit en maken hem onder vier ogen duidelijk dat we daarvan niet gediend zijn. Mede om die reden geven we ook een boekje uit waarin expliciet vermeld staat dat we verwachten dat ouders hun kinderen positief stimuleren. Aanmoedigen wordt door ons gestimuleerd, maar wel op een gezonde manier. In dat boekje staat verder dat we op geen enkele manier de discussie aangaan over de opstelling. Die wordt te allen tijde bepaald door de trainer en niet door de ouders.'

Valt het profiel te schetsen van de modelouder van het voetbal-talent? Jansen (lachend): 'Wat noem je ideaal? Laat ik het zo zeggen: een aantal facetten moet aanwezig zijn. Voorop staat

'Voorop staat
betrokkenheid.
Een kind moet
zich gesteund en
veilig voelen.'

betrokkenheid. Een kind moet zich gesteund en veilig voelen. Anders kan het nooit met plezier trainingen en wedstrijden beleven. Wie bij ons instroomt, maakt een keuze. En daar komt - voor alle betrokkenen - nogal wat bij kijken in het hedendaagse voetbal. Je kunt je afvragen of dat wenselijk is, maar het is wel de realiteit. Alle factoren tezamen hebben een behoorlijke impact op het gezinsleven. Er wordt veel getraind, veel gespeeld, veel gereisd.'

Kritiek

En als de steun van ouders niet de gewenste vorm aanneemt?

Jansen: 'In de jaren dat ik bij Vitesse zit, heb ik welgeteld twee keer

'Op mijn
twaalfde nam ik
de bus naar
Amsterdam om
naar de open
dag van Ajax te
gaan.'

ouders moeten wijzen op tekortkomingen in hun attitude. Zo hadden we vorig jaar een speler die door zijn vader in hoge mate onder druk werd gezet. Na de wedstrijd kreeg dat knaapje stevast te horen wat hij verkeerd had gedaan, wat hij anders had moeten doen. In onze ogen een negatieve benadering. Met als gevolg dat we op een gegeven moment het talentje van weleer haast niet meer herkenden. Die jongen ging steeds krampachtiger spelen, zijn creativiteit smolt als sneeuw voor de zon en hij verloor zijn durf, omdat hij zich meer en meer geremd voelde door de bijtende kritiek van zijn vader. Dat bleek toen we met dat ventje zijn gaan praten. Algauw kwamen de waterlanders. Vervolgens hebben wij die vader met zijn houding geconfronteerd en uitgelegd dat zijn aanpak haaks staat op de onze. Ons uitgangspunt is plezier. Kinderen moeten zichzelf kunnen zijn. Zij moeten zich vrij voelen. Temeer daar onze opleiding qua tijdsbesteding al een flink beslag legt op hun leven. Wij willen de jongens elke dag met een glimlach uit het busje zien stappen.'

Heeft dat gesprek geholpen? 'Jawel, de vader in kwestie heeft na dien meer afstand genomen. Bovendien is zijn benadering veranderd. Het is zo eenvoudig om aan te geven wat een spelertje verkeerd doet. In onze optiek gaat het er niet om wat iemand "slecht" doet, maar om wat beter kan. "Slecht" heeft een negatieve klank en met name jonge kinderen kunnen slecht relativeren.'

'Pakweg 99%
van de ouders
is er iedere
wedstrijd.'

Stimulans

Werd Pascal Jansen (32), die als jonge voetballer reikte tot de selectie van HFC Haarlem, vroeger gestimuleerd door zijn ouders? 'Nee. Mijn moeder ging op zestienjarige leeftijd al van huis om zich verder te ontwikkelen in de dans- en muziekwereld. Daar ontmoette ze mijn vader, die dezelfde passie had. Muziek, theater, dat was hun leven. Toen ik negen was, zijn ze gescheiden en bleef ik bij mijn moeder wonen. Op mijn twaalfde nam ik de bus naar Amsterdam om naar de open dag van Ajax te gaan. Sjaak Swart viste mij er die dag uit, waardoor ik werd aangenomen. Vervolgens reisde ik een tijdlang in mijn eentje op en neer naar Ajax. Of ik die betrokkenheid van mijn ouders heb gemist? Dat weet ik niet. Het is gegaan zoals het is gegaan. Bovendien heeft het mij versneld zelfstandig gemaakt, in die zin dat ik het alleen moest zien te rooien. Wel constateer ik het verschil met de kinderen die ik nu onder mijn hoede heb. Pakweg 99% van de ouders is er iedere wedstrijd.'

Hemelbestormer

Wie aan het eind van de rit de overstap weet te maken van de A1 naar de eerste-elftselectie, krijgt te maken met een aantal nieuwe fenomenen: bewieroking door de supportersschare, alsmaar groeiende aandacht van de media en een portemonnee die vrij vlot buiten

'Dit jaar hebben
weer drie
jongens uit de
A1 stage
gelopen bij het
eerste. Dáár doe
je het voor.'

de eigen oevers kan treden. Zie dan maar eens met beide benen op de grond te blijven als kersverse hemelbestormer. Bereiden Jansen en zijn team de potentiële prof en diens ouders voor op een dergelijke omslag? 'Om onze spelers op dit soort zaken te prepareren, werken we met het zogeheten Persoonlijkheids Ontwikkelings Programma (POP). Dat begint al bij de jongste groep, die we leren elke dag het materiaal waarmee ze werken - schoenen et cetera - te verzorgen. Hygiëne hoort daar ook bij. Oudere spelers krijgen media- en presentatietraining. Zij leren hoe ze zich staande houden tijdens een interview, evenals het verschil tussen een radio-interview en een tv-interview of het verschil tussen live en niet-live. Een "hot item" is momenteel ook de spelersmakelaar. Aan spelers met veel perspectief wordt ongelooflijk hard getrokken. Ook door belangenbehartigers die niet het belang van de speler vooropzetten, om het maar eufemistisch uit te drukken. Verder geven vertegenwoordigers van de VVCS voorlichting.

In deze sessies worden dan reeds zaken aangesneden als: moet ik nu al werk maken van mijn pensioen, kan ik beter wel of niet in aandelen gaan beleggen of doe ik er verstandig aan een huis te kopen?'

Kick

Een jeugdcoach werkt letterlijk altijd in de schaduw van het stadion. Wat is daarvan de kick? Jansen: 'Bij Haarlem heb ik Dion Esajas zien debuten tegen Excelsior, nadat ik hem jaren daarvoor bij de C-jeugd van DWS had ontdekt. Het krantenknipsel waarin wordt gesproken van een "nieuwe zwarte parel" zit nog steeds in mijn plakboek. Bij Vitesse heb ik kunnen werken met Michael Jansen, Stijn Schaars en Eldridge Rojer. Dit jaar hebben weer drie jongens uit de A1 zes weken lang stage mogen lopen bij het eerste. Dáár doe je het voor. Als je zo'n jongen, die je jarenlang onder je hoede hebt gehad, zich ziet warmlopen in een vol Gelredome, geeft dat elke jeugdtrainer bij ons veel voldoening.'

EW

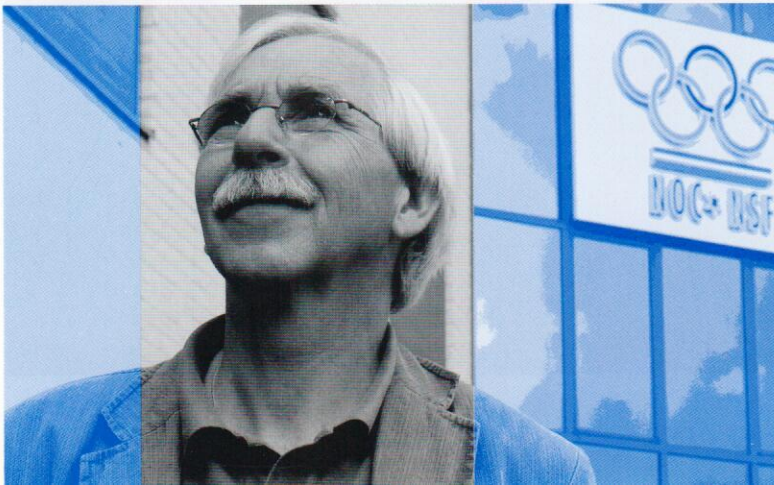
Jaap Breur, docent LOOT-school

‘Goed presteren in de sport en op school gaan vaak hand in hand’

Sinds halverwege de jaren tachtig kunnen (aankomende) topsporters voortgezet onderwijs volgen dat is aangepast aan het trainings- en wedstrijdprogramma. Een deel van de faciliteiten van deze zogenaamde LOOT-scholen (Landelijk Overleg Onderwijs en Topsport) bestaat uit een ‘rooster op maat’, vrijstellingen voor bepaalde vakken, gespreid examen doen en een vaste studiebegeleider om de eventuele achterstanden weg te werken. Inmiddels zijn er twintig LOOT-scholen in Nederland en is er bijna sprake van landelijke dekking. Jaap Breur is manager van de topsportafdeling van het Gelders Mozaïek, de LOOT-school voor Arnhem en verre omgeving. Hij heeft vrijwel nooit te maken met ‘lastige ouders’, zegt hij. Over de criteria om op een LOOT-school te worden toegelaten, kan nauwelijks discussie ontstaan en bovendien zijn de meeste ouders - net als hij - van mening dat de schoolprestaties niet mogen lijden onder de sportieve ambities. Niettemin is het voor ouders goed om te weten dat er voor hun kinderen scholen zijn die wel degelijk (veel) rekening houden met hun sportcarrière.

Inge de Bruijn, Rens Blom en Jacco Eltingh. Zomaar wat namen van succesvolle topsporters die in hun jeugd op een zogenaamde LOOT-school hebben gezeten. LOOT staat voor Landelijk Overleg Onderwijs en Topsport, een stichting die de combinatie onderwijs en topsport voor leerlingen op het voortgezet onderwijs mogelijk maakt. In het kort komt het erop neer, dat het schoolrooster waar

‘Met het merendeel van de ouders heb ik nooit problemen.’

mogelijk wordt afgestemd op het trainings- en wedstrijdprogramma van de talenten. 'Wij bieden leerlingen met talent en sportieve ambities extra onderwijsvoorzieningen,' aldus Jaap Breur, manager van de topsportafdeling van het Gelders Mozaïek, de LOOT-school voor Arnhem en verre omgeving. Vanzelfsprekend heeft hij ook veelvuldig contact met ouders van talentvolle sporters. 'Met het merendeel heb ik zelden of nooit problemen.'

Koude kermis

De realiteit is volgens Breur dat de meeste LOOT-leerlingen uiteindelijk niet de absolute top bereiken. Zeker de voetballers die een profbestaan nastreven, komen nog weleens van een koude kermis thuis. 'Wij hebben een samenwerkingsverband met de jeugdopleiding van Vitesse. We hebben hier zo'n vijftig Vitesse-spelertjes op school, maar van hen zullen er hooguit vijf het eerste van Vitesse halen. Daarom zullen we ook nooit toestaan dat de kinderen hun

'Van de vijftig
Vitesse-spelertjes
op onze school
zullen er hoog-
uit vijf het
eerste halen.'

schoolopleiding versloffen. Ook bij ons is school prioriteit nummer één. Overigens denken ze er daar bij Vitesse hetzelfde over.'

Tot eind jaren tachtig bestond er in ons land geen gestructureerde opvang voor getalenteerde jonge topsporters om voortgezet onderwijs en sportbeoefening te combineren. Een vijftal scholen, waaronder het Gelders Mozaïek, sloeg toen de handen ineen en nam het initiatief tot wat nu bekendstaat als het LOOT-project. Inmiddels is het aantal scholen uitgebreid tot twintig en is er bijna sprake van landelijke dekking. Jaap Breur: 'Dat is het geval bij 25 scholen. Daarom is dat ook een van de doelen in de *Sportnota 2005* van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).' Dit ministerie vormt, samen met het departement van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), NOC*NSF en de Olympische Steunpunten, de krachtige kurk waarop LOOT mede drijft. Jaap Breur is namens het Gelders Mozaïek vertegenwoordigd in het algemeen bestuur van de stichting LOOT, dat bestaat uit twintig directieleden van de aangesloten scholen.

Flexibel lesrooster

Breur: 'Bij ons kunnen kinderen een vmbo-, havo- of vwo-diploma halen. Wij hebben in totaal 2400 leerlingen, verspreid over drie locaties, en van hen maken ruim honderd gebruik van de extra LOOT-faciliteiten. Wij bieden onder meer een flexibel lesrooster dat ruimte laat voor trainingen en wedstrijden, zonodig (gedeeltelijke) vrijstelling voor bepaalde vakken, uitstel of vermindering van huiswerk, voorzieningen om achterstanden weg te werken en uitstel of aanpassing van de deelname aan repetities of schoolonderzoeken. Daarnaast bestaat de mogelijkheid voor de absolute topsporters om gespreid over twee jaar examen te doen. Ten slotte hebben de kinderen een eigen studiebegeleider, die fulltime voor hen beschikbaar is. Het lijkt misschien alsof de talentvolle sporters nogal in de watten worden gelegd, maar dat is beslist niet zo. Wij zijn van mening dat zij zoveel mogelijk het "normale" rooster moeten volgen. Daarom zitten de kinderen ook niet in een aparte sportklas, maar in een gewone klas bij hun leeftijdsgenoten. Als er aanpassingen nodig zijn, dan vinden die plaats in het reguliere rooster. Bij sommige LOOT-scholen in Nederland zitten de sporters in een aparte klas of zelfs in een aparte vleugel van het gebouw. Dat is ons inziens zeer onverstandig. Wij geloven heilig in integratie, het moet geen elitair clubje worden. Daarom geldt bij onzes op school ook sinds een aantal jaren een verbod op trainingspakken.'

Dispensatie

'Van de onderwijsinspectie mogen wij voor twintig procent van de reguliere lessen dispensatie verlenen, maar dat gebeurt lang niet bij iedere LOOT-leerling. We hebben weliswaar een paar skiërs die

'Het lijkt alsof de talentvolle sporters in de watten worden gelegd, maar dat is niet zo.'

soms wekenlang weg zijn en de tennissers en schermers trainen veelal overdag. Maar de spelers van Vitesse, die bij ons op school zitten (zie ook het interview met Pascal Jansen op pagina 69-79), trainen aan het eind van de middag na schooltijd. Die missen vrijwel nooit een les, hooguit een laatste uur.'

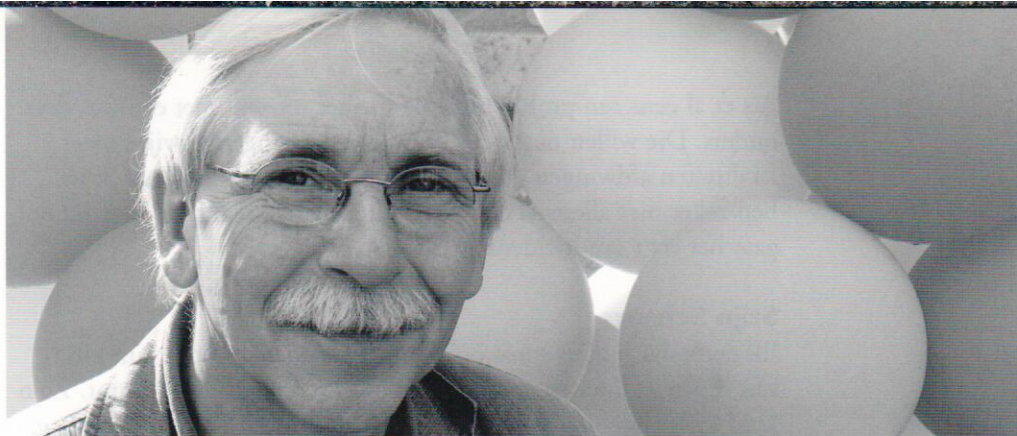
Vrijstellingen

Om in aanmerking te komen voor een LOOT-status, moet een kind behoren tot de nationale top in zijn of haar leeftijdscategorie, een districtsvertegenwoordiging, een regionale selectie of hoog genoteerd staan op een officiële ranglijst. Voetballers moeten bij een betaald-voetbalorganisatie (bvo) spelen. 'De beoordeling gebeurt door een Olympisch Steunpunt of - als het al A- of B- sporters betreft - door NOC*NSF,' zegt Breur. 'De criteria zijn heel duidelijk, maar mocht er toch een "bespreekgeval" zijn, dan hebben wij daar geen doorslaggevende stem in. Wij kunnen niet oordelen over iemands sportprestaties. Dáároveň kunnen we in ieder geval nooit een conflict krijgen met ouders. Om te worden toegelaten tot een LOOT-school, moet NOC*NSF formeel haar goedkeuring verstrekken. In de praktijk vindt afstemming hierover echter vooral plaats met sportbonden en Olympische Steunpunten en niet rechtstreeks met NOC*NSF. Deze goedkeuring moet door de school ieder jaar opnieuw en voor ieder kind afzonderlijk worden aangevraagd. Want het kan natuurlijk voorkomen dat een kind tijdens de schoolopleiding stopt met topsport en dan heeft hij of zij ook geen recht meer op extra faciliteiten of vrijstellingen. Wij hebben daarvoor wel een soepele overgangsregeling. Als een leerling in de vierde klas van de havo, het jaar voor het examen, zijn of haar status kwijtraakt, dan knippen wij een oogje toe en mag de leerling de opleiding toch gewoon afmaken. In zo'n geval kiezen we voor het belang van het kind, dat dan ook van bepaalde faciliteiten mag blijven gebruikmaken.'

Regeling-topsport

Sinds de start van de tweede fase in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs - augustus 1999 - is op de LOOT-scholen de regeling-topsport van kracht. Deze regeling geeft topsporters, die in de bovenbouw van havo of vwo zitten, diverse vrijstellingsmogelijkheden. Namelijk: voor lichamelijke opvoeding 1, twee onderdelen uit het gemeenschappelijke deel (maatschappijleer, geschiedenis (alleen vwo), algemene natuurwetenschappen, culturele en kunstzinnige vorming 1, moderne vreemde talen 1 (alleen havo) en de examenverplichting in het vrije deel. Voor het vmbo geldt geen landelijke regeling. Onze school probeert de h/v-regeling (havo/vwo) zo veel mogelijk te vertalen naar de situatie binnen het vmbo. Naast deze regeling bestaat dus voor sommige topsporters

'Wij kunnen niet oordelen over iemands sportprestaties.'

ook nog de mogelijkheid om gespreid examen te doen. Jaap Breur: 'In de praktijk proberen we de regels niet te strak te hanteren. De faciliteiten die we kunnen verlenen, moeten passen bij de leerling. Daarbij houden we ook rekening met andere aspecten, zoals reistijd naar trainingen, trainingsbelasting, trainingsintensiteit en rusttijd. De categorie waarin de leerling zit, is dan van minder belang.'

Ouders

Jaap Breur heeft de topsportafdeling de afgelopen vijf jaar zien groeien van 51 naar ruim honderd leerlingen. Hij kan zich niet herinneren dat hij in die periode ooit een hoogoplopend conflict met ouders heeft gehad over het sportende kind. 'Als ik een gesprek heb met ouders, dan is dat óf in een oriënterende fase óf op een moment dat het kind al is toegelaten. Nogmaals: wij gaan niet met de ouders in discussie of het kind wel of geen status heeft of zou moeten hebben. Pas als het Olympisch Steunpunt het licht op groen zet, zijn wij weer aan zet en beoordelen we of wij het kind kunnen bieden wat het nodig heeft, waarbij we er altijd op zullen toezien dat de schoolprestaties niet gaan lijden onder de sportieve ambities.'

Pappenheimers

'Een heel enkele keer krijg ik weleens ouders aan tafel, van wie ik het idee heb dat het kind aan topsport doet omdat pa het zo graag wil. Maar dat zijn uitzonderingen. Want zoals ik al zei: de meeste ouders zijn heel reëel en leggen hun kind geen druk op als het om de sport gaat. Na al die jaren kennen we onze pappenheimers wel. Vooral bij paardensport ben ik altijd alert. De verzorging van een paard is wat anders dan topsport, maar voor een enkele ouder is dit hetzelfde. Ik heb zelfs een keer meegemaakt dat een vader de portemonnee trok en vroeg wat hij moest betalen als zijn dochter maar zou worden toegelaten. Ik merk wel een zeker verschil tussen ouders van teamsporters en ouders van kinderen die een individuele sport beoefenen. Die laatste groep zit er toch wat meer "bovenop".

Jaap Breur (56) is sinds 2000 manager van de topsportafdeling van LOOT-school Gelders Mozaïek in Arnhem. Daarvoor was hij, vanaf 1974, werkzaam in het voortgezet onderwijs als docent, decaan en de laatste tien jaar als schoolleider. Breur woont te Arnhem.

Als er al eens een probleem is, dan is het meestal met een van deze ouders. Die willen nog weleens op een opdringerige wijze meer faciliteiten afdwingen dan waar ze recht op hebben. Maar ik wil hen zeker niet allemaal over één kam scheren, want bij onze school gaat het echt om incidentele gevallen.'

Stijn Schaars

'Ik denk dat ouders soms ook best blij mogen zijn dat hun kind aan topsport doet en daardoor bij ons op school terecht komt. Zo'n kind krijgt hoe dan ook meer aandacht dan een doorsnee-leerling. Voetballers als Stijn Schaars en Nicky Hof, die het allebei tot prof hebben geschopt, hebben bij ons op school gezeten en ik durf gerust te stellen dat dat zeker een positieve bijdrage heeft geleverd aan hun ontwikkeling. Ik ga zelf ook regelmatig bij de jeugd van Vitesse kijken en bij wedstrijden in andere takken van sport waaraan onze leerlingen meedoen. Ik vind dat in de eerste plaats leuk, maar het is ook goed voor de ouders om te zien dat "de school" zich betrokken voelt bij de sport. Bovendien is het voor mij ook nuttig om te zien hoe ouders zich langs de lijn gedragen. Van sommigen weet ik het al: als zoonlief op de bank zit, komen ze vanzelf bij mij klagen over de coach. Gelukkig kan ik dan altijd zeggen dat ik geen verstand van voetbal heb, haha.'

'Als zoonlief op de bank zit, komen ze vanzelf bij mij klagen over de coach.'

Diploma

'Nee, ik heb nog nooit de indruk gekregen dat een kind tegen zijn zin - door zijn ouders - bij onze school is aangemeld. Kinderen met sportieve ambities willen dit zelf. En dan hebben we ook nog de constante aanvoer van de Vitesse-jeugdopleiding die elk jaar zo'n vijftien tot twintig nieuwe leerlingen oplevert. De samenwerking met Vitesse is uitstekend. We zien het allebei - samen met de ouders - als een gezamenlijke verantwoordelijkheid dat het kind zowel op school als in de sport zijn "diploma" haalt. Wij informeren de ouders ook vrijwel wekelijks hoe het met hun kinderen op school gaat. En je zou het niet zeggen als het om ouders van talentvolle sporters gaat, maar zij zetten vrijwel allemaal school op nummer een en sport op nummer twee. Vaak gaan die twee dingen trouwens prima samen. Eigenlijk ben ik in al die jaren zelden een leerling tegengekomen die uitblonk in sport en toch heel slechte cijfers op school haalde. Meestal gaat het hand in hand. Als het op school goed gaat, gaat het ook in de sport goed en vice versa!'

HN

‘Wij zijn een beetje het geweten van de sport’

Spelverruwing, verbaal en fysiek geweld, vloekende en tieren-de ouders langs de lijn. Het zijn allang geen uitzonderingen meer in sportend Nederland. Iemand die deze negatieve spiraal probeert te doorbreken - al vindt ze zelf dat het er tijdens verreweg de meeste sportevenementen gelukkig nog normaal aan toegaat - is Astrid Cevaal, adviseur Sportiviteit en Respect bij de Nederlandse Christelijke Sport Unie (NCSU). Over het belang van ‘fair play’ en wat je daar zelf - ook als ouder - aan kunt doen.

Gymles was met afstand haar meest favoriete schoolvak. Je kon deze meid, bij wijze van spreken, middenin de nacht wakker maken voor een potje straatvoetbal. Astrid Cevaal is, kortom, haar leven lang al gegrepen door het fenomeen sport. En niet alleen in actieve, ook in passieve zin. Vraag de blonde Schalkwijkse wie in 1988 tijdens de halve finale van de Europa Cup 1 tegen Real Madrid PSV's beslissende ‘klutgoal’ maakte, en de kans is groot dat de juiste naam over haar lippen rolt (inderdaad, Edward Linskens). Het zal dan ook weinigen verbaasd hebben dat Astrid zich inschreef voor de studie sportpedagogiek. Cevaal, sinds 2001 verbonden aan de Nederlandse Christelijke Sport Unie (NCSU), in retrospectief: ‘Vroeger heb ik aan verschillende sporten gedaan. Als kind zat ik op badminton. Ook ben ik op jonge leeftijd gaan voetballen, zowel op straat als in clubverband. Ik ben een fervent voetballer en speel

‘Ik ben
een fervent
voetballer.’

momenteel bij Saestum in Zeist. Onze Dames 1 is actief in de hoofdklasse, op het hoogste niveau. Zelf zit ik, helaas, in het tweede.'

Fanatiek

Cevaal heeft de passie voor sport bepaald niet van vreemden. 'Mijn ouders houden eveneens van sport, zij het meer passief dan actief. Thuis keken we altijd naar *Studio Sport* en dat soort programma's. Mijn vader en moeder stimuleerden dat mijn zus en ik aan sport gingen doen en kwamen regelmatig bij ons kijken. Wellicht omdat ik iets bedrevener ben in sport dan mijn oudere zus, was ik binnen de lijnen fanatieker. Waar je goed in bent, vind je al gauw leuk. Je beheerst een kunstje en dus geniet je ervan, bezorgt het je intrinsiek plezier. Met als gevolg dat je je verder gaat ontwikkelen, dat je nog beter wilt worden. Zoals je je omgekeerd vanzelf minder ontplooit op die terreinen waar je kwaliteiten niet liggen. Als je nooit een wedstrijd wint, is de lol er begrijpelijkerwijs gauw af.'

Astrid noemt zichzelf een sociaal persoon. 'Daarom ligt een teamsport als voetbal mij goed. Dingen met elkaar doen, vind ik heerlijk. De groepssfeer, samen iets teweegbrengen, dat spreekt me aan. Tijdens mijn studie heb ik een jaar niet gevoetbald. In plaats daarvan ben ik toen gaan mountainbiken, maar dan mis ik toch iets. Sommigen hebben moeite met de verplichtingen die sporten in teamverband je opleggen, maar dat geldt niet voor mij. Wat voor type speler ik ben? Ik ben de aanvoerder van mijn elftal, maar voel mij niet zo. Als oudste probeer ik wel het goede voorbeeld te geven. Dat doe ik door mensen af en toe een complimentje te maken of respect te tonen jegens de scheidsrechter. Waar ik slecht tegen kan, is wanneer spelers blijven protesteren tegen beslissingen van de arbiter. Teamgenoten die dat doen, moet je als captain absoluut corrigeren, maar mij gaat dat niet makkelijk af. Zeker in het geval

'Ik ben de
aanvoerder van
mijn elftal,
maar voel mij
niet zo.'

Sportiviteit & Respect

Het samenwerkingsverband Sportcode heeft een dvd ontwikkeld waarin een aantal prangende situaties in de wedstrijdsport in beeld wordt gebracht. Dit materiaal kan bijvoorbeeld gebruikt worden bij opleidingen voor technisch en arbitrair kader of in workshops voor leden van verenigingen. Bewust is ervoor gekozen verschillende dilemma's in beeld te brengen. Kijkers wordt expliciet gevraagd naar hun mening en attitude ten aanzien van de dilemma's. Welke rol en verantwoordelijkheid dicht de kijker zichzelf toe? Wat kan of moet iemand doen in een bepaalde situatie? Meer informatie: www.sportcode.nl.

van heel dominante personen. Toch blijf ik eraan werken, want als ik mensen in mijn werk vertel dat ze elkaar in sommige gevallen dienen te corrigeren, moet ik dat zelf binnen de lijnen ook doen.’ Enige tijd geleden leverde Cevaal een bijdrage aan de rubriek ‘De kwestie’ in dagblad *De Telegraaf*. Veelzeggende titel van het opiniërende stuk: ‘Korte lontjes in de sportwereld’. Hoe kort zijn de lontjes tegenwoordig? ‘Nou, niet erg lang. In dat opzicht wil ik mijzelf trouwens evenmin vrijpleiten. In het vuur van het spel wil iedereen winnen. Dat is ook het doel van de krachtmeting. Je wilt meer punten scoren dan je tegenstander en dat gaat gepaard met emotie, met impulsieve reacties. Zo mag je er best blijk van geven het niet eens te zijn met een scheidsrechterlijke beslissing, maar niet te lang. Al was het maar omdat zulks ten koste gaat van je concentratie en daarmee contraproductief werkt. Verspilde energie, dus. Zet die agressie liever om in extra wedstrijdbeleving.’

Recalcitrant

Wat Cevaal intrigeert, is de interactie tussen mensen die bij sport betrokken zijn. Trainers, coaches, arbiters, begeleiders en natuurlijk de sporters zelf, met inbegrip van kinderen en hun ouders. ‘Dat laatste fascineert mij vooral omdat de vorming, de persoonlijke ontwikkeling dan een grote rol speelt. Hoe gaat men daarmee om? Hoe reageren mensen op elkaar? En klopt het dat jongeren van nu zo recalcitrant zijn als men zegt, dat zij bij het minste of geringste de kont tegen de krib gooien? Tijdens mijn stage heb ik veel met jongeren gewerkt en dan blijkt dat je - bij een juiste benadering - heel veel voor elkaar krijgt, dat jongeren een stuk minder onbenaderbaar zijn dan het cliché wil. Later wil ik een trainerscursus volgen en deze ervaringen benutten.’

Gezond

Wat Cevaal beoogt, komt kort samengevat neer op het beïnvloeden van gedrag. ‘En mensen bewustmaken van dat gedrag. Afgezien van de negatieve uitwassen, vinden wij als NCSU dat sport in grote lijnen een positieve bijdrage levert aan de maatschappij. Sporten is gezond en leuk om te doen. Het stimuleert persoonlijke ontwikkeling en leert jongeren te fungeren in teamverband. Dat betekent wel dat het uitgangspunt moet zijn om voor iedereen gelijke kansen te creëren. Als er bijvoorbeeld te grote krachtsverschillen in een competitie bestaan, verdwijnt het plezier en haken mensen af. Wanneer mensen alsmat blijven ageren tegen een arbiter, zie je hetzelfde. Dan zegt zo’n scheidsrechter op een bepaald moment ook: “Bekijk het maar. Ik vind het leuk een wedstrijd te leiden en de regels te bewaken, maar wel in samenspel.” De NCSU wil de sportorganisaties bij het bewaken van dat soort waarden en normen de helpende hand reiken. Alle activiteiten in deze koepelorganisatie

‘Klopt het dat jongeren van nu zo recalcitrant zijn als men zegt?’

zijn min of meer afgestemd op de sociale kant van sport.’
De NCSU wil derhalve de basisvoorwaarden creëren om op een gezonde en plezierige, veilige en verantwoorde manier aan sport te doen. ‘Ten onrechte worden de humane kanten van sport vaak onderschat. Dat geldt niet alleen voor teamsporten, maar ook voor individuele sporten. Wel verschilt de cultuur per tak van sport. Zeg maar: de ongeschreven regels variëren van sport tot sport. Bij tennis is het - om maar wat te noemen - “not done” dat je elkaar uit de concentratie haalt.’

Strategie

Een nobele gedachte. Niettemin zijn er genoeg tennissers die redeneren: ik haal mijn opponent wél uit zijn concentratie, want dan win ik. Cevaal: ‘Die zijn er zeker. Sommigen zeggen zelfs: “Dat hoort bij de strategie van het spel.” Ik wil dat spel echter puur houden. In mijn ogen is het spel daar niet voor gemaakt.’ Is die denkwijze niet naïef? Om de vergelijking met onze populairste sport te trekken: Rinus Michels’ beroemdste uitspraak luidt niet voor niets ‘Voetbal is oorlog’. Hetgeen impliceert dat alles is toegestaan om die tegenstander op de knieën te krijgen. Een opvatting die veel professionals huldigen: hoe we winnen maakt niet uit, zolang we maar winnen. Cevaal bestrijdt die visie. ‘Daar zijn wij als NCSU faliekant tegen. Overigens zijn de spelregels bij het voetbal over het algemeen glashelder. Wie een doorgebroken speler neerhaalt, voorkomt misschien een doelpunt, maar wel ten koste van een rode kaart. Iedereen weet dat. Toch zie je vaak dat spelers die zo’n overtreding begaan, alsnog luidruchtig protesteren. Dan ben je

‘Ik beschouw
ons als een soort
moraalridders.’

Ouders Graag Gezien

Onder de vlag *Ouders Graag Gezien* zag in 2001 bij NCSU en NCS een uitgave het licht die als ondertitel meekreeg: *Samen werken aan de relatie tussen sportvereniging en ouders*. Het rapport is gebaseerd op het wetenschappelijk onderzoeksproject *Gezin en sportvereniging* van de Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Utrecht. Een van de uitkomsten van het onderzoek is dat zowel ouders als verenigingen vinden dat ouders onvoldoende betrokken zijn bij de sport van hun kinderen. Tevens blijkt dat met extra inzet van de vereniging de motivatie en betrokkenheid van ouders sterk vergroot kunnen worden. Naar aanleiding van de onderzoeksresultaten is een methodiek opgesteld om verenigingsbesturen te helpen bij het ontwikkelen van een bijzondere relatie met de ouders van sportende kinderen. Uitgangspunt: ouders stimuleren hieraan meer aandacht te schenken. Meer informatie: www.oudersgraaggezien.nl.

dus echt niet fair bezig. Ik geef toe dat er naast die duidelijke spelregels een grijs gebied bestaat. Bijvoorbeeld waar het gaat om het uit diens concentratie halen van de tegenstander. Als iemand zegt: "Dat moet kunnen", vraag ik: "Wat vind jij ervan als iemand dat bij jou doet?" Dan is het antwoord toch evident? Topsporters bestrijden elkaar op het scherpst van de snede, maar ook dan geldt een grens en die moet je wel beschermen.'

Paal en perk

Die grens is in de loop der jaren flink opgerekt, erkent Cevaal. 'Men gedooft meer dan gewenst is. Er wordt zoveel door de vingers gezien. Ik zie het als onze taak daar paal en perk aan te stellen.' Heeft ze niet het idee tegen de stroom in te roeien? Sla de krant maar open na een willekeurig weekend en de keerzijde van de sport trekt in een droevig stemmende reeks incidenten voorbij. Bikkelharte overtredingen, ontoelaatbare spreekkoren, gemolesteerde scheidsrechters, ze zijn te vinden op elke pagina. En niet alleen in de grote stadions gaat het mis, ook op de druilerige achterafveldjes in de polder staat men elkaar naar het leven. Anders gezegd: zowel in de top- als in de breedtesport lijken respect en sportiviteit begrippen uit een grijs verleden. 'Het aantal excessen lijkt inderdaad schrikbarend,' meent Cevaal. 'Fysiek en verbaal geweld. Jeugdwedstrijden die worden gestaakt. Ik denk dan: hoe is het mogelijk? Toch proberen we - hoewel het soms lijkt op vechten tegen de bierkaai - die ontwikkeling een halt toe te roepen. Onder meer door topsporters te wijzen op hun voorbeeldfunctie. En door de goede voorbeelden te benadrukken. In die zin zijn we een beetje het geweten van de sport. Ik beschouw ons als een soort moraalridders die opkomen voor de waarden en normen van sport.' In de media ontwaart Cevaal vooralsnog geen medestander. 'Journalisten hebben sterk de neiging om negatieve zaken uit te vergroten. Voor positieve ontwikkelingen bestaat veel minder aandacht. De balans is zoek. Vergeet niet dat het grootste aantal wedstrijden nog een normaal verloop kent, maar voor televisie, radio en dagblad is dat jammer genoeg niet interessant.'

Astrid Cevaal (29) volgde in Nijmegen de hbo-opleiding culturele en maatschappelijke vorming. Aansluitend studeerde ze in Utrecht pedagogiek, met als specialisatie sport, beweging en beleid. Vrijwel meteen na haar studie (november 2001) ging ze aan de slag bij de Nederlandse Christelijke Sport Unie (NCSU), die 'een medewerker waarden en normen in de sport' zocht. Haar visitekaartje meldt dan ook: drs. Astrid Cevaal, 'Adviseur Sportiviteit & Respect/Fair Play'.

‘Op de mooie kant van sport leggen we evenveel nadruk als op de schaduwzijde.’

Om sportiviteit en respect te bevorderen, is in 2000 het samenwerkingsverband Sportcode in het leven geroepen, waarin naast de NCSU ook het NOC*NSF, NISB (Nederlands Instituut voor Sport en Beweging), NCS (Nederlandse Culturele Sportbond) en NKS (Nederlandse Katholieke Sportfederatie) participeren. Sportcode bepleit een gedragscode, maar dan specifiek binnen de sport. Teneinde dat streven handen en voeten te geven, zag in 2002 de campagne ‘Sportiviteit en Respect’ het licht.

Cevaal: ‘Uiteindelijk willen we toe naar een positieve sportbeleving en dus gedragsverandering bij degenen die zich nu negatief uiten.

Om dat te realiseren, hebben we samen met sportbonden en -verenigingen meerjarenplannen opgesteld. Trainers, coaches, ouders, bestuurders, supporters, scheidsrechters en uiteraard de sporters zelf worden bij het proces betrokken, teneinde een zo breed mogelijk draagvlak te creëren. Door structureel aandacht te schenken aan het thema Sportiviteit en Respect, wordt het op den duur aantrekkelijker om bij een vereniging te sporten en vrijwilligerswerk te doen. Ook is de kans groot dat het imago van zo’n vereniging verbetert. Mogelijk groeit het aantal leden en bijgevolg het potentieel aan technisch en arbitrair kader. Sportief en respectvol gedrag moet een vanzelfsprekendheid worden en uitgedragen worden door iedereen in de vereniging. Reken maar dat deze preventieve aanpak veel energie bespaart en ergernis voorkomt.

Probleemouders

Het rapport *Ouders Graag Gezien* onderscheidt vijf categorieën probleemouders: ongeïnteresseerde ouders, over-kritische ouders, ouders die vanaf de kant kinderen toeschreeuwen, coaches vanaf de zijlijn en overbezorgde ouders. Voor de benadering van elke categorie heeft het rapport een aantal tips in petto. Een kleine greep. Over ongeïnteresseerde ouders: nodig ze persoonlijk uit voor een komende clubactiviteit. Over over-kritische ouders: leg hen uit dat voortdurende kritiek tot stress en emotionele verwarring bij hun kind kan leiden. Over schreeuwende ouders: geef hen desnoods een taak waarmee de jeugdleden gebaat zijn. Dit geeft hen een groter gevoel van verantwoordelijkheid en ze kunnen hun energie op een positieve manier kwijt. Over coachende ouders: stel hen voor ofwel fulltime assistent-coach ofwel fulltime toeschouwer te zijn. Over overbezorgde ouders: betrek hen bij de begeleiding, zodat ze zien wat het kind allemaal doet en laat. Algemene leidraad derhalve: buig af- en aanwezigheid van ouders om in positieve betrokkenheid. Momenteel wordt de cursus Etterbakken (www.ncsu.nl) - die handelt over lastige kinderen en bedoeld is voor trainers en coaches - vertaald naar probleemouders.

Het scheppen van een sportiever klimaat vereist tegelijkertijd zorgvuldige interne communicatie. Deze aandacht dient niet geïsoleerd te raken van de reguliere clubaangelegenheden. Het heeft pas effect als het overal doorklinkt. Er moet één duidelijke lijn gevolgd worden. Vandaar dat het verenigingsdraaiboek, dat we speciaal voor dit doel hebben samengesteld, uitgaat van een zestal logische stappen. Zeg maar: zes tips om op dit vlak structureel beleid op poten te zetten.'

Dilemma's

Op de dvd *Sportiviteit en Respect* kaart het samenwerkingsverband Sportcode, waarvan de NCSU zoals gezegd deel uitmaakt, een aantal dilemma's rond dit thema aan. Met een appèl op ieders individuele verantwoordelijkheid, want niet voor niets luidt de ondertitel: 'Wat doe jij om sport sportief te houden?' Naast een aantal negatieve zaken worden tevens positieve dingen belicht. 'Zoals het voorbeeld van Lance Armstrong en Jan Ullrich. Op een bepaald moment ging een van beiden onderuit. Toch wachtte de ander totdat zijn rivaal was opgekrabbeld. Twee jaar later deed de omgekeerde situatie zich voor en weer wachtte de ene wielrenner op de andere. Zo kan het ook, ofschoon dat nergens expliciet op papier is vastgelegd. Op die mooie kant van sport leggen we evenveel nadruk als op de schaduwzijde. Vooral richting jonge mensen mag dat best wat vaker in de schijnwerpers geplaatst worden, want jongeren zijn nog sterk beïnvloedbaar.'

Spelregels

Rode draad door heel deze operatie is dus informeren. Cevaal: 'Een voorbeeld: sommige sporters kennen de spelregels niet eens goed. Toen ik zelf ging voetballen, mocht ik meteen meedoen, zonder dat iemand mij op de hoogte bracht van de geldende spelregels. Bij een sport als zeilen vormt dat een groot probleem. De regels op het water zijn vastgelegd in een moeilijk en dik boek. Denk je dat het gemiddelde jonge zeilertje daar wijs uit kan worden? Met als gevolg dat ze soms gediskwalificeerd worden, zonder dat ze enig idee hebben waarom dat gebeurt.'

Informeren, organiseren, bewustmaken, gedrag veranderen en ten slotte evalueren; op papier lijken het logische stappen, maar zijn er al voorbeelden waaruit blijkt dat deze aanpak in de praktijk vruchten afwerpt? Cevaal: 'De grotere bonden hebben het thema omarmd. Waar wij op hopen, is dat deze bonden de door ons geformuleerde algemene uitgangspunten een vertaalslag geven, afgestemd op de specifieke cultuur van de sport in kwestie. Zo heeft de basketbalbond een en ander intussen afgestemd op de achterban, zij het dat de regionale verschillen qua uitwerking nog behoorlijk zijn. Zwart-wit gesteld, komt het erop neer dat het

'Het gebrek aan sportiviteit en respect is in het westen van ons land een groter probleem dan in het oosten.'

gebrek aan sportiviteit en respect in het westen van ons land een groter probleem vormt dan in pakweg het oosten, waardoor de behoefte om de handen uit de mouwen te steken in eerstgenoemde regio groter is dan in de tweede. Maar dat ontslaat niemand van de plicht dit onderwerp op te pakken.'

Richtsnoer

Het stappenplan vormt een richtsnoer, maar is geen keurslijf, benadrukt Cevaal. 'Elke bond of club kan er haar eigen stempel op drukken. Men bepaalt zelf aan welk onderdeel men prioriteit geeft en hoe een en ander vorm krijgt. Korfbal Vereniging Tilburg heeft

'De meeste
ouders
onderscheiden
zich positief.'

bijvoorbeeld een video gemaakt, waarin men niet alleen de spelregels verduidelijkt, maar tevens aandacht schenkt aan waarden en normen, want ook in het korfbal is sprake van spelverruwing. Verder heeft eind 2003 de Nederlandse Handbal Bond het thema Sportiviteit en Respect omarmd en is men dienaangaande een campagne begonnen. Ook door een aantal sportraden en binnen enkele gemeenten worden er in het kader van Sportiviteit en Respect activiteiten georganiseerd of materialen ontwikkeld, zoals de sportraad Overijssel, SportZeeland, Sportservice Flevoland, Zwolle en Nijmegen en onder andere de gemeenten Vlaardingen, Zwolle, Almere, Enschede, Hardenberg, Haaksbergen, Steenbergen, Oegstgeest, Tilburg en Maastricht.'

Ouders

Welke rol spelen ouders in dit verhaal? Cevaal: 'Elke sportvereniging heeft te maken met ouders van sportende leden, soms helaas in negatieve zin. Waarbij ik andermaal aantekenen dat de meeste ouders zich positief onderscheiden. Veel ouders doen geweldige dingen. Ze brengen hun kind naar de training of wedstrijd, ze doen vrijwilligerswerk, ze fluiten een duel. Dat betreft de overgrote meerderheid van de ouders. Met de overige paar procent hebben sportverenigingen echter ontegenzeggelijk problemen.

Die ouders gedragen zich dusdanig dat ze een vervelend stempel drukken op de sportende kinderen, de trainer, de spelleiding en de andere ouders. Dan moet je onder meer denken aan de groep fanatieke ouders, de schreeuwers. Die zijn zo aanwezig, dat veel kinderen daardoor onzeker worden, minder goed gaan spelen en uiteindelijk het plezier in sport verliezen. Omdat deze ouders de stemming bederven, willen we de bonden en verenigingen helpen deze problematiek aan te pakken. Ik beschouw dat als onze pedagogische taak. Maar hoe doe je dat? Ouders corrigeren elkaar immers nauwelijks. Als ik iemand tegen zijn kind hoor roepen: "Pak hem terug!" vraag ik aan een ouder die in de buurt staat: "Waarom zeg je daar nou niks van?" Vaak geeft men dan aan daar moeite mee te hebben of het niet als hun taak te zien. Wij pleiten wel voor die sociale controle, adviseren besturen daar een serieus aandachtspunt van te maken. Net als andere ouders zijn verenigingen echter vaak beducht probleemouders op hun gedrag aan te spreken, omdat deze wellicht agressief reageren of boos weglopen en hun kind van de club halen, zodat ze weer een lid kwijt zijn. Ons advies is: hef niet alleen het vingertje, maar betrek die probleemouders sterker bij de club; geef hen een taak. Mijns inziens moet elke vereniging over dit soort dilemma's een visie ontwikkelen: wat willen we op dit vlak nou precies bereiken en hoe werken we daar met z'n allen naartoe? Dat doel breng je bijvoorbeeld dichterbij door alle ouders aan het begin van het seizoen een formuliertje met

'Als ik iemand tegen zijn kind hoor roepen: "Pak hem terug!" vraag ik aan een ouder die in de buurt staat: "Waarom zeg je daar nou niks van?"'

duidelijke regels en afspraken aan te reiken. Zo van: "Leuk dat u er bij bent, maar dit verwachten wij van u als ouders. Dat betekent: geen technische aanwijzingen, want het is voor uw kind heel verwarrend als deze afwijken van die van de trainer." Maak de huisregels zo helder mogelijk, want dan kun je mensen er ook op aanspreken. Andersom mogen ouders ook aangeven wat zij van de club verwachten. Stel dat een trainer zich vooral richt op de beste spelertjes, dan mag je daar als ouder best wat van zeggen. Om die reden pleit ik voor ouderavonden waarop iedereen zijn zegje kan doen. Idealiter kom je via die wisselwerking tot het beste resultaat.'

'Incidenten moeten we niet alleen nu voorkomen, maar ook over tien of twintig jaar.'

Grensrechter

Zelf heeft Cevaal meegemaakt dat een grensrechter - en tevens vader van een dochter die geblesseerd op de grasmat lag - het voetbalveld op stormde om verhaal te halen bij de tegenpartij. 'Dat kun je niet maken. Betrokkenheid oké, maar dit gaat veel te ver. Iemand moet zo'n man dus bij de les roepen. Vraag is echter: wie doet dat? In de praktijk meestal niemand, terwijl ik vind dat iedereen hem daarop moet aanspreken, ook de andere ouders langs de lijn. Feitelijk maakt het niet uit wie er iets van zegt, als er maar iets van gezegd wordt. Niet voor niets is dat de hoofdboodschap van onze campagne Sportiviteit en Respect: wat doe jij zelf er nu aan? Wat doe jij om sport sportief te houden? Verbeter de wereld, begin bij jezelf. Een oude kreet maar nog onverkort waar.'

Soft

Acht Cevaal de tijd rijp voor deze boodschap? Waarden en normen zijn immers begrippen die door het kabinet-Balkenende weliswaar weer op de politieke en maatschappelijke agenda zijn gezet, maar niet zelden ook met de nodige ironie worden bejegend. 'Lange tijd is dit thema als "soft" gezien. Dan kreeg je te horen: "Wat zeur je nou? Het gaat toch goed?" Talloze voorbeelden tonen aan dat het helemaal niet goed gaat. De actualiteit onderstreept in toenemende mate de noodzaak om met elkaar de spel- en gedragsregels te herdefiniëren. Ik hoop alleen dat dit geen tijdelijke impuls is, maar een blijvend aandachtspunt. Incidenten moeten we niet alleen nu voorkomen, maar evenzeer over tien of twintig jaar. Verbetering van de sportbeleving vereist continue zorg. Wie een nieuw huis bouwt, pleegt daarna regelmatig onderhoud. Bij de NCSU zijn we al 25 jaar met dit thema bezig. En dat blijven we doen, want het behoud of herstel van plezier vormt het enige stevige fundament onder de sport. Nu en in de toekomst.'

EW

Wim Keizer, sportpsycholoog

‘Kinderen moeten niet zoveel moeten’

Zelf noemt hij zich een betrokken ouder. Toch staat ook hij weleens langs de lijn aanwijzingen te roepen bij zijn voetballende zoontje. Zolang het niet doorslaat naar (te) fanatiek is dat niet zo erg, zegt sportpsycholoog Wim Keizer. Hij onderscheidt acht typen ouders op de schaal van betrokkenheid. De afkeurende, de ongeïnteresseerde, de pronkende, de coachende, de fanatieke, de overkritische en de overbezorgde ouders vormen gezamenlijk twintig procent van de ouders, die volgens Keizer eens wat vaker in de spiegel moeten kijken als het om de benadering van hun sportende kinderen gaat. Gelukkig behoort tachtig procent van de ouders tot het ‘goede’ type betrokken ouders. Dit zijn de ouders die rekening houden met zowel de praktische als de mentale behoeften van hun kind. De motivatie en het plezier van hun kind bij het sporten staan voorop.

Wim Keizer is directeur-eigenaar van Keizer Prestatie Consultancy, een adviesbureau voor topprestaties in sport en werk. Keizer verdiept zich al lange tijd in de psyche van de sporter. Hij geeft mentale training aan olympische toproeiers, maar adviseert ook clubs en bonden als het gaat om de verhouding tussen bestuurders en ouders, coaches en ouders én de rol van ouders in het algemeen. Tijdens workshops in clubkantines houden Keizer en zijn collega-adviseurs ouders vaak een spiegel voor. Daarbij onderscheidt

‘Er glipt
regelmatig een
“Schiet dan!”
uit mijn mond.’

Keizer acht typen ouders, die vooral op het gebied van betrokkenheid verschillend zijn. Van afkeurend tot extreem fanatiek en alles wat daar tussen zit. Als hij zelf in de spiegel kijkt, dan ziet de vader van twee jonge kinderen vooral een betrokken ouder. Zoals het hoort, volgens hemzelf. 'Maar als ik bij mijn voetballende zoontje van acht langs de lijn sta te kijken, moet ik ook moeite doen om me er niet mee te bemoeien. Er glipt regelmatig een "Schiet dan!" of "Loop het gat in!" uit mijn mond.'

Mentale fitheid

Als sportpsycholoog heeft Wim Keizer regelmatig met topsporters te maken. Bobsleeërs, shorttrackers, maar ook andere individuele atleten kloppen bij hem aan voor een of meerdere gesprekken of ondersteuning bij mentale training. 'Bij een sporter maken wij onderscheid tussen mentale fitheid en mentale vaardigheden. De vaardigheden kun je trainen, maar de mentale fitheid is iets wat niet constant is. Dat heeft vaak ook te maken met externe factoren of ingrijpende gebeurtenissen in het privéleven, bijvoorbeeld als een van de ouders overlijdt of een relatie op de klippen loopt. Maar het kan ook met de sport zelf te maken hebben. Een slepende blessure of een totaal onterechte beslissing van een scheidsrechter kunnen veel invloed hebben op je mentale fitheid,' aldus Keizer, die zelf zweert bij structurele begeleiding. 'Natuurlijk zijn bepaalde problemen of mentale barrières om te presteren met een paar gesprekken weg te nemen. Maar op topniveau zou een sportpsycholoog eigenlijk een vast onderdeel van het begeleidingsteam moeten zijn, zodat je voortdurend contacten hebt met coaches, sporters en de (para-) medische staf. Coaches zijn in mijn ogen de belangrijkste mentale trainers. Zij kunnen in bepaalde trainingsvormen ook mentale oefeningen verwerken. Wij zijn daarin ondersteunend en coachen dus eigenlijk de coach bij het aanleren van mentale vaardigheden. Ook op het gebied van teamprocessen. Als het gaat om mentale fitheid, dan is intensief contact met de individuele sporters ook zeer belangrijk.'

Mentale barrière

Gearriveerde topsporters hebben soms een mentale barrière, die te maken heeft met de wijze waarop hun ouders hen vroeger hebben benaderd. 'Maar dat komt niet zo vaak voor,' zegt Wim Keizer. 'In de puberteit zijn kinderen al niet meer zo vatbaar voor de mening van hun ouders, die uiteindelijk op latere leeftijd, bij EK's, WK's en de Olympische Spelen, vaak de supporters in de oranje shirtjes zijn. Dan houden ze meestal gepaste afstand. Ze hebben wel contact met hun kinderen, maar laten hen voor de wedstrijd doorgaans met rust. Soms duiken ze na de wedstrijd iets te snel met de videocamera op, maar dat is tamelijk onschuldig en goedbedoeld. De rol

'In de puberteit zijn kinderen niet meer zo vatbaar voor de mening van hun ouders.'

van de ouders is vooral cruciaal als kinderen net beginnen met sporten, zeg maar in de leeftijd van zes tot twaalf jaar. In deze ontwikkelingsfase van hun leven willen kinderen zich aansluiten bij anderen en gezamenlijk activiteiten ondernemen. Hun belangstelling voor normen, waarden en regels is groot.'

De schoolleeftijd is een belangrijke fase voor de vorming van het geweten, voor het ontwikkelen van normbesef, gemeenschapszin en rechtvaardigheidsbesef. Wanneer deze ontwikkeling wordt door- gemaakt in een milieu dat hier geen aandacht aan schenkt of in een milieu dat zélf het slechte voorbeeld geeft, bestaat de kans dat het kind afglijdt naar jeugdcriminaliteit. Een belangrijk aspect bij de gewetensvorming van het kind is wanneer dat wat de ouders doen, niet overeenkomt met wat zij zeggen. Als een vader zegt dat men zorgvuldig met de spullen van een ander moet omgaan, maar snel maakt dat hij wegkomt als hij een deuk in andermans auto heeft veroorzaakt, dan maakt dat laatste bij het kind meer indruk. Wim Keizer: 'Zo werkt het ook in de sport. Sport, zeker in verenigings- verband, is natuurlijk een prachtig hulpmiddel bij het ontwikkelen van normen en waarden. Ook daarin hebben de ouders een voorbeeldfunctie. Zowel positief als negatief. Als je kind voor een wedstrijd altijd om half negen aanwezig moet zijn, maar je komt steevast een kwartier te laat aankakken, dan beïnvloed je daarmee blijvend zijn gedrag. Je kind denkt namelijk dat dat normaal is. Op het gebied van discipline kun je als ouder een heel positieve bij- drage leveren aan de (sport)ontwikkeling van je kind. Maar ga niet denken dat je het moet leren voetballen. Daar is de coach voor.'

Coachende ouders

De 'coachende ouder' is een van de acht gememoreerde 'oudertypen in de sport'. 'Dit zijn de ouders die vanaf de zijlijn of de tribune hun kind en diens teamgenoten "adviezen of suggesties" toeroepen, die soms in tegenstrijd zijn met de aanwijzingen van de echte coach. Dit kan zeer verwarrend zijn voor de spelers in het veld - meestal gaat het bij dit type ouders om teamsporten - en bovendien worden het gezag en het vertrouwen van de coach ondermijnd. Maar daar zitten deze ouders niet echt mee, want eigenlijk vinden ze de coach niet zo goed. Bij de extreme variant van de coachende ouders bestaat er voor het kind zelf geen keuzemogelijkheid meer om andere interesses te ontwikkelen. Deze ouders regelen alles voor het kind, zonder te vragen of het dat eigenlijk wel wil.'

Fanatieke ouders

Ook de 'fanatieke ouder' is een oudertype waar Wim Keizer niet al te lovend over is. 'Deze ouders kunnen zich niet in bedwang houden en verliezen hun zelfbeheersing. Zij overstemmen langs de lijn alles en iedereen en maken voortdurend opmerkingen naar

'Ook in sport hebben ouders een voorbeeld- functie. Zowel positief als negatief.'

spelers, coaches, scheidsrechters en tegenstanders. Het eigen kind wordt hierdoor erg afgeleid bij zijn sportuitoefening en schaamt zich in een aantal gevallen ook voor zijn ouders. Het spreekt voor zich dat dit niet bepaald positief bijdraagt aan de sportontwikkeling van het kind.'

Overkritische ouders

Ouders die voortdurend kritiek leveren op de manier waarop hun kind de sport beoefent, zouden volgens Keizer ook eens in de spiegel moeten kijken. 'Deze "overkritische ouders" zijn nooit tevreden en vertellen het zelf veel beter te hebben gedaan of te kunnen. Zij gaan soms zelfs zover hun kinderen in het openbaar te kleineren of standjes te geven. Het gevolg is dat deze kinderen constant aan zichzelf twifelen. Als je nooit eens erkenning krijgt, dan weet je ook niet hoe het voelt iets goed te doen.' Ook de 'overbezorgde ouders' hebben geen goede invloed op hun kind. Keizer: 'Deze ouders zijn zeer betrokken bij de sportbeoefening van hun kroost, maar ze slaan daarin een beetje door. Ze zijn bang voor de gevaren en "bemoederen" hun kind zodanig, dat het vanzelf kwetsbaar wordt, niet meer voluit durft te gaan en risico's mijdt. Ze dreigen ook regelmatig het kind "van sport af te halen" als het bijvoorbeeld een blessure heeft of in een conflictsituatie terecht komt.'

Pronkende ouders

Ouders die alleen aandacht schenken aan hun kind als dat heeft gewonnen, vallen onder de noemer 'pronkende ouders'. 'Het kind wordt, in het bijzijn van anderen, helemaal opgehemeld vanwege zijn prestaties. Maar o wee, als er 'niets' gepresteerd wordt, dan blijven aanmoedigingen en aandacht uit. Het kind wordt hierdoor overdreven resultaatgericht. Winnen, presteren, resultaten, prijzen; dat is het enige wat telt. Het kind zal, ook in zijn leven naast of na de sport, moeilijk met tegenslag en verlies kunnen omgaan. Zijn eigenwaarde is immers helemaal afhankelijk van goedgekeurde prestaties. Hierdoor zal het kind zijn plezier in de sport snel verliezen.'

Afkeurende ouders

Aan de 'onderkant' van de schaal van betrokkenheid zijn de 'afkeurende' en de 'ongeïnteresseerde ouders' te vinden. De laatsten tonen in het geheel geen belangstelling voor de activiteiten van hun kind. 'Ook bij praktische zaken, zoals het reizen van en naar de sportclub, laten deze ouders het afweten. Kinderen van deze ouders stoppen vaak vroegtijdig met sport of ze krijgen juist een overdreven bewijsdrang, om zodoende toch de aandacht van pa of ma te trekken. De ouders die ronduit afkeuren dat hun kind aan sport doet, zien liever dat het zich met in hun ogen "nuttiger" zaken

'Als je nooit
erkenning
krijgt, weet je
ook niet hoe het
voelt iets goed
te doen.'

bezighoudt, zoals school. Het kind voelt zich hierdoor geïsoleerd en afgezonderd van zijn vriendjes, die wel vrijuit hun sport kunnen of mogen beoefenen.'

Betrokken ouders

Alles bij elkaar is er eigenlijk maar één type 'goede' ouders, als het om de omgang met hun sportende kind gaat, en dat zijn de 'betrokken ouders'. 'Dit zijn de ouders die rekening houden met zowel de praktische als de mentale behoeften van hun kind. Bij tegenslagen bieden zij hun kind steun en bij overwinningen gaan ze mee in de blijdschap. Ze zijn geïnteresseerd in de ontwikkeling van hun kind en zijn open in het contact met de coach, om zo ook op de hoogte te blijven van de manieren waarop zij kunnen bijdragen. De motivatie en het plezier van hun kind bij het sporten staan voorop. Betrokken- en geïnteresseerdheid zijn goed, zolang deze maar niet doorslaan naar fanatisme. Niet in de trant van "je moet dit" of "je moet dat". Kinderen moeten niet zoveel moeten en de betrokken ouder voelt dat automatisch aan.'

Prototype

'Je kunt niet echt spreken van een "prototype", maar gelukkig mag tachtig procent van alle ouders als "betrokken" worden aangemerkt. De andere zeven oudertypes vormen de overige twintig procent, maar helaas krijgen die, bijvoorbeeld van coaches, de meeste aandacht. Als het gaat om de mentale fitheid van het sportende kind, dan zit het grootste knelpunt hem in het contact tussen de coach en de ouders. Dat wordt dus veroorzaakt door twintig procent van de ouders. Maar die zorgen er wel voor dat ook die andere tachtig procent er last van heeft of er ongewild mee te maken krijgt. Ik vind dat coaches zich te veel laten leiden door die lastige ouders en daardoor ook onvoldoende tijd investeren in de "betrokken ouders".'

'Tijdens de workshops die wij geven, laten we ouders ook hun eigen ervaringen vertellen. We proberen hen een beetje inzicht te geven in mentale processen. Wat is nou belangrijk voor het kind op

Sportpsycholoog
Wim Keizer (46) is
directeur van
Keizer Prestatie
Consultancy. Hij is
getrouwd, vader
van twee kinderen
en woont te
Amsterdam.

mentaal vlak? Met name jonge kinderen “starten” op de wedstrijd-
dag van huis uit. De mentale invloed van de ouders op hun kind
is dus groot. Tegelijkertijd constateren wij bij de meeste workshops
dat het contact tussen ouder en coach minimaal is. Men ruziet
eerder met elkaar dan dat men samen het kind helpt om goed te
presteren. Coaches staan daar ook niet zo voor open, hebben wij
gemerkt.’

Ouderavonden

‘Met de tegenwoordige communicatiemiddelen is het vrij een-
voudig om als coach ouders op de hoogte te houden en te

‘De mentale
invloed van de
ouders op hun
kind is groot.’

informereren hoe het met hun kind gaat. Ik adviseer coaches aan het begin van het seizoen een ouderavond te organiseren en uitleg te geven hoe zij werken en wat zij van de ouders wel en niet verwachten. Hoe ze zich langs de lijn moeten gedragen en dat zij hen op de hoogte houden - per e-mail bijvoorbeeld - van dingen die wellicht van invloed zijn op de sportprestaties of het gedrag van het kind. Je moet duidelijk aangeven wat je werkwijze is en wat je grenzen zijn. Gaat iemand daar overheen, dan kun je gaandeweg het seizoen een gesprek aanknopen.'

Problemen

De problemen die Wim Keizer en collega's tijdens de workshops op hun bordje krijgen, zijn divers. 'De ouders die komen, zijn sowieso al betrokken personen, al zitten er ook heel fanatieke, overbezorgde of overkritische ouders tussen. Sommige ouders vinden dat hun kind onzeker is in de sport en willen weten hoe zij daar zelf iets aan kunnen doen. Maar er zijn ook voorbeelden van ouders die hun kind voor elk doelpunt een euro geven. Helemaal fout; zoiets noemen wij externe motivatie.'

'Uit diverse onderzoeken is ook naar voren gekomen, dat kinderen tegenwoordig veel te veel druk krijgen opgelegd. Winnen, winnen, winnen. Daardoor kunnen ze niet meer onbevangen sporten. Dat is ook belangrijke informatie voor ouders. Ze moeten hun kinderen thuis niet gek maken. Coaches kunnen veel aan ouders hebben, als deze die druk juist weghalen. Natuurlijk, elke sportwedstrijd gaat per definitie toch om winnen en verliezen. Dat hoort nu eenmaal bij sport. Het is echter de taak van de coach de vaardigheden te trainen die ervoor nodig zijn om te winnen.'

Tennisvaders

Wim Keizer gruwelt van 'tennisvaders' als Dokic en Williams. 'Dat soort ouders zie je vaak in de tennissport. Die komen ook niet naar onze workshops, want die denken zelf precies te weten wat goed is voor hun kind. Deze ouders hebben geen zelfinzicht en vragen zich ook nooit af of hun gedrag wel positief is voor hun kind. Kijk, die vader van Dokic wil dat zijn dochter de beste van de wereld wordt en dat wil zij zelf ook. Daar is op zichzelf niks mis mee. Maar het is allemaal te ver doorgeslagen. Te fanatiek. Ze kunnen het ook niet meer loslaten. Gevolg is nu dat Jelena Dokic gebroken heeft met haar vader en weer voor Australië wil tennissen. Daarna voegde ze de pers toe: "Ik kan voortaan zelf mijn beslissingen nemen." Aan de andere kant: het zijn wel topspeelsters geworden. Stel dat hun ouders niet zo fanatiek waren geweest, hadden ze dan ook de top bereikt? Misschien heeft het in sommige gevallen ook wel nut dat je er als ouder zo boven opzit. Maar de prijs van succes is veelal hoog. We hebben in Nederland ooit een wereldkampioen karate

'De "schade"
tussen ouders en
hun sportende
kinderen
ontstaat meestal
op het
menselijke en
niet op het
sportieve vlak.'

gehad, wiens vader tevens zijn coach was. Later hebben ze alle banden met elkaar verbroken. Is een wereldtitel zoveel waard? De "schade" tussen ouders en hun sportende kinderen ontstaat meestal op het menselijke en niet op het sportieve vlak. Gelukkig zijn er ook veel voorbeelden van toppers wier ouders een heel positieve bijdrage hebben geleverd aan hun sportcarrière.'

Vrijwilligers

Tot slot legt Wim Keizer nog even een link tussen het gedrag van ouders en het tekort aan vrijwilligers, waar veel clubs mee kampen. 'Bij de voetbalvereniging van mijn zoontje, AFC, zijn ze heel alert als het om het gedrag van ouders gaat. Toch las ik laatst in het clubblad een verhaaltje van een jonge scheidsrechter, die was gaan fluiten om de club te helpen, maar was gestopt omdat hij alle opmerkingen en verwensingen van ouders langs de kant spuugzat was. Ik vind dat triest, zeker als je je realiseert dat ook j uw kind zonder scheidsrechters en andere vrijwilligers helemaal niet k an sporten. Nogmaals: ik heb als vader ook gemerkt dat er "iets" met je gebeurt als je naar je eigen kind staat te kijken. Maar ik waak er wel voor om een "type ouder" te worden,  f het moet de betrokken ouder zijn. Als mijn zoontje thuiskomt en vraagt wat ik ervan vond, dan zeg ik meestal dat hij goed zijn best heeft gedaan.'

HN

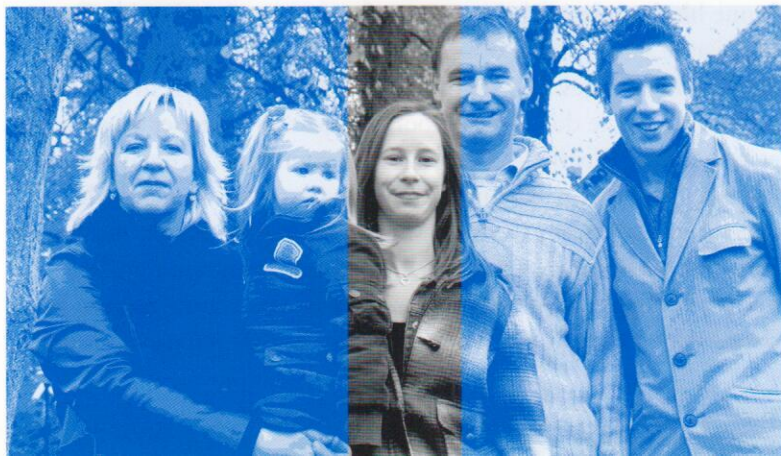
'Ik waak ervoor een "type ouder" te worden,  f het moet de betrokken ouder zijn.'

'Welke keuze Sanne ook maakt, wij steunen haar door dik en dun'

Sanne in 't Hof is een talentvol kunstschaatsster die bij haar eerste club NYC in Deventer onvoldoende mogelijkheden heeft haar talenten verder te ontplooiën. Bovendien heeft ze een trainster die haar te veel claimt. Vooral in de ogen van haar ouders. Die besluiten haar dan ook bij een andere club en trainster onder te brengen; een keuze die leidt tot veel rumoer. Zowel in de 'kunstschaatswereld' als in het gezinsleven van de familie In 't Hof. Ook met de andere stappen die Sanne in 't Hof daarna zet, bewandelt ze allerm minst de weg van de minste weerstand. Op vijftienjarige leeftijd vertrekt ze moederziel alleen naar het Duitse Oberstdorf om vervolgens via Helsinki bij een gastgezin in Zoetermeer te belanden. Daar lijkt ze nu eindelijk de rust te vinden op haar weg naar een toptwaalfklassering op een EK of WK. Niet alleen zichzelf trouwens, maar ook de rest van het gezin.

Sanne in 't Hof heeft een droom. Deelname aan de Olympische Spelen is misschien te veel gevraagd, maar ooit wil de talentvolle kunstschaatsster schitteren op een EK of WK. Daar heeft ze veel, zo niet alles voor over. In de zomer van 2004 verliet ze - op vijftienjarige leeftijd - huis en haard om achthonderd kilometer verderop in het Duitse Oberstdorf te gaan trainen. Toen haar Finse trainster aldaar besloot terug te keren naar Helsinki, ging Sanne in 't Hof met haar mee. Inmiddels woont ze weer in Nederland. Niet in het ouderlijk huis in Bathmen, maar bij een gastgezin in Zoetermeer. Natuurlijk kent ze momenten van heimwee, maar nu kan ze in

'Natuurlijk hebben wij ons vaak genoeg afgevraagd of wij wel normaal waren.'

‘Op een gegeven moment werden we zo’n beetje door iedereen met de nek aangekeken.’

ieder geval elk weekend terug naar huis. Dat was in Oberstdorf en Helsinki wel anders. Tranen met tuiten heeft ze af en toe gehuild. Maar nooit gaf ze de moed op. En haar ouders? Die stonden vierkant achter haar. Ook al ging dat vaak ten koste van het gezinsleven en werd er ook in Bathmen menig traantje gelaten. Nu nog houdt vader Tonnie het niet helemaal droog als hij verhaalt over alle obstakels die hij en zijn vrouw Dianne (‘Ik kan er wel een boek over schrijven!’) zijn tegengekomen. ‘In de kunstschaatswereld is het ieder voor zich. Ik heb in al die jaren maar heel weinig oprechte mensen ontmoet.’

Dianne (42) en Tonnie (46) in ‘t Hof komen wel ‘oprecht’ over. ‘Natuurlijk hebben wij ons vaak genoeg afgevraagd of wij zelf wel “normaal” waren. We werden op een gegeven moment zo’n beetje door iedereen met de nek aangekeken, maar we hebben altijd naar eer en geweten gehandeld, in het belang van Sanne. We gunden andere meisjes en hun ouders ook succes. Andersom hebben we dat zelden ervaren,’ aldus Tonnie, constructeur van beroep. Moeder Dianne runt een eigen kledingwinkel (aan huis) in het centrum van Bathmen. Daarnaast is ze druk met de zorg voor Fleur, die in 2003 het gezin In ‘t Hof, dat verder nog bestaat uit de negentienjarige Jan Willem, kwam versterken. ‘Alsof het allemaal nog niet gecompliceerd genoeg was,’ verzucht Dianne.

Majorettepakje

Terug naar het begin. Tonnie: ‘Jan Willem is op negenjarige leeftijd begonnen met langebaanschaatsen bij DYC op de ijsbaan in Deventer. Ik reed hem altijd naar de training en op een gegeven moment ging Sanne - ze was toen een jaar of zeven - een keer mee. Op de binnenbaan waren de kunstschaatssters van de club bezig en toen was ze meteen verkocht. Dat wilde ze ook. Ze zat al wel bij de majorettes in Bathmen, maar dat vond ze toch wat minder interessant.’ Sanne: ‘Ik heb mijn eerste wedstrijd voor DYC nog in mijn majorettepakje geschaatst. Ik had nog geen echt kunstschaatspak, maar de andere meisjes vonden het wel mooi, met al die franjes enzo.’

Sanne bleek aanleg te hebben voor de sport en al snel reden Tonnie en Dianne stad en land af om haar naar de trainingen te brengen. De wekelijkse ritjes naar de (onoverdekte) schaatsbaan in Deventer waren nog wel te doen, maar voor overdekt ijs moest er worden uitgeweken naar Enschede, Den Bosch, Zoetermeer, Heerenveen en Groningen. Naarmate Sanne beter ging presteren, in regionale selecties terecht kwam en meer wedstrijden mocht rijden, maakte de auto van het gezin In ‘t Hof meer overuren. Sannes toenmalige trainster belegde in de zomermaanden zelfs een trainingskamp in Barcelona en Dianne en Tonnie werden - net als een aantal andere

ouders - uitgenodigd mee te gaan en zodoende tegelijkertijd hun vakantie in Spanje te vieren. De trip werd een kleine ramp en opende de ogen van vader en moeder In 't Hof. 'Ik zag ineens kanten van haar trainster die me absoluut niet zinden,' vertelt Dianne. 'Ik ga niet in detail treden, maar ze palmde Sanne helemaal in en claimde haar voor zichzelf. De manier waarop ze met haar omging, stuitte ons heel erg tegen de borst. Daarvoor hadden we dat nooit zo in de gaten, maar toen we weken op elkaars lip zaten, des te meer. We hebben ons ingehouden voor Sanne, want die was nog te jong om het ook te zien, maar van vakantie "vieren" is weinig terechtgekomen.'

Terug in Nederland besloten pa en ma In 't Hof de situatie nog even aan te kijken. Maar toen ze later tijdens een trainingskamp in het Franse Albertville de bevestiging kregen van hun gevoelens, hakten ze de knoop door. Dianne: 'Sanne had inmiddels wel door dat de manier waarop haar trainster met haar omging, niet goed voor haar was. Het was een soort claimgedrag en daar voelde zij zich ook niet zo prettig meer bij, vooral ten opzichte van de andere meisjes. Na de trainingsweek in Albertville zijn we nog een week in Willingen geweest, waar Sanne bij Carla den Hartog trainde. Het plezier in schaatsen kwam toen helemaal terug. Na thuiskomst hebben we het roer omgegooid en zijn we naar Pirouette in Enschede overgestapt, met Carla als coach.'

Schande

De overstap deed bij NYC veel stof opwaaien. (Tonnie: 'Het leek soms alsof we een misdaad hadden begaan!') Aanvankelijk zag de familie In 't Hof nog wel heil in een combinatie: de oude trainster voor het maken van de kür en de choreografie ('Dat was ook haar sterke punt') en Carla den Hartog voor de techniek. Daar wilde men bij NYC echter niets van weten. Het was alles of niets. Tonnie: 'Het hoofdbestuur van het hardrijden betreurde de kwestie, maar ook zij konden niets voor ons doen. Wel zeiden ze het een schande te vinden dat NYC zo'n talent liet lopen. Toen hebben we doorgzet en zijn we weggegaan.' Dianne: 'Daarmee kozen we bepaald niet de weg van de minste weerstand, want we merken nu nog steeds de negatieve consequenties van ons besluit. Als Sanne voor een NK eens in Deventer wil trainen, wordt ze soms als een paria behandeld. Als ze al wordt toegelaten op het ijs. Het is geregeld voorgekomen dat ze er gewoon niet op mocht. Niet alleen in Deventer, maar ook op andere banen in Nederland. Ook als er andere meisjes van NYC naar Pirouette overstapten, waren wij stevast de gebeten hond. Dan hadden wij ze zogenaamd overgehaald. Echt heel triest allemaal. Kijk, dat ze ruzie met óns maken, vind ik niet erg. Wij zijn volwassen. Maar het gaat wel allemaal over de rug van Sanne,

'Kijk, dat ze ruzie met ons maken, vind ik niet erg.'

‘Het was echt haar keuze. En wij stonden daar achter, ook al kostte het ons veel moeite.’

toch een groot talent. Zij was toen ook pas dertien. Maar daar gaat iedereen gemakshalve aan voorbij.’

De hoofdpersoon zelf zegt zich overigens niet al te veel te hebben aangetrokken van al het rumoer rondom de baan. Ze voelde zich in ieder geval geen lijdend voorwerp. Wel heeft ze hulp gezocht bij een sportpsycholoog (Loes de Ridder) en daar heeft ze naar eigen zeggen veel baat bij gehad. ‘Natuurlijk kreeg ik wel van alles mee, maar mede door de gesprekken met Loes kon ik me er redelijk van afsluiten. De vraag was of ik me nog wel voor honderd procent kon geven, na alles wat ik toen al had meegemaakt. Dat kon ik. Als ik eenmaal op het ijs stond met Carla, dan vergat ik alles om me heen.’ Dianne: ‘Nou, wij hebben in die tijd regelmatig slapeloze nachten gehad. Dat was echt niet leuk meer. Maar ja, je wilt het beste voor je kind en dus houd je je tegenover haar groot. Al met al was het een heel emotionele tijd, voor ons hele gezin. Dat Sanne uiteindelijk met Loes de Ridder in contact is gekomen, is voor ons allemaal goed geweest. Loes heeft haar er doorheen gesleept. Bij haar was het snel duidelijk: Sanne wil gewoon een goede kunstschaatsster worden. Wij huilden eigenlijk te veel met haar mee, dat is ook niet goed. Uiteindelijk zijn wij er mentaal sterker van geworden.’

Impact

Als ze het over ‘die tijd’ hebben, krijgen Tonnie en Dianne spontaan weer natte ogen. Het zegt veel over de impact die alles heeft gehad op het gezinsleven. Dianne: ‘Dat leed er echt onder, we zaten eigenlijk gewoon gevangen in de situatie. En het erge is: ook onze zoon Jan Willem werd er onbedoeld de dupe van. Het was natuurlijk altijd Sanne voor en Sanne na; we praatten destijds vrijwel nergens anders over. Hij is vrij nuchter en begreep het ook wel, maar leuk is anders natuurlijk. Gelukkig kunnen Sanne en Jan Willem heel goed met elkaar opschieten. Sanne hecht ook veel waarde aan de mening van haar oudere broer.’ Ondanks alle problemen hebben Tonnie en Dianne nooit overwogen Sanne te bewegen haar droom op te geven en voor een andere sport te kiezen. Tonnie: ‘Zij wilde er dolgraag in verder. Het was echt háár keuze. En wij stonden daar achter, ook al kostte het ons inderdaad heel veel moeite.’

Los van de kinnesinne en pesterijen die met de trainerswissel waren gemoeid, bleven de reisafstanden naar de verschillende trainingsaccommodaties een levensgroot probleem. Met Carla den Hartog, die in Harderwijk woonde, reed ze stad en land af om maar genoeg uren op het ijs te kunnen staan en haar talenten verder te ontwikkelen. Dianne: ‘Ze bracht meer tijd in de auto door dan dat ze op het ijs stond. Dat kon natuurlijk niet lang goed gaan. Rust is ook belangrijk, maar die schoot er vaak bij in. Ja, in de auto, maar dan

zit je ook niet echt comfortabel.' De oplossing werd in mei 2004 door haar trainster zelf aangedragen. Sanne: 'We waren na een training in Zoetermeer op weg naar huis, toen Carla tegen me zei: "Sanne, je moet eigenlijk meer gaan trainen, maar ik heb daar geen tijd voor. Ik kan je niet verder brengen dan nu, terwijl er volgens mij nog veel meer in zit. Ik stel voor dat je naar Oberstdorf gaat.'" We gingen weleens op trainingskamp naar Oberstdorf, in Zuid-Duitsland. Daar hebben ze een heel goede trainer en uitstekende faciliteiten. Ik zou er dan bij een gastgezin gaan wonen en naar een Duitse school gaan om mijn havo te vervolgen. Carla bleek zelfs al allerlei zaken te hebben uitgezocht en ik raakte steeds enthousiaster. Toen ik thuis uitstapte, zei ik: "Pap, ik ga naar Oberstdorf!" Ik heb mijn vader nog nooit zo verbouwereerd zien kijken.'

Au-pair

Toen pa en ma In 't Hof eenmaal van de eerste schrik waren gekomen, werd besloten de optie Oberstdorf maar eens nader te onderzoeken. Inmiddels was duidelijk geworden dat de beoogde toptrainer (de Duitser Huth) zelf geen plek meer had voor nog een extra pupil. Hij stelde voor dat zijn rechterhand, de Finse Helena Salomaa, Sanne onder haar hoede zou nemen. De proeftrainingen onder leiding van de Finse verliepen goed. Sanne, Helena en ook Carla zaten op een lijn en uiteindelijk werd besloten de stap te wagen. Dianne: 'Er werd een gastgezin voor haar gevonden, maar toen we daar voor de eerste keer over de vloer kwamen, kreeg ik een heel benauwend gevoel. De vrouw des huizes was erg aardig, maar ik had het idee dat ze Sanne meer als een soort au-pair beschouwde, dan als een extra kind dat ook nog eens aan topsport deed. Er was met drie kleine kinderen ook constant drukte in dat huis, dus Sanne vond daar geen enkele rust. Toch heel belangrijk als je een buitenlandse schoolopleiding met de dagelijkse trainingen op topniveau wilt combineren.' Daar kwam nog bij dat de Nederlandse kunstschaatsster aanvankelijk niet helemaal werd geaccepteerd door haar nieuwe klasgenootjes. Sanne weet wel hoe dat

Sanne in 't Hof (1989) woont doordeweeks in Zoetermeer en tijdens het weekend thuis bij haar ouders te Bathmen. Haar beste prestaties bij het kunstsrijden op de schaats: de eerste plaats bij het NK-debutanten 2002 en de tweede plaats bij het NK-junioren 2005. Sanne deed de havo en zit momenteel op een LOOT-school in Den Haag.

komt: 'In Duitsland ga je na de lagere school met de hele klas door naar de middelbare school, het gymnasium noemen ze dat daar. Ze blijven dan bij elkaar tot en met het eindexamen, dus het is logisch dat je daar als buitenstaander moeilijk tussen kan komen. En al helemaal als je ook nog uit een ander land komt.'

Heimwee

'De eerste maanden heb ik het heel moeilijk gehad,' vervolgt Sanne. 'Ik had heel veel heimwee en stond regelmatig op het punt m'n koffers te pakken en naar huis te gaan.' De lange telefoongesprekken met haar ouders voorkwamen een terugkeer naar Nederland. 'Maar achteraf hebben we wel veel te lang gewacht om haar op te zoeken,' beseft Dianne. 'We zijn pas na zes weken gegaan, dachten er goed aan te doen niet meteen op de stoep te staan. Zo kon ze toch haar eigen leventje opbouwen. Maar die zes weken waren veel te lang. Zowel voor ons als voor Sanne.' Uiteindelijk kon Sanne na drie maanden ergens anders gaan wonen. Er was een plaatsje vrijgekomen in het internaat van de club, waar ook allerlei andere talentvolle sporters uit verschillende disciplines woonden. Daar voelde Sanne zich aanmerkelijk beter op haar gemak. Bovendien scheelde het veel reistijd, want het internaat lag naast de ijsbaan. Net toen Sanne een beetje begon te aarden in Oberstdorf, doemden er echter weer nieuwe donkere wolken op aan de horizon. En dat nog wel nadat ze begin januari 2005 een steengoed NK in Den

'Ik had veel heimwee en stond regelmatig op het punt mijn koffers te pakken.'

Haag had gereden en als tweede junior in het klassement was geëindigd. Tonnie: 'Helena trainde in Oberstdorf ook nog een Finse jongen en gezamenlijk betaalden we haar salaris. Hij besloot echter bij haar weg te gaan en daarom kon Helena ook niet langer blijven. Ze keerde terug naar Finland om daar bij haar oude club in Helsinki aan de slag te gaan. Ze bood Sanne aan bij haar in huis te komen wonen en het seizoen in Finland af te maken.' Sanne: 'Ik had eigenlijk sowieso al besloten met ingang van het nieuwe schooljaar 2005-2006 terug te gaan naar Nederland om mijn havo-diploma te halen. Het was toen al duidelijk dat ik dat jaar in Duitsland zou blijven zitten, dus ik had in feite ook weinig te verliezen. Aangezien ik met Helena altijd prettig had gewerkt, besloot ik op haar aanbod in te gaan.'

Geld

Helaas bleek Helena ook een donkere kant te hebben, zo ontdekte Tonnie in 't Hof in april toen Sanne thuis in Bathmen revalideerde van een elleboogblessure, waardoor ze - verdeeld over twee periodes - in totaal vijf maanden uitgeschakeld was. Hij vertelt: 'We betaalden Helena een soort salaris en kost en inwoning voor Sanne. Het geld maakten we steeds voorafgaand aan de maand over. Geloof me, we hebben het hier niet over kinderachtige bedragen. Mijn vrouw en ik moeten er allebei keihard voor werken om het allemaal te kunnen bekostigen, maar nogmaals, dat hebben we er graag voor over. Het geld is in al die jaren sowieso nooit een issue geweest. Maar ik moet niet het gevoel krijgen dat ik word bedonderd en dat deed Helena dus wel. Om een lang verhaal kort te maken: ik had al geld overgemaakt, toen Sanne geblesseerd raakte en terugkwam naar Nederland om hier te revalideren. We spraken af dat dat geld geparkeerd werd. Toen ze in juni hersteld was, zou ze nog drie weken gaan trainen in Finland, maar daar vroeg Helena alsnog extra geld voor. Bovendien had ik ook nog een ander bedrag vooruitbetaald, voor hotelkosten voor een wedstrijd in Estland. Sanne kon daar vanwege haar blessure niet heen, maar dat geld heb ik nooit teruggekregen. Nogmaals: het gaat me niet om het geld, maar om het principe. Vanaf dat moment was het vertrouwen weg. Sanne heeft die drie weken nog wel bij Helena getraind, maar wat ons betreft had het niet meer hoeven.' Sanne: 'Ik heb toch een leuke tijd met haar gehad en wilde het gewoon op een goede manier afsluiten.' Ook de familie In 't Hof besloot uiteindelijk haar negatieve gevoelens opzij te zetten, maar bij het beoogde afscheidsdiner in Helsinki bleef de stoel van Helena leeg. Dianne: 'Ze kon zich niet vrijmaken, zei ze...'

Los van het zakelijke conflict met de trainster, was het afscheid er in de zomer van 2005 evengoed gekomen. Een Finse school, de

'Ik moet niet
het gevoel
krijgen dat ik
word bedonderd
en dat deed
Helena dus wel.'

‘Als ze wil
stoppen, leggen
wij haar geen
strobreed
in de weg.’

taalbarrière, dat zag Sanne allemaal toch niet zitten. Ze wilde bovendien de havo weer oppakken en daarnaast kon ze ook niet meer zo lang zonder haar kleine zusje Fleur, haar broer Jan Willem en niet te vergeten haar trouwe vriendin Maryse. Fleur was een van de hoofdredenen om in Nederland - wederom - bij een gastgezin te gaan wonen. Dianne: ‘Toen we Fleur nog niet hadden, was het al een heel gedoe om Sanne overal heen te rijden, laat staan met die kleine erbij. Ik wilde niet dat Fleur aan de rand van een ijsbaan zou opgroeien.’ Carla den Hartog bood opnieuw uitkomst. Dianne: ‘Carla kon meer tijd voor het kunstschaatsen vrijmaken en wilde Sanne graag weer begeleiden. Ze stelde voor dat Sanne bij haar in Harderwijk zou gaan wonen, zodat ze samen naar de dagelijkse trainingen in Zoetermeer konden rijden. Maar dat zagen we niet zitten. We vertrouwden Carla voor honderd procent, maar we waren inmiddels door schade en schande wijs geworden in deze wereld. Gelukkig kon Carla zich goed verplaatsen in onze gedachtegang en uiteindelijk hebben we een heel prettig gastgezin gevonden in Zoetermeer. Sanne woont daar doordeweeks en gaat in Den Haag naar een LOOT-school. Vrijdagmiddag komt ze naar huis en maandagochtend rijdt ze naar Den Haag. Dat gaat prima. Ook de combinatie met school. Het ziet ernaar uit dat we eindelijk in rustig vaarwater zijn beland. Dat ze dit jaar in Jong Oranje kwam, gaf Sanne veel motivatie om door te gaan.’

Ellende

Sanne, terugkijkend: ‘Door al dat gedoe eromheen heb ik weleens gedacht: Ik wou dat ik geen talent had gehad voor kunstschaatsen. Dan was al deze ellende ons ook bespaard gebleven. Maar uiteindelijk ben ik blij dat ik die aanleg wél heb. Het is ook mijn drijfveer er alles uit te halen wat erin zit. Natuurlijk ben ik mijn ouders dankbaar voor alles wat ze voor me gedaan hebben en nog steeds voor me doen, maar ik sport in eerste instantie voor mezelf. Ik wil mezelf later niet kunnen verwijten dat ik mijn talent heb vergooid. Zolang ik het gevoel heb dat ik progressie boek, ga ik door. Ik wil gewoon heel graag de top bereiken. Voor mij betekent dat een plaats bij de top twaalf op een EK of WK.’

Tonnie en Dianne zouden hun dochter ook graag zien schitteren op een internationaal podium. Tonnie: ‘Toch hoeft ze van ons niet door te gaan omdat wij zoveel tijd en geld in haar geïnvesteerd hebben. Als ze wil stoppen, leggen wij haar geen strobreed in de weg.’ Dianne, grappend: ‘Sterker nog: dan hang ik de vlag uit. Nee hoor, dat is gekheid. Maar mijn man en ik denken er allebei hetzelfde over: welke keuze ze ook maakt, wij steunen haar door dik en dun.’

HN

Ad Dudink, ontwikkelings- en sportpsycholoog

‘Plezier hebben en houden, daar draait het om’

Talent, begaafdheid, ze boeien Ad Dudink, als ontwikkelings- en sportpsycholoog verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, in hoge mate. Hoe komt het dat de ene bolleboos doorleert en de andere niet? Waarom voetbalt het ene veelbelovende spelertje later wel in de Arena, maar eindigt zijn even talentvolle evenknie op een bijveld? Welke factoren spelen daarbij een rol? Hoe belangrijk zijn stimulerende ouders? En niet te vergeten: hoe sterk weegt iemands geboortedatum?

Van binnenlandse dagbladen tot buitenlandse tv-zenders. Allemaal stonden ze in 1994 bij ontwikkelings- en sportpsycholoog Ad Dudink op de stoep. Reden van die exploderende media-aandacht: het onderzoek waarmee de Amsterdamse wetenschapper aantoonde dat sporters die in bepaalde maanden worden geboren, aanzienlijk meer kans maken de top te bereiken dan degenen die de stomme pech hebben onder een ander gesternte te vallen. Zo dringen vooral de voetballers die in augustus en september het levenslicht zien, door tot het eerste van Ajax, luidde Dudinks conclusie. Elf jaar later kijkt hij als volgt op die episode terug: ‘Ook voor mij vormde dit resultaat een complete verrassing. Aanvankelijk richtte mijn aandacht zich met name op talentontwikkeling bij tennissers. In een blad van de tennisbond viel mijn oog toevallig op de geboortedata

‘Dennis Bergkamp is heel ongunstig jarig, maar speelt bij Arsenal nog steeds de sterren van de hemel.’

'Als onderwijzer zag ik al dat de oudsten van de klas meestal iets beter waren dan de jongsten.'

van twaalf- tot zestienjarige beloften. Het lijkt wel alsof ze allemaal in januari, februari en maart jarig zijn, realiseerde ik mij ineens. Dat kan toch niet? Maar het bleek wel degelijk zo te zijn. Vervolgens ben ik gaan turven bij voetballers. Daaruit bleek dat heel veel profs in augustus en september de kaarsjes op de taart uitblazen.'

Het verschijnsel valt terug te voeren op de peildatum die de KNVB hanteert, stelde Dudink vast. 'Lag die aanvankelijk op 1 augustus, sedert vijf jaar is dat 1 januari. Met als gevolg dat er bij Ajax nadien vooral talenten instromen die in januari, februari of maart zijn ingeschreven in het bevolkingsregister, aldus heeft een vervolgonderzoek door een van mijn studenten aangetoond. Zelf heb ik vanuit die insteek gekeken naar het WK-voetbal onder twintig, dat afgelopen zomer in Nederland plaatsvond. En wat blijkt? Veel landen werken met 1 januari als peildatum en in die landen komt het beeld tot op grote hoogte overeen met onze bevindingen bij Ajax. Vooral de Japanse selectie paste opvallend goed in dit plaatje. Vrijwel iedereen bleek geboren in de eerste drie maanden en vrijwel niemand in de rest van het jaar. Hoe is het mogelijk, denk ik dan. Betaald-voetbalorganisaties hebben de mond vol over hun professionele scouting, maar rara hoe kan het dat er haast geen talent rondloopt dat aan het eind van het jaar geboren is?'

Lacune

Hoe verklaart Dudink deze markante lacune in het opleidingsstelsel? Zijn uitleg: 'Vroeger ben ik onderwijzer geweest. Daar zag ik al dat de oudsten van de klas meestal iets beter waren dan de jongsten; dat laatstgenoemde categorie iets meer kans had om te blijven zitten of te worden verwezen naar het speciaal onderwijs. Bij voetbal geldt dat effect nog sterker. Als je de oudste bent, heb je op zeven- of achtjarige leeftijd pakweg een jaar voorsprong op de jongste en dat is zowel in psychisch als fysiek opzicht heel veel. Dus word je eerder geselecteerd, krijg je betere coaches, ben je omringd door betere medespelers en ga je dus eerder denken: hé, ik ben werkelijk goed. De jongste krijgt die kansen niet. Die denkt juist: hé, in deze tak van sport ben ik klaarblijkelijk minder bedreven. Als ik trainer was, zou ik extra sterk op dat element letten. Maar in de praktijk wordt er niks mee gedaan. Toen ik in 1994 voor het eerst met dit gegeven naar buiten trad, sprak ik voor *Studio Sport* met Co Adriaanse, indertijd hoofd opleiding bij Ajax. "Van de zestien door ons geselecteerde jeugdspelers zijn er inderdaad dertien in dezelfde drie maanden jarig", moest de huidige coach van FC Porto toegeven. "Vanaf nu gaan we dat rechtzetten", voegde hij er gedeceerd aan toe. Maar al gauw volgde Danny Blind hem op en verdween mijn onderzoek onder een dikke laag stof in de diepste bureaula.'

Laten sportclubs daarmee driekwart van het potentieel aan talent in de kou staan? Dudink vreest van wel: 'Althans bij de grotere sporten. Bij kleinere sporten, waar selectie eerder of niet geschiedt, zal dat minder het geval zijn. Onderzocht heb ik het niet, maar ik kan me voorstellen dat bij een sport als turnen, waar een klein postuur voordeel biedt, het omgekeerde zelfs het geval is. Tegelijkertijd zijn degenen die een grote sport beoefenen en niet in een van de gunstige maanden geboren werden, maar het wel redden, kennelijk extra begaafd. Kijk naar Dennis Bergkamp, die is heel ongunstig jarig (10 mei), maar speelt bij Arsenal nog steeds de sterren van de hemel. Toch zijn dat uitzonderingen. Mijn conclusie: trainers en coaches zouden veel meer op dit aspect moeten letten, meer risico moeten nemen met jongere kinderen, die - logischerwijs - nog niet tot de besten, lees: de oudsten, behoren.'

Verschillen

Talenten, ze fascineren Dudink in hoge mate. 'Zowel in de sport als daarbuiten. Wanneer noem je iemand bijvoorbeeld hoogbegaafd? Wat mij in dit verschijnsel boeit, zijn de individuele verschillen tussen mensen. Bij het onderwijs richt de psychologische belangstelling zich van oudsher met name op de minder begaafde pupil. Daarom hebben we in Nederland ook zoveel speciale scholen voor kinderen met leerproblemen. De overheid probeert dat nu terug te draaien, door leerlingen langer bij elkaar te houden. Een verkeerd streven. Waarom wordt er juist niet sterker gedifferentieerd? Vooral met het oog op het stimuleren van meer begaafde leerlingen. Toen ik nog voor de klas stond, waren sommige kinderen na een of twee maanden al klaar met hun rekenboekje. Toch moesten zij zich richten naar het tempo van de rest. Daarmee prikkel je hen allerminst om een topprestatie te leveren. In de sport gebeurt dat gelukkig niet. Zelf ben ik verzot op atletiek. Daar maak je niet mee dat de trainer zegt: "Nee jongen, je mag niet verder springen dan zo ver." Of: "Kom op, meid, niet harder lopen dan deze tijd." Talenten moet je prikkelen, zowel in de klas als op het veld. En wat zie je? Iemand die nummer één wil worden, krijgt van zijn sportclub wel alle aandacht, maar in het onderwijs niet. Daar vindt men hem of haar eerder lastig. Zeker één keer in de maand word ik gebeld door een ouder met de vraag: "Ik durf het haast niet te zeggen, maar ik denk dat mijn kind wel heel vlot leert. U zult wel zeggen: daar heb je weer zo'n ouder die zo nodig moet, maar ik zie gewoon dat onze dochter zich doodverveelt op school, aangezien de uitdaging om meer te doen dan de rest ontbreekt."

Voetballers kunnen maar één ding: spreken met hun voeten. Verder zijn ze nogal dom, luidt een veelgehoord cliché. Dudink: 'Dat zou ik niet willen beweren. Los van een goede motoriek, moeten voetballers en andere sporters wel degelijk goed kunnen nadenken, over

'Talenten moet je prikkelen, zowel in de klas als op het veld.'

‘Sommige ouders en coaches hebben alleen respect voor sporters als deze goed presteren.’

inzicht beschikken. Niet voor niets vormen ervaren spelers vaak een meerwaarde voor hun team. Zij kunnen namelijk beter vooruit denken, herkennen eerder situaties en doen daar hun voordeel mee. Anders gezegd: het cognitieve aspect speelt wel degelijk een rol in topsport. Je ziet ook nooit dat een “debiel” de top bereikt. Daarvoor moet je namelijk kunnen anticiperen, interpreteren en reageren. Intelligentie uit zich in verschillende domeinen. Er zijn vele experts. De een wordt psycholoog, de ander interviewer en de derde voetballer.’

Hoe kenschetst Dudink de rol van ouders bij het ontwikkelen van talent? ‘Onlangs las ik een boek over Erica Terpstra. Had zij nou als kind al het idee om bij het zwemmen een olympische medaille te winnen?, vroeg ik mij bij lezing af. Nee, dus. Dat idee is pas geleidelijk bij haar ontstaan. Wat mij opviel, is dat zij het sporten zo leuk en zo interessant vond. Dat gegeven loopt ook als een rode draad door alle sportpsychologieboeken: zorg dat kinderen plezier beleven aan wat ze doen. Plezier hebben en houden, daar draait het om. In die zin kan de inbreng van ouders cruciaal zijn. Carl Lewis, een atleet van wereldformaat, was in zijn jeugd nogal klein van stuk. Maar zowel zijn vader als zijn moeder was bezeten van sport en droeg dat enthousiasme van jongsaf aan over op zoonlief. Als ma de atletiekjeugd les gaf, zat de kleine Carl in de verspringbak zandtaartjes te bakken.’

Wreeftrap

Vormen erfelijke factoren eveneens een factor van belang? Als je vader Ronald Koeman heet, is de kans immers niet denkbeeldig dat een stevige wreeftrap deel uitmaakt van je DNA-pakket. Dudink: ‘Dat denk ik ook. Je kunt nog zoveel aanleg hebben voor hoogspringen, als je lichaamslengte de 1,50 meter niet overstijgt, heb je toch een probleem. Een turnster daarentegen moet geen twee meter zijn. Zeker zo belangrijk naar mijn opvatting is echter de vraag: hoe staan je ouders tegenover sport? En: wie kom je al op jonge leeftijd met betrekking tot die sport tegen? Ja zelfs: waar woon je? Als je ouders je elke dag meenemen naar het voetbalveld aan de overkant van de straat, zal dat op den duur ongetwijfeld effect hebben. Dat geldt ook voor de reacties van ouders en trainers. Sommige ouders en coaches hebben alleen respect voor sporters als deze goed presteren. Anderen zien hen allereerst als mens en dan pas als sporter. Vooral kinderen vinden dat heel belangrijk. Zij redeneren: hou je nou echt van me, of alleen omdat ik gewonnen heb? Aan de Universiteit van Amsterdam heeft een van de studenten sportpsychologie onlangs onderzoek gedaan naar dit gegeven. Bij de ouders van een jeugdspeler van Feyenoord hing alleen diens portret aan de wand en niet dat van de andere kinderen. Wat moeten die andere kinderen niet denken? En wat gebeurt er als die jeugdspeler ineens

slecht gaat presteren? Trekken pa en ma dan de foto van de muur? Geen handige zet van die ouders, lijkt me.'

Valt het profiel te schetsen van de ideale ouder van het jonge sporttalent? Of misschien is het beter de vraag om te draaien: wat moet je als ouder vooral niet doen? Niet te zeer 'pushen' en niet te zeer de nadruk leggen op de prestatie? Dudink: 'Sommige sporters presteren heel goed, hoewel ze een super-pushende ouder hebben gehad. Neem Lásló Polgár, de Hongaarse pedagoog en psycholoog. Stapsgewijs leidde hij zijn dochters naar de wereldtop van het schaken. Onvoorwaardelijk conditioneerde hij zijn nakomelingen in de richting van het eremetaal. En inderdaad heeft met name Judith Polgár zich ontwikkeld tot een van 's werelds beste schaaksters. Opgezadeld zijn met pushende ouders hoeft voor een talent dus niet nadelig uit te pakken, zo leert de praktijk. En ouders gaan ver in dat opzicht, hoor. Tot en met het verkopen van het huis, opdat hun dochter zich optimaal kan ontplooiën in bijvoorbeeld het kunstrijden op de schaats. Dat legt een ongelooflijke druk op het kind. Zo van: alle, wij hebben er alles aan gedaan en nou jij. Maar wat als die meid op haar zestiende beseft: "Dit wil ik helemaal niet. Kan ik nog stoppen? Pa en ma hebben immers alle schepen achter zich verbrand om mijn droom te realiseren. Of is het hun droom? En mag ik die illusie dan verstoren?"

Bij toppers komen dit soort verhalen aan de oppervlakte, bij de afvallers niet. Wat we niet weten, is hoeveel talent verloren gaat omdat die kinderen de buik vol hebben van hun pushende ouders. Dat brengt me op een AVRO-documentaire die ik onlangs zag. Eind jaren zeventig was Hans Bergsma profvoetballer bij Ajax. Door een ernstige blessure moest hij noodgedwongen stoppen. Op tv zag je hoe hij de droom van een glanzende carrière nu projecteert op zijn zoon, die ook bij Ajax is aangenomen. Sterker: zijn kleinzoons zullen het in de toekomst helemaal gaan maken! Alles moet daarvoor wijken. Letterlijk alles, want ma slaapt in haar eentje boven terwijl pa en zoonlief beneden nog wat voetbaldetails doornemen. Wat ik denk als ik dat zie? Ik vind zo iets afkeurenswaardig. We hebben het hier namelijk over een risicofactor. Dit kind moet

Ad Dudink werd geboren in 1942, in de voor zijn schoolloopbaan gunstige maand november. Na de mulo en de kweekschool stond hij enkele jaren voor de klas. Dudink volgde een cursus voor sportleraar en begon in 1964 aan de studie psychologie. Sinds 1970 is hij in dienst van de Universiteit van Amsterdam. Zijn huidige functie is universitair hoofd-docent bij ontwikkelingspsychologie. Onderwijspsychologie en sportpsychologie zijn de overkoepelende namen voor zijn onderzoeksactiviteiten. Dudink is medeoprichter van de Nederlandse Vereniging van Sportpsychologen. Als ouder is hij meestal aanwezig bij de sportwedstrijden van zijn kinderen.

vervullen wat de ouder zelf niet gelukt is. Met het gevaar dat zo'n jongen bezwijkt onder de druk. Of niet goed genoeg blijkt. Stel dat hij niet verder komt dan het tweede van Ajax. Hoe sterk is dan de band tussen vader en zoon?

Betrokkenheid

Wat is wel een gezonde prikkel? Dudink: 'In de eerste plaats laat je als ouder zien dat je veel om je kind geeft. Vanwege zichzelf en niet vanwege zijn of haar successen op sportgebied. Tegelijkertijd ga je vaak mee naar trainingen en wedstrijden, toon je betrokkenheid en laat je de consequenties van bepaalde keuzes zien. Kortom, je stimuleert het kind op een gezonde manier, begeleidt het op weg naar volwassenheid. En laten we niet vergeten dat je op weg naar de top ook een beetje mazzel moet hebben. Toevalsfactoren spelen absoluut een rol. Zo kun je op het juiste moment net de juiste trainer tegen het lijf lopen. Het begrip "talent" wordt vaak misbruikt als verklaring achteraf. Wanneer iemand op het podium staat, wordt al gauw geroepen: "Dat komt omdat hij zoveel talent had." Onzin, talent is slechts een deel van het verhaal. Je kunt ook zeggen: "Hij is nu de beste en morgen wellicht niet." Of: "Hij zwemt nu zo hard omdat hij vroeger ieder vrij uur doorbracht in het zwembad naast zijn ouderlijk huis." Talent is een optelsom van factoren en ouders vormen een van de schakels in die keten.'

Pushende ouders vragen: 'Heb je gewonnen?' in plaats van 'Heb je een leuke wedstrijd gespeeld?' Het tegendeel komt ook voor.

'Pushende
ouders vragen:
'Heb je
gewonnen?''
in plaats van
'Heb je een
leuke wedstrijd
gespeeld?''

Ouders die zeggen: 'Stop toch met die sport. Steek je energie liever in de school, daar heb je later veel meer aan.' Dudink: 'Het is in ieder geval een feit dat stimulerende ouders eerder maken dat een kind doorgaat. In dit verband is het ook goed je als ouder te realiseren dat een sportend kind dikwijls flinke opofferingen vergt. Zowel qua tijd als qua financiën. Bijvoorbeeld als je dochter elke dag vóór school naar een zwembad vijftig kilometer verderop moet. En ook dat kan resulteren in schuldgevoel bij het kind: "Papa en mama ontzeggen zich al zo lang zo veel voor mijn ambitie, hoe betaal ik dat ooit terug?" Eveneens hoor je: "Eigenlijk had mijn broertje of zusje nog meer talent dan ik, maar die heeft er niet voor gekozen." Ook dat klinkt als een soortement verontschuldiging.'

Splijtzwam

Wel aandacht voor het talentvolle kind en geen belangstelling voor het minder begaafde kroost. Het kan als splijtzwam in het gezin fungeren, zoals Dudink reeds constateerde: 'Dat gebeurt, ja. Pa gaat wel kijken bij zijn zoon die in het eerste voetbalt, maar niet bij zijn dochter die in het derde korfbalt. Bovendien vindt hij dat eigenlijk toch maar een sport voor sukkels. Inzoomen op die ene oogappel, het is verre van gezond. Iets dergelijks zie je ook regelmatig in gezinnen met een zwakzinnig kind. Ook dat krijgt doorgaans veel aandacht, hetgeen niet zelden ten koste gaat van de andere kinderen. Die kromme aandachtscurve kan resulteren in relatie- of scheidingsproblemen. Een moeder die verzucht: "Dat voetbal van die twee... Het lijkt verdorie wel alsof er niks anders meer bestaat in dit huis.'" (Lachend) 'Jawel meneer, de weg naar eeuwige glorie en roem gaat lang niet altijd over rozen.'

Talenten die doorbreken, mogen op veel bijval rekenen van de omgeving. Dudink: 'De loftrumpet wordt gestoken, er verschijnen lovende stukken in de pers, kortom: het kersverse idool zweeft op wolken van geluk. Totdat zo'n sporter - bijvoorbeeld in de atletiek - op buitenlandse toppers stuit. Op wereldniveau blijkt je dan ineens een stuk minder goed dan jezelf dacht, want één ding heb je als talent niet geleerd en dat is verliezen. Ook van verliezen leer je namelijk veel.' Kunnen ouders een steentje bijdragen om te vermijden dat hun kind, dat in eigen omgeving alles en iedereen aan de zegekar bindt, het contact met de werkelijkheid kwijtraakt? 'Moet je eens zien hoeveel publiciteit die jonge knapen op het WK-voetbal onder twintig kregen. Men plakt hen het stempel "godenzoon" op. Mijn devies: doe maar gewoon. Misschien een doodoener, maar daar komt het wel op neer. Waarbij ik onmiddellijk aanteken dat de een die hele poppenkast makkelijker weet te relativieren dan de ander. Vaak wordt in de psychologie in dit verband gesproken van egogeoriënteerde mensen en taakgeoriënteerde mensen. Presteert de eerste alleen maar om te laten zien hoe goed hij is, de

'Een sportend kind vergt flinke opofferingen.'

'Dit land telt nu
eenmaal meer
voetbalvaders
dan boogschiet-
vaders.'

tweede denkt: ik vind dit spelletje zó leuk, daarom wil ik het zo goed mogelijk beheersen. Absolute toppers zijn meestal beide. Die staan graag in de belangstelling, maar behouden tevens veel plezier in het spelletje. Een prachtig voorbeeld is Johann Olav Koss, die na zijn loopbaan als schaatser allerminst in een zwart gat terecht kwam, terwijl menig egogeoriënteerde sporter na zijn carrière in een crisis belandt, omdat zijn beroemdheid het gevolg blijkt van zijn sport-successen. Zonder die medailles blijft er weinig van hem over. Dat pleit ervoor dat je als ouder van een sporttalent je kind ook leert om verder te kijken dan de kalklijnen die het veld afbakenen.'

In meer en meer sporten is succes onderhand synoniem aan bakken met geld verdienen. Ziet Dudink ook eurotekens oplichten in de ogen van ouders als het gaat om de vraag: moet ik mijn kind laten doorsporten of niet? Zijn antwoord: 'Dat komt eerder tot uitdrukking in de keuze voor een bepaalde tak van sport. Daar staat tegenover dat er in dit land nu eenmaal meer voetbalvaders dan boogschietvaders zijn. Fanny Blankers-Koen deed eerst aan zwemmen. Gelukkig liep ze al gauw een trainer tegen het lijf die haar adviseerde: "Waarom ga jij niet op atletiek? Daar ben je geknipt voor." Zo'n tip is tamelijk uniek, want in de sportwereld wordt niet zo snel over de eigen schutting heen gekeken. En dat heeft niet zozeer te maken met het najagen van geldelijk gewin, als wel met een tamelijk conservatieve denktrant.'

Blauwdruk

Al met al valt er dus geen blauwdruk te destilleren uit de schat aan ervaringsgegevens, die duidelijk zou maken waarom het ene talent wel en het andere niet doorbreekt? Dudink: 'Er leiden vele wegen naar succes én evenvele naar mislukking. Daarbij zijn zoveel factoren in het geding. Onder meer de rol van ouders, die zeker in het begin niet te onderschatten valt. Mijn broers en zussen deden aan sport. 's Zomers om zes uur gingen we vroeger met z'n allen zwemmen in het IJsselmeer. Dat werd aangemoedigd door mijn ouders. Dan zal het geen toeval zijn dat sport mij nog steeds onverminderd boeit. De overheid heeft kort geleden een nota uitgebracht waarin men een lans breekt voor sport en lichaamsbeweging. NOC*NSF wil dat Nederland een vaste stek veroverd in de top-tien van de internationale sportwereld. Als men dat serieus nastreeft, zou ik mij explicieter op de ouders van sportende kinderen richten dan nu. Hoe langer iemand met iets bezig is, hoe bedreven er hij daarin wordt en hoe groter de kans is dat hij daarin doorgaat. Dat geldt voor alles en derhalve ook voor sport. In combinatie met voldoende motivatie, plezier en de steun van ouders heb je dan des te meer kans dat de puzzelstukjes bij een talent op hun plaats vallen.'

EW

Marijke Fleuren, adjunct-directeur hockeybond

‘Ouders corrigeren met een knipoog’

Sommige ouders droppen hun kind op de parkeerplaats van de hockeyclub en rijden daarna snel weg. Andere ouders raken langs de zijlijn helemaal van de kook als er ‘tegen’ hun kind wordt gefloten. De hockeybond zou graag zien dat ouders van hun jeugdleden ergens in het midden gaan zitten op de schaal van desinteresse en betrokkenheid. De campagne ‘Sportiviteit & Respect’, die de bond samen met de verenigingen heeft opgezet om (wan)gedrag op en rond de velden bespreekbaar te maken, kan daar een flink steentje aan bijdragen. Dat moet ook, want met de explosieve groei van het aantal hockeyers hebben verenigingen de ouders kei- en keihard nodig. En als ze regelmatig rijden, af en toe een bardienst draaien of assisteren bij een training, mogen ze ook best eens een keertje iets roepen langs de zijlijn. Maar als ze het te bont maken, moeten ze wél op hun gedrag kunnen worden aangesproken. Marijke Fleuren, adjunct-directeur van de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB), geeft tekst en uitleg over de campagne.

‘Die schreeuwende meneer langs de zijlijn, is dat jouw vader?’ Deze slogan maakt deel uit van Sportiviteit & Respect, de campagne die de KNHB in 2002 startte, met als doel het ongewenst gedrag voor, tijdens en na de hockeywedstrijd bespreekbaar te maken (*zie ook het interview met Astrid Cevaal op pagina 85-95*). ‘Er móest ook iets gebeuren, want het fatsoen op en rond de hockeyvelden was de laatste jaren steeds verder te zoeken,’ zegt Marijke Fleuren, adjunct-

‘Het fatsoen op en rond de hockeyvelden was de laatste jaren steeds verder te zoeken.’

directeur van de KNHB en een van de initiators van de campagne. 'Ouders zijn voor ons een heel belangrijke, zo niet de belangrijkste, doelgroep. Enerzijds moeten we hen langs de lijn steeds vaker aanspreken op hun gedrag, anderzijds hebben we hen, met de explosieve groei van het aantal hockeyers, ook nodig. Om te rijden, te fluiten, achter de bar te staan of een jeugdteam te coachen.'

Verschuiving

Marijke Fleuren trad in 1994 toe tot het bestuur van de hockeybond, met onder andere tuchtzaken in haar portefeuille. 'Het viel mij op een gegeven moment op, dat er een verschuiving gaande was wat betreft de uitgedeelde kaarten. Niet alleen werden er meer rode en gele kaarten gegeven, maar de tuchtzaken kregen ook meer en meer betrekking op zaken die eigenlijk niet veel met het hockey zelf te maken hadden. Zo werden bijvoorbeeld scheidsrechters steeds vaker onheus bejegend. Niet alleen door spelers, maar ook door mensen langs de lijn, coaches en ouders. Om het tij te keren, hebben we met het bestuur een aantal maatregelen genomen. De eerste stap was een reorganisatie van het tuchtsysteem. Iedere derde gele kaart in een seizoen betekende automatisch een wedstrijd schorsing. Tot dan toe kon een speler gerust vijf of tien gele kaarten per seizoen halen, zonder dat dat verder consequenties had.'

'Maar daarmee waren we er natuurlijk nog niet, want gedrag op de parkeerplaats, in het clubhuis of van ouders langs de lijn kun je niet bestraffen met een gele of rode kaart. Dan gaat het eigenlijk meer om hoe je met elkaar omgaat. Samen met een medewerkster van de KNHB heb ik toen een A4'tje gepakt en uitgeschreven wat voor ons "fair play" inhoudt als het om hockey gaat, zowel op als naast het veld, voor, tijdens en na de wedstrijd. Want hockeyen bij een vereniging is veel meer dan op zaterdag of zondag twee keer een half uur met een stick in je hand achter een bal aan rennen.'

Zwarte kaart

Het A4'tje van Marijke Fleuren vormde de basis voor de campagne Sportiviteit & Respect en staat ook wel bekend als de 'Zwarte Kaart'; de symbolische straf die voor onsportief gedrag werd uitgedeeld. Fleuren vertelt: 'De campagne is pas later gekomen. Toen we de vinger eenmaal op de zere plek hadden gelegd, hebben we eerst uitvoerig met de verenigingen gesproken en uiteindelijk samen gedefinieerd wat we onder sportiviteit en respect verstaan. Daarbij hebben we echt alle doelgroepen betrokken: sporters, coaches, scheidsrechters, bestuurders en vooral ook de ouders. Belangrijkste vraag was: "Hoe gaan we (weer) normaal met elkaar om?"

Uiteindelijk hebben we met behulp van alle betrokkenen een speciaal handboek ontwikkeld, met diverse praktische tips en handvatten

'Ouders zijn voor ons een belangrijke, zo niet de belangrijkste, doelgroep.'

Die schreeuwende meneer langs de zijlijn. Is dat jouw vader?

Laten we hockey leuk houden.

Onsportief?
**ZWARTE
KAART!**

www.zwartekaart.nl

‘Plezier is
belangrijker
dan winnen.’

die verenigingen kunnen gebruiken bij hun beleid op het gebied van sportiviteit en respect. De campagne was ook een onderdeel van het handboek of andersom. Met prikkelende slogans op posters, flyers, bierviltjes, banners voor websites, advertenties voor clubbladen en andere materialen die clubs konden inzetten, hebben we mensen aan het denken gezet. Tegelijkertijd waren het hulpmiddelen om mensen op een relatief eenvoudige manier te wijzen op ongewenst gedrag. Stel dat een ouder langs de lijn constant de scheidsrechter beledigt, dan kun je hem op zijn schouder tikken en naar het raam op het clubhuis wijzen waar de poster met “Die schreeuwende meneer, is dat jouw vader?” hangt. Dat is corrigeren met een knipoog, maar het werkt wél, zo hebben wij gemerkt.’ In 2002 vervulde Marijke Fleuren haar functie als vice-voorzitter van de KNHB voor die van adjunct-directeur. Niet geheel toevallig was dat ongeveer gelijktijdig met de start van de campagne. ‘De campagne bestond uit zeven verschillende thema’s, variërend van jeugdfesten tot tophockey & toeschouwers. Niet voor niets zijn we begonnen met het thema jeugd & ouders. Daar ligt in onze ogen

de basis voor - op den duur - een gedragsverandering.

Waarschijnlijk heeft het ook wel te maken met de opkomst van internet en e-mail, maar we kregen de laatste jaren steeds meer signalen van wangedrag langs de lijn, met name bij de jongste jeugd. Ons beleid is erop gericht, dat ze bij de jongste jeugd spelenderwijs leren hockeyen. Plezier is belangrijker dan winnen. Daarom werken we daar ook nog met spelleiders en niet met scheidsrechters. Een van de taken van die spelleiders is ervoor te zorgen, dat er geen al te grote uitslagen voorkomen. Maar sommige ouders hebben daar geen boodschap aan. Die willen dat hún kind wint en het liefst met zo veel mogelijk doelpunten verschil. Zij snappen niet dat de spelleider dat juist probeert te voorkomen en schelden hem of haar gerust uit als er “tegen” hun kind wordt gefloten. Ook kregen we geregeld klachten over coaches van hogere jeugdteams bij de B- of A-junioren. Nader onderzoek leerde dan dat die opgewonden coach langs de lijn vaak een ouder van een van de spelers was...’

‘Sommige ouders ben je als vereniging liever kwijt dan rijk.’

Ouders die coachen langs de lijn, al dan niet in functie; het is een ‘fenomeen’ dat volgens Marijke Fleuren nooit helemaal zal verdwijnen. ‘Dat hoeft ook niet. Sommige ouders ben je als vereniging liever kwijt dan rijk, maar met de meeste is heel goed te leven. Sterker nog, je hebt hen nodig! Tussen 1999 en 2005 hebben we er liefst 60.000 nieuwe leden bij gekregen en als de groei zich zo doorzet, zouden we in 2015 weleens 300.000 hockeyers kunnen hebben in Nederland. Dat is prachtig natuurlijk, maar vraagt tegelijkertijd om beleid waarbij een nog belangrijkere rol is weggelegd voor de ouders. Want hoe meer sporters we krijgen, hoe meer “handjes”, oftewel kader, we nodig hebben en daarbij is de “vijver met ouders” toch de grootste en belangrijkste om in te vissen.’

Gedragscorrectie

De tijd is voorbij dat de aanwas van een hockeyclub voornamelijk bestaat uit kinderen van wie de ouders zelf ook hockeyen of hebben gehockeyd. Door de toegenomen populariteit van hockey op scholen, melden kinderen zich ook uit zichzelf aan of gaan ze met vriendjes of vriendinnetjes mee die al lid zijn. ‘Kinderen van ouders die nooit hebben gehockeyd, zijn van harte welkom op de clubs, maar het vraagt extra begeleiding om hen wegwijs te maken in de gebruiken op en rond het veld,’ zegt Marijke Fleuren. ‘Zeker als ze ook nooit lid zijn geweest van een andere sportclub. Het is moeilijk deze groep ouders aan te spreken op hun gedrag langs de lijn, want meestal zijn ze zich er totaal niet van bewust dat ze iets “fout” doen. Of ze zijn het in andere sporten niet gewend dat ze op hun gedrag worden aangesproken. Verder is het bij een hockeyvereniging vrij “normaal” dat je als ouder bij toerbeurt naar de uitwedstrijden rijdt, dat je eens een keertje in het clubhuis helpt of af en toe assisteert

bij een training. Het is de taak van de verenigingen ouders daar op te wijzen, maar dat vraagt om een wat andere benadering dan “gedragscorrectie” langs de lijn.’

Dug-out

‘U doet al genoeg voor de club. U brengt iedere week de kinderen,’ zo luidt een andere slogan van de campagne. Deze is vooral gericht op ouders die de sportclub beschouwen als veredelde buitenschoolse opvang of weekendkinderdagverblijf. ‘Voor een deel hebben we begrip voor deze ouders van wie wij denken dat de meeste niet beter weten. Als je gedrag wilt veranderen, moeten mensen zich er wel van bewust zijn dat ze iets “fout” doen. Dat proberen we op een subtiele en ook wel enigszins grappige manier duidelijk te maken door middel van de prikkelende slogans. Maar ook als vereniging kun je er veel aan doen om ouders meer bekend te maken met de sport. Zo kun je als coach van een jeugdteam aan het begin van het seizoen alle ouders bij elkaar halen om een training bij te wonen. Zet hen in een dug-out en vertel hoe je het dat seizoen gaat aanpakken en wat je van de ouders verwacht. Tijdens zo’n bespreking kan een coach ook zaken aan de orde stellen, die te maken hebben met hoe het “werkt” in teamsport en bij een vereniging. Dat je kind bijvoorbeeld niet zomaar een wedstrijd kan afzeggen vanwege een verjaardagspartijtje. Of dat er van jou als ouder verwacht wordt dat je drie keer in een seizoen rijdt naar een uitwedstrijd. Verder zou een coach ook iets kunnen vertellen over de goede elementen van teamsport, die ze thuis of op school eigenlijk niet kunnen leren, maar waar ze in de toekomst wel veel aan kunnen hebben in het “echte leven”.’

In het handboek *Sportiviteit & Respect* en op de website www.zwartekaart.nl staan verschillende instrumenten voor verenigingen om voorlichting te geven aan ouders over gewenst gedrag, zowel van hun kinderen als van henzelf. Een vereniging kan bijvoorbeeld ook een specifieke ouderavond over het onderwerp sportiviteit en respect organiseren. De vereniging kan daarop

Marijke Fleuren (55) doceerde sociaal recht aan de Universiteit Leiden. Sinds 2002 is ze adjunct-directeur bij de KNHB. ‘Ik heb altijd gehockeyd en mijn man en drie kinderen ook. Mijn dochter is dertig en moest een tijdje terug in Leiden spelen, bij mij om de hoek. Ze ging er vanuit dat ik zou komen kijken, maar ik wilde liever uitslapen. Ik rekende er op mijn beurt op, dat ze na de wedstrijd koffie zou komen drinken. Mooi niet, ze was beledigd dat ik niet was gekomen en was naar huis gegaan. Een bewijs dat kinderen - hoe oud ze ook zijn en ongeacht het niveau - het toch leuk vinden als hun ouders betrokkenheid bij hun sportactiviteiten tonen.’

'Grofweg kunnen we ongewenst gedrag van ouders onderscheiden in twee uitersten.'

duidelijk aangeven, dat het niet haar taak en verantwoording is om kinderen op te voeden, maar wél dat er bepaald gedrag wordt verwacht en dat de kinderen én hun ouders daar ook op zullen worden aangesproken. De vereniging moet duidelijk aangeven welke grenzen zij stelt aan het gedrag van haar leden en welke sancties worden getroffen wanneer een lid zich (herhaaldelijk) niet aan de regels houdt.

Bij een jeugdlid is het van belang dat de ouders het standpunt van de vereniging delen en kunnen meepraten over het beleid van de club op het terrein van sportiviteit en respect.

Marijke Fleuren: 'Grofweg kunnen we ongewenst gedrag van ouders onderscheiden in twee uitersten: ouders die hun kinderen droppen op de parkeerplaats en daarna snel weggrijden, of ouders die juist té betrokken zijn en zich langs de lijn te buiten gaan aan scheldkanonnades tegen alles en iedereen. De kunst voor verenigingen is om een balans te vinden tussen desinteresse enerzijds en betrokkenheid anderzijds. Ietsje meer van het één, ietsje minder van het ander: voilà en je hebt de "ideale ouder". Haha, zo eenvoudig is het uiteraard niet en er is, als je het over gewenst gedrag hebt, natuurlijk ook wel sprake van een bepaalde bandbreedte.' De campagne is inmiddels formeel afgelopen (2002-2005) en hoewel de harde cijfers nog niet bekend zijn, durft Marijke Fleuren met een gerust hart te concluderen dat de effecten 'positief' zijn. 'Er is sprake van een spectaculaire daling van het aantal gele en rode kaarten per team. Maar nog veel belangrijker is, dat we merken dat verenigingen bij problemen die te maken hebben met (wan)gedrag, nu contact met elkaar zoeken en ervaringen uitwisselen om tot een oplossing te komen. Dat is zéker een resultaat van de campagne. Voorheen moesten wij als hockeybond bij bepaalde twisten om de haverklap als intermediair opdraven. Tegenwoordig krijgen we vaak alleen maar een "cc'tje". Verder geven verenigingen aan dat ze dankzij de campagne en het bijbehorende materiaal, ouders op een relatief prettige manier kunnen aanspreken op ongewenst gedrag.'

Bespreekbaar

'We zijn er nog lang niet, maar we zijn wel met elkaar op de goede weg. Er is ook geen "einde". Sportiviteit en respect is een onderwerp dat bij verenigingen van generatie op generatie wordt doorgegeven en er zullen ook altijd en eeuwig ouders zijn die ongewenst gedrag vertonen. Dat hoeft niet zo'n probleem te vormen, als het binnen een club maar wel bespreekbaar is en ouders er ook open voor staan. Want niemand vindt het toch leuk 's avonds van zijn kind te horen, dat ze in het veld vroegen of die schreeuwende meneer langs de zijlijn "mijn vader" was?!'

HN

Peter Heerschop en Viggo Waas, cabaretiers

‘Ouders? Ze zijn verschrikkelijk’

Beiden hebben - zij het op verschillend niveau - een achtergrond als actief voetballer, beiden volgden de Academie voor Lichamelijke Opvoeding (ALO) en beiden waren werkzaam als gymleraar. Nadat ze hun docentschap een tijdlang combineerden met optredens in schoolgebouwen en buurthuizen, volgde acht jaar geleden op het cabaretfestival Cameretten de doorbraak naar een breder publiek. De bronzen plak bleek het startschot van een onstuitbare opmars, want inmiddels behoren Peter Heerschop en Viggo Waas tot de cabaret-top van Nederland. Maar al die tijd bleef de fascinatie voor sport. Wat maakt de topper tot topper? luidde de vraag die ze zichzelf stelden in het tv-programma *De Vrienden van Van Swieten*. En welke rol spelen ouders in dat proces? Een zoektocht met een verrassende uitkomst.

Viggo Waas speelde van zijn achtste tot zijn 24ste bij Ajax. Tot het eerste elftal reikte hij net niet, zijn plafond was het tweede. Hoe kijkt hij zelf terug op die periode? Een groot deel van zijn jeugd stond immers in het teken van de nagestreefde profcarrière en dan moet het toch bijzonder wrang zijn om te stranden in het zicht van de haven? Waas: ‘Toen ik twintig was, kwam ik erachter dat ik het niet zou redden. Die vijf of zes wedstrijden in het tweede waren niet meer dan momenten van hoop. Zou het misschien dan toch nog lukken? schiet er door je heen. Kennelijk heeft het mij ontbro-

Viggo: ‘Toen ik twintig was, kwam ik erachter dat ik het niet zou redden bij Ajax.’

ken aan de echte wil om het einddoel te bereiken. In de meeste interviews komt die periode in mijn leven ter sprake. Journalisten vinden dat een mooi verhaal, dus ik vrees dat ik er nooit meer van afkom. Soms denk ik weleens: was ik er maar nimmer over begonnen. Aan de andere kant heeft Ajax een groot deel van mijn leven uitgemaakt. In ieder geval was de club bepalend voor mijn jeugd en misschien zelfs wel voor de manier waarop ik nu in het leven sta. Ik was al zeer prestatief ingesteld en door Ajax is dat alleen maar verder aangewakkerd. Als ik sport of iets anders doe, probeer ik nog steeds een zo goed mogelijke prestatie neer te zetten. Die "drive" heb ik zonder meer.'

Peter: 'Het kan
nog steeds,
Viggo! Op dit
ogenblik kun jij
moeiteloos
meedraaien
met Ajax.'

Spijt

Over zijn episode in De Meer, het vorige Ajax-stadion, merkte Waas achteraf ooit op: 'Ik had er meer voor moeten gaan en niet zo snel voor de ALO moeten kiezen.' Zijn reactie nu: 'Ik ben één keer door Ajax opgebeld met de mededeling dat ik mocht meedoen met de selectie. Dat betekende vijf keer in de week trainen. Ik zat toen in de derde van de ALO en heb gezegd: "Sorry, maar ik heb tentamenweek. Ik kan niet." Toen heb ik mijn eigen ruiten ingegooid. Ik betreur het nog steeds dat ik geen "ja" heb gezegd. Wanneer je met de selectie meetraint, word je namelijk beter. Beter spelers trekken je naar een hoger niveau. Of ik had meegekund op dat hogere niveau, kom ik nooit meer aan de weet. Daarom vind ik nu dat ik toen beter had kunnen zeggen: Okee, ik probeer het en geef er een jaar van de ALO aan, want op de academie red ik het straks toch wel.'

Grote bek

Peter Heerschop: 'Het kan nog steeds, Viggo! Op dit ogenblik kun jij moeiteeloos met Ajax meedraaien.' Waas: 'Dat denk ik ook, ja.' Om eraan toe te voegen: 'Je merkt wel dat Peter en ik Ajax nog steeds volgen, maar die liefde wordt ons wel heel moeilijk gemaakt.' In het tweede elftal van de hoofdstedelijke grootmacht speelde Waas een paar keer samen met latere internationals als Frank Rijkaard, Gerald Vanenburg, John van 't Schip en Wim Kieft. Had hij toen het idee: ai, dit is toch wel een treetje hoger dan waarop ik acteer? Waas: 'Zeker. Als je met dat soort jongens speelt, is het echt een kwestie van aanhaken.' In retrospectief betitelde Wim Kieft zijn sporadische teamgenoot eens als 'een timide jongetje'. Heeft dat te maken met de hiërarchie van het voetbalelftal, die grotendeels wordt bepaald door iemands kwaliteiten op het veld? Waas: 'Die paar keer dat ik voor het tweede uitkwam, was ik een jongen die net kwam kijken en in de ogen van de groep wellicht een van de mindere voetballers. Niet voor niets werd ik op zulke momenten vrijwel steeds als een van de laatsten gekozen. Dan heb

je niks aan een grote bek. Maar als ik in een elftal speelde, waarin ik tot de besten behoorde of op een positie stond waar ik bepalend was, had ik wel een grote bek, zo werkt dat nou eenmaal. Die hiërarchie zie je in het hele leven. In ons vak hebben wij nu een positie bereikt dat we ook een grote bek mogen hebben.'

Gezelligheid

Hoe zag de jeugd van Peter Heerschop er in sportief opzicht uit? Speelde het witte shirt met de rode baan daarin ook een rol van betekenis of was dat iets van een andere planeet? Heerschop: 'Ik was helemaal gek van voetbal. We woonden naast een veld en na school was ik daar altijd te vinden. Naar Europacupwedstrijden van Ajax keek ik enorm uit. Dat waren heel belangrijke woensdagen in mijn leven. Bovendien kon je rustig kijken, want in mijn herinnering won Ajax bijna altijd. En met prachtig voetbal, dus heerlijk om te zien.' Was Heerschop ook zelf actief in clubverband? 'Ik heb jarenlang gespeeld bij SDO in Bussum. Mijn vader was daar jeugdvoorzitter en mijn moeder beheerde de kantine, dus wij vormden echt een voetbalgezin. Mijn broer speelde er, ik speelde er. Met andere woorden: je kunt gerust zeggen dat voetbal mijn hele jeugd heeft bepaald.' Waar lag het plafond van Heerschop? 'Heel veel lager dan bij Viggo. In mijn tijd speelde het eerste van SDO derde klasse KNVB. Maar vergis je niet: bij ons in de buurt was dat niet niks, hoor. Wat me echter vooral voor de geest staat, is dat SDO een gezellige club was. Om die reden zat er ook niet meer in dan het niveau waarop gevoetbald werd. Richt je je vereniging in op het verhogen van de prestaties, dan is er weliswaar op dat vlak meer mogelijk, maar haal je tegelijkertijd een ander deel weg. SDO was en is mijn club. Nu eens promoveren ze naar de tweede klasse, dan weer zakken ze terug naar de vierde klasse om vervolgens weer een stapje hogerop te maken. Zo pendelen ze voortdurend heen en weer. Maar iedereen die er speelt, zegt: "Wat een heerlijke, gezellige, ouderwetse club. Een voetbalclub zoals een voetbalclub ooit bedoeld is." Ik vind dat mooi.'

Druk

Heerlijk, gezellig, ouderwets, het zijn labels die niet snel op Ajax geplakt zullen worden. Vond Waas het wel leuk om voor de Amsterdamse recordkampioen uit te komen? 'Tot mijn twaalfde ging het redelijk relaxed. Maar daarna beland je in een gevaarlijk milieu. Wat ik daarmee bedoel? Dan moet je elke training "vol" gaan, anders krijg je het direct voor je kiezen. Vanaf dat moment is het allerminst ontspannend. De druk wordt meer en meer opgevoerd. Het ene kind kan daar beter mee omgaan dan het andere. Ik weet wel dat je kinderen moet leren met pressie om te gaan - tijdens trainingen moet je hen in situaties brengen waarin ze snel

Viggo: 'In ons vak hebben wij nu een positie bereikt dat we een grote bek mogen hebben.'

leren handelen - maar na de training dient er ook plaats te zijn voor een aai over de bol. Nou, dat zit niet in het klimaat van Ajax. Daar gaat het om prestaties, prestaties en nog eens prestaties.'

Spanning

'Iemand die supergetalenteerd is, komt er wel, ook al traint hij misschien niet altijd optimaal. Iemand die begiftigd is met wat minder talent, moet elke training voor honderd procent aan de bak. Anders redt hij het gewoon niet bij Ajax,' stelt Waas. 'Dus redeneren ze daar: dan heb je iemand nodig die de spelers constant achter de vodden zit en desnoods over de kling jaagt. Inmiddels ben ik zelf jeugdtrainer. Zo train ik onder anderen mijn eigen zoontje van twaalf. Als ik voor de groep sta, merk ik dat het mij moeite kost het midden te houden. Ik wil hen uitdagen, hen naar hun grens brengen, maar wel op een uitgebalanceerde manier.' Heerschop: 'Druk vind je overal. Ook al speel je op een laag niveau, dan wil je toch het beste presteren binnen je eigen mogelijkheden. Ook bij amateurclubs zijn jongetjes gespannen, zij liggen evengoed wakker van een wedstrijd. Grote kerels die voetbal als hun hobby zien, kunnen als een berg tegen de aankomende wedstrijd opzien, hoewel ze nog geen deuk in een pakje boter kunnen slaan.' Waas: 'Verschil is wel dat Ajax twee keer per jaar je capaciteiten en progressie evalueert. Kom je tekort, dan is het "moven". Tegenwoordig wordt er met je gepraat, zoals je kon zien in een documentaire over de jeugdopleiding van Ajax. In mijn tijd was zelfs dat niet aan de orde. Je kreeg gewoon een brief - of niet - en als ze je niet goed genoeg vonden, was daarmee de kous af.' Heerschop: 'Als je niet goed genoeg bent, ga je bij een amateurclub verder in het derde of het achtste. Bij Ajax word je eruit geknikkerd. Dat is een verschil.'

Pingelen

In hoeverre stimuleerden hun ouders de sportbeleving van Viggo en Peter? Waas: 'Mijn moeder kon niet met die spanning omgaan. Ze kon geen wedstrijd van mij bekijken. Mijn vader was wat rustiger. Die stond wel langs de lijn om me aan te moedigen. Niet dat hij een schrikbewind uitoefende, maar hij stond elk duel te kijken. Hij bracht me naar de trainingen, dat vond hij gewoon belangrijk. Hij reed me naar uitwedstrijden. Later is hij bij de jeugd ook dingetjes gaan doen voor Ajax. Omdat hij zag hoe hard ze bij Ajax de jeugdspelers aanpakken en dat deze mede daardoor soms uitvallen op school, heeft hij zich sterk gemaakt voor een betere jeugdbegeleiding, zodat jongens hun huiswerk gaan maken. Dat geldt overigens evenzeer voor Louis van Gaal en Co Adriaanse. Dat lijken bikkelharde mensen, maar ze hebben de jeugdopleiding van Ajax in dat opzicht wel naar een professioneel peil getild.' Zat Waas senior zijn spruit ook duchtig achter de broek om de lat als-

Viggo: 'Ik train onder anderen mijn eigen zoontje van twaalf.'

maar hoger te leggen? Junior: 'Nee, dat hoefde hij ook helemaal niet te doen. Dat zit in mijzelf. In alles wat ik doe, streef ik naar het hoogst haalbare. Hij bemoeide zich ook zelden met mijn spel. Pa zei wel algemene dingen, zoals: "Schiet nou toch eens een keer zelf op goal," maar van tactische zaken hield hij zich verre. Heel verstandig, want op een gegeven moment speel je op zo'n niveau, dat je er ook meer van afweet dan je vader langs de lijn.' En de ouders van Peter? Heerschop: 'Zoals ik al aangaf, waren mijn ouders deel van de club. Bij SDO waren ze een begrip. Mijn ouders kwamen vaak thuis kijken, maar mijn vader zag alles. Thuis en uit. Die had ook goede tips. Na elke wedstrijd zei hij: "Minder pingelen, jongen!" Terwijl pingelen het leukste is wat er is.' Waas: 'Er wordt nauwelijks nog gepingeld in het voetbal. Wie kan bij Ajax nog een man passeren? Niemand toch. Ajax was de pingelclub bij uitstek. Dat is er door de trainers helemaal uitgeramd. Ook in mijn tijd al. Als je een rotschop kreeg terwijl je een mannetje voorbij wilde gaan, kreeg je te horen: "Moet je maar niet pingelen". Robben bij Chelsea en Kalou bij Feyenoord zijn de enigen die het kunstje nog beheersen. Heel jammer, want pingelen is zo mooi.'

Negatief

Niet zelden gaat de aandacht in een gezin met sportende kinderen uit naar de telg met het meeste talent. Hoe was dat in hun geval? Waas: 'Mijn broer heeft gekeept bij Ajax en AFC. Hij kon niet zo goed tegen de hardheid in de kleedkamer bij Ajax. Vergeet niet: als je keeper bent, is het nog veel erger. Maak je een fout, dan ben je een lul. Maak je bij Ajax een fout, dan ben je een achterlijke boerenlul; dan word je helemaal afgemaakt. Een topper als Ibrahimovic is totaal afgeknapt op die Amsterdamse mentaliteit. "Bij Ajax hoorde je alleen maar wat je fout deed," zei hij laatst in *Voetbal International*. Ter vergelijking gaf hij aan hoe het er bij Juventus aan toegaat: "Daar zeggen ze: je kunt een wedstrijd slecht spelen en vervolgens nog een keer, maar we stellen je de partij daarna gewoon weer op. We hebben je voor zoveel geld binnengehaald omdat we in je geloven." Ik ben ervan overtuigd dat de negatieve factoren in

Peter Heerschop (45) en Viggo Waas (43) kozen na de Academie voor Lichamelijke Opvoeding en een aantal jaren gym-leraarschap voor een carrière op de planken. Bekendheid verwierven de cabaretiers met name door hun inbreng in de groep Niet Uit het Raam (NUHR), theatershows als *Hangplek*, diverse bijdragen aan Jack Spijkermans *Kopspijkers* en hun eigen tv-programma *De Vrienden van Van Swieten*. Heerschop en Waas schreven een sportcolumn voor *Nieuwe Revu*, trokken tijdens het laatste EK-voetbal als ultieme Oranjesupporters door Portugal en zijn medeauteurs van het boek *De puinhopen van professor Pim Fortuyn*.

de clubcultuur van Ajax te overheersend zijn geworden. Nogmaals: op het jeugdteam dat ik zelf train, ben ik ook vrij kritisch, maar je moet de positieve dingen eveneens aangeven. En dat is best moeilijk. Ik kom zelf uit het Ajaxmilieu en ben daardoor geneigd direct de vinger op de zere plek te leggen, onmiddellijk te zeggen wat er niet goed gaat.'

Peter: 'Als mijn dochter thuis speelt, ga ik kijken. Ik ben toeschouwer, geen coach.'

Peter Heerschop: 'Mijn dochter zit op hockey. Als ze thuis speelt, ga ik kijken. In die zin lijk ik op mijn moeder. Hartstikke leuk vind ik dat. Ik ben toeschouwer, geen coach. Mijn vrouw is wel coach. Daardoor houd ik mijn mond en geniet gewoon van wat ik zie. Zelf sporten vind ik ook nog steeds heerlijk. Tennissen, skaten, schaatsen. Helaas nog maar weinig balsporten, terwijl mijn hart daar wel ligt. Balsporten zijn doorgaans teamsporten en die zijn in mijn beroep niet te plannen, dus wat overblijft, is tennis. Word ik echter gevraagd ergens nog een tweede helft mee te doen - omdat ze slechts negen spelers hebben - en ik kan toevallig, dan doe ik graag mee, maar valt het mij tegelijkertijd vies tegen. Drie dagen daarna kan ik nauwelijks nog uit bed komen.' Waas: 'Voetbal is fysiek een enorm zware sport. Dat komt vooral omdat het een contactsport is. Ook als je supergetraind bent, krijg je af en toe een dreun, waardoor je dagen met spierpijn loopt. Ik ben nu 43 en heb besloten twee versnellingen lager te gaan spelen. De tijd is voorbij dat ik als middenvelder onophoudelijk tussen verdediging en aanval heen en weer stoof.' Heerschop: 'Daar komt bij dat je noodgedwongen het pingelen opgeeft. Je wordt steeds vaker laatste man gezet en je rol is niet meer dan bal tikkie links opzij, bal tikkie rechts opzij. Schaatsen daarentegen kan ik uren achter elkaar. In een behoorlijk tempo, maar voetbal is veel zwaarder.'

Pedagogiek

Beiden deden de ALO. Heeft dat hun kijk op sport veranderd? Heerschop: 'Tijdens de opleiding krijg je sporten, bewegen en opvoeden van zoveel kanten belicht dat je visie op sport ontegenzeggelijk verandert. In onze tijd werd er eindeloos doorgefilosofeerd hoe je dingen aanleert, wat de kern is van bewegen, wat het voor een kind betekent, enzovoort. Ook na schooltijd. Eindeloze gesprekken die gaande de avond dankzij de drank steeds slapper werden, maar uiteindelijk leerde je wel te ontleden wat er echt op een sportveld gebeurt en hoe dingen tot stand komen. Dan heb ik het niet alleen over bewegingstechnieken, maar ook over groepsprocessen, mentale factoren en andere zaken die van invloed zijn op de sportbeoefening. Dankzij die brede scholing vond ik de opleiding echt super. Veertien jaar heb ik gymles gegeven, maar ik weet zeker dat al mijn medestudenten zullen zeggen: De ALO was een fantastische opleiding. Waas: 'Die vier jaar daar zijn misschien

wel de mooiste jaren van mijn leven geweest. Mijn kijk op sport veranderde in zoverre dat mijn aandacht zich meer verlegde van prestatiesport naar recreatieve sport. Ten gevolge hiervan raakte mijn winnaarsmentaliteit wat op de achtergrond. In het onderwijs spelen pedagogische zaken een rol, omdat je daar heel anders met kinderen omgaat dan bij een club als Ajax. Er kwamen meer didactische elementen aan bod. Anders gezegd: het was daar ondenkbaar dat je een kind over de kling zou jagen. Je leert kinderen bewegingen aan waardoor ze zich beter gaan voelen, meer zelfvertrouwen krijgen en niet hoe ze koste wat het kost die tegenstander kloppen.’ Heerschop: ‘Bovendien ga je naar meer sporten kijken. Dan ontdek je dat veel sporten in wezen sterk op elkaar lijken. Alle balsporten zijn tactisch gezien in hoge mate identiek. Dikwijls zijn de patronen hetzelfde. Onderdelen van atletiek en turnen komen ook elders terug. Pedagogiek vond ik het interessantste vak op de ALO. Om die reden ben ik het later ook gaan studeren. Opvoedkunde, kijken hoe je kinderen dingen aanleert, nagaan wat je voor hen kunt betekenen, dat heeft mij altijd geboeid. In het lesgeven is het handig dat je veel van bewegen weet, maar het is minstens zo handig als je weet hoe je dat moet overbrengen en ziet wat die kennis met een kind doet.’

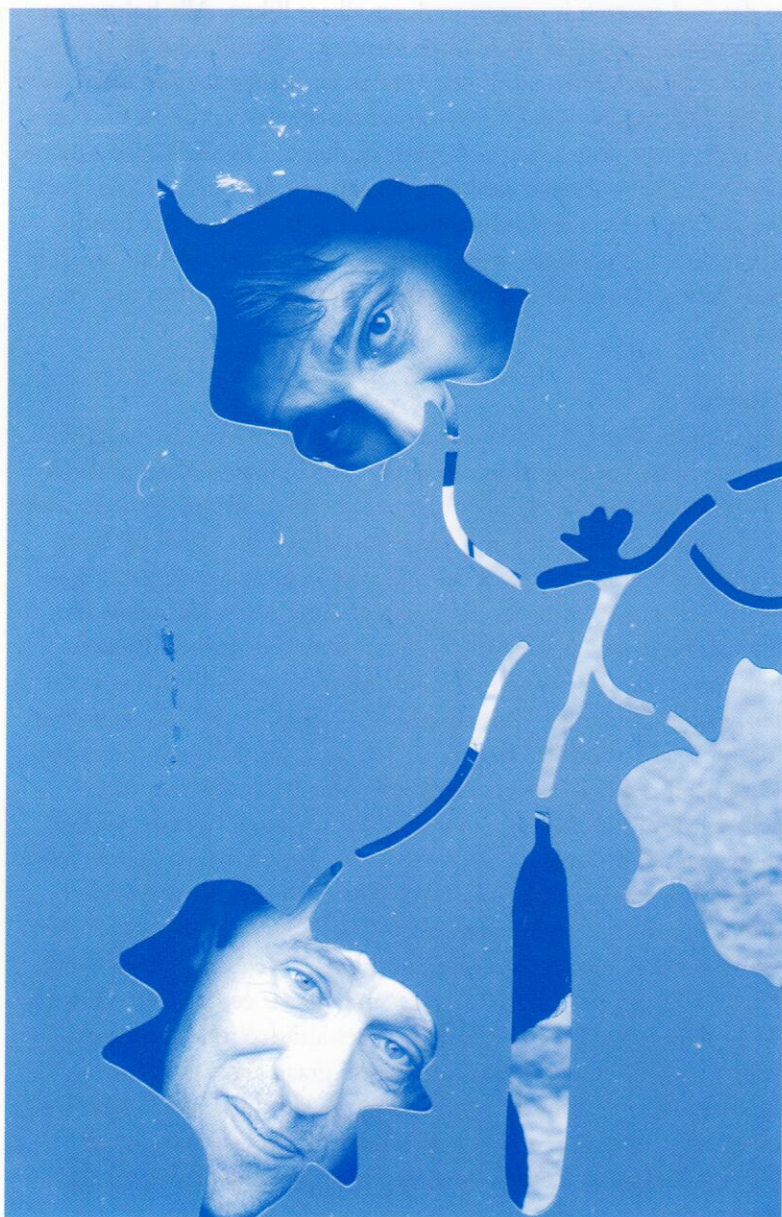
Humor

Heerschop: ‘Er is al tijden een discussie gaande over de vraag wie nou de beste voetbaltrainers zijn, de CIOS-knappen of de praktijkjongens. In beide categorieën komen goede en slechte trainers voor. Wel geloof ik absoluut dat het een voordeel is als je zelf op hoog niveau hebt gespeeld, zoals het ook voor een pedagoog gunstig is als hij zelf kinderen heeft. Toch zijn er leraren zonder kroost die fantastisch lesgeven. Daarom is het in feite een zinloze discussie. Sommige jongens hebben geen noemenswaardige opleiding genoten, maar hebben het kennelijk in de vingers. Frank Rijkaard doet het toch fantastisch bij Barcelona?’ Waas: ‘Zijn assistent Henk ten Cate heeft redelijk hoog gevoetbald, maar heeft ook een ALO-achtergrond.’ Heerschop: ‘Elke topcoach haalt er mensen bij die hem kunnen bijstaan in die aspecten waarvan hij geen kennis heeft. Kanjers als Crujff en Rijkaard schakelen op diverse onderdelen deskundigen in. Dat is essentieel.’ Waas: ‘Dat doet Van Gaal, die trouwens ook een ALO-achtergrond heeft, eveneens.’ Heerschop: ‘Omdat hij beseft hoe zinvol het is met elkaar een team te vormen. Maar dan nog missen al die topcoaches altijd één factor in zo’n team en dat is één van ons. Ik zou heel graag een tijd met een topteam meelopen in de begeleiding. Als extra factor die kijkt wat er speelt in de groep of vaststelt wie er een duwtje nodig heeft. Wij hebben weet van bewegen, van sport, van opvoeden en van humor, wat wil je nog meer?’

Viggo: ‘In het onderwijs ga je heel anders met kinderen om dan bij een club als Ajax.’

Is er plek voor humor in de sport? Heerschop: 'Rond een wedstrijd moet je niks relativëren, want dan win je nooit. Maar er is een moment in de week dat je dat wel moet doen. Anders word je zo gespannen dat je ook gaat falen. Voor die materie kunnen mensen ons benaderen.' Waas: 'Echt grote coaches hebben methodische kennis en weten hoe ze met individuen en met groepen moeten omgaan, maar dat zijn er slechts weinig.' Heerschop: 'Wim Kieft heeft ooit gezegd: "Een slecht mens wordt nooit een goede coach." Een voortreffelijke opmerking in de totale huis-, tuin- en keukenfilosofie.' Waas: 'Als we goed materiaal hadden, zouden Peter en ik als coach best hoog kunnen komen.' Heerschop: 'Nou, dan moeten

Viggo: 'Als we goed materiaal hadden, zouden Peter en ik als coach best hoog kunnen komen.'

we wel heel erg goed materiaal hebben, hoor.' Waas: 'Ik beweer niet dat Willem II zich meteen bij ons moet melden (*Het gesprek vindt plaats enkele weken na het ontslag van Robert Maaskant in Tilburg, redactie*), maar ik denk stellig dat we een heel eind zouden kunnen komen. Zeker met een goede begeleidingsgroep om ons heen. Samen doorspreken hoe je de tegenstanders bestrijdt, let maar eens op.' Heerschop: 'Meer pingelen, dat zou ik zeggen.'

'Flow'

Is datgene wat Heerschop en Waas op de planken doen, te vergelijken met topsport? Laatstgenoemde: 'Ook op het toneel moet je er volledig voor gaan. Je kunt dingen niet half doen. Evenals in topsport is concentratie vóór de wedstrijd zeer belangrijk. Repeteren betekent keihard werken, maar tijdens het optreden moet je dusdanig geconcentreerd zijn, dat je terecht kunt komen in wat ze bij sport een "flow" noemen. Dan kun je gaan oogsten, dan kun je individuele acties gaan maken. Daar komt bij dat je flexibel moet blijven. Je moet voorkomen dat je, net als Ajax, te vast in een voorstelling komt te zitten. Meer pingelen, zeg je? Dat klopt, ja. In onze laatste voorstelling van negen man wordt te weinig gepingeld. Degene die moet pingelen, komt onvoldoende uit de verf.'

Heerschop: 'Je moet de wedstrijd kunnen lezen, kijken waar de ruimte ligt en dat geldt ook voor een optreden. Wat Viggo al zei: een kwestie van ultieme concentratie, talent en een heel goede voorbereiding. Beschik je over die twee laatste zaken, dan heb je ruimte over om extra dingen te gaan doen, dan wordt het pas echt. Qua inzet, wilskracht, concentreren, afstand nemen en het formeren van een optimaal begeleidingsteam om je heen, lijkt ons vak in wezen heel erg op topsport. Met dit verschil dat je, als het goed is, geen tegenstander hebt. Je wint niet van een ander. Je wint alleen van jezelf. Na een topavond voelt het als een grandioze overwinning.'

Geheim

Waarin schuilt voor Heerschop en Waas de eigenlijke fascinatie voor topsport? Waas: 'Mij boeit het te volgen hoe topsporters soms net wel en dan net niet winnen. Wat maakt dat verschil uit? Het is geweldig om te zien hoe alle details kunnen samenvallen.'

Heerschop: 'Topsport heb ik altijd mooi gevonden en nu kan ik er, door tv-programma's als *De Vrienden van Van Swieten*, onderdeel van zijn. Dat is toch een jongensdroom? Om topsporters hangt een zeer energieke sfeer. Als een topsporter ergens binnenkomt, sta je niet tegenover een grijs figuur, nee, dan stuit je op één bonk energie, één bonk wilskracht. Iemand die totaal in het leven staat en daar het allerhoogste uit wil halen. Dat straalt zo iemand uit en het is heel prettig daar dicht bij te zijn. De laatste Winterspelen hebben

Peter: 'Nou, dan moeten we wel heel erg goed materiaal hebben, hoor.'

Peter: 'De meeste ouders denken dat ze verschrikkelijk dicht op hun sportende kind moeten zitten.'

we de schaatsploeg gevolgd. Die mensen stralen zo onwaarschijnlijk veel kracht uit. Op de afgelopen Zomerspelen heb ik de hockeyers, de zwemmers en de roeiers gevolgd. Na afloop komen er dan echte "stralers" het Heineken House binnen.' In de laatste serie van *De Vrienden van Van Swieten* gingen Heerschop en Waas op jacht naar het geheim van de topsporter. Centrale vraag: wat maakt de topper tot topper? Zijn ze dichter bij de ontleding van het raadsel gekomen? Heerschop: 'Op een paar punten hebben we zeker winst geboekt. Wat betreft de rol van de coach, missen we in Nederland een opleiding tot topcoach. Topcoaches kunnen veel van elkaar opsteken. Er is in dit land een kapitaal aan kennis, die niet of nauwelijks wordt overgedragen en dientengevolge op den duur verloren gaat. Een tweede conclusie is het belang van vals spelen. Dat wil zeggen: slim vals spelen, de grens opzoeken. Iedere topsporter moet een beetje glimlachen als je daarover begint. Dan krijg je te horen: "Mooi, hè? Als dat lukt..." Een echte topper wil winnen ten koste van alles.' Waas: 'Langzaam maar zeker ontstaat er in Nederland een topsportcultuur. In het turnen zie je ineens een handvol wereldtoppers opkomen. Heerschop: 'Voor zo'n klein land presteren wij bijzonder goed. In veel sporten horen we bij de beste tien van de wereld. Zelfs in teamsporten die wereldwijd gespeeld worden, zoals voetbal, hockey en volleybal.' Waas: 'Korfbal, kaatsen!'

Vijfde colonne

Heerschop: 'Van wezenlijk belang is ook de rol van ouders. De meeste ouders denken dat ze verschrikkelijk dicht op hun sportende kind moeten zitten, maar van alle topcoaches hoor je: "Ouders moeten er, als hun kind op een bepaalde leeftijd is gekomen, simpelweg voor zorgen dat hun kind op tijd op het veld staat. Voor de rest moeten ze alleen maar liefde geven. Niet meer en niet minder." Een goede ouder pakt thuis niet het schoolbord erbij om aan te geven waar zijn kind in het veld moet lopen. Die legt niet uit hoe je een bal moet aannemen en dat je Pietje niet op zijn linker- maar op zijn rechterbeen moet aanspelen. Dat is geen goede ouder.' Veelzeggend is de sketch in een aflevering van *De Vrienden van Van Swieten*. De kijker ziet een vader, gespeeld door Viggo Waas, naar huis rijden, terwijl hij zijn zoontje, die op de achterbank zit, flink de les leest. De man bitst onder meer: "Nou, heeft papa als grensrechter twee keer in je voordeel gevlagd en nog doe je er niks mee. Zo schieten we natuurlijk geen meter op, hè?!" Waas: 'Als ik alleen al kijk naar het team dat ik zelf train... Complete Ajaxtoestanden. Daar zit een heuse vijfde colonne achter. Als we verliezen, beginnen ze te smoezen. Ouders die mauwen langs de kant omdat ze vinden dat hun begaafde zoon midhalf moet spelen in plaats van linkshalf. En over welk niveau hebben we het nou helemaal? Ouders? Je wilt het niet weten, ze zijn verschrikkelijk. Mensen die hun kind

onophoudelijk achter hun reet aan zitten. Zinloos, dat helpt niks. Intrinsieke motivatie, daar gaat het om. Een kind moet zelf willen sporten en willen presteren, pas dan gaat hij vooruit. Persoonlijk ben ik langs de lijn heel rustig, zelfs als ik dondersgoed zie dat mijn zoon er met de pet naar gooit.' Heerschop: 'Dat heb ik niet. Wanneer ik mijn dochter zie hockeyen, moet ik soms mijn tong afbijten. Dat is waarschijnlijk mijn achtergrond als gymleraar. Dan denk ik: met één technische aanwijzing kan ik zorgen dat het beter gaat, maar ik doe het niet. Voor mijn eigen gevoel ben ik altijd heel stimulerend en enthousiast bezig, al zegt mijn dochter dat er bij mij na "ja" altijd "maar" volgt. Ja, het ging goed, maar...' Waas: 'Dat moet toch kunnen? Als jeugdtrainer geef ik aan wat er goed ging én wat er niet goed ging. Complimentjes en kritiek horen er beide bij.'

Gewetensvraag

Op cabaretgebied behoren Heerschop en Waas tot de absolute top. Een gewetensvraag: zouden ze die glanzende carrière inruilen voor het maken van de winnende treffer tijdens de finale van het WK-voetbal? Waas: 'Volgens mij is het gevoel van een goal maken in een WK-finale onnavolgbaar. Dan word je onsterfelijk. Weet je: al maak je een goal met veteranen 8, dan nog geeft dat een gek gevoel. Dus stel je voor dat je een goal maakt zoals Van Basten tegen Rusland, dan ontploft je lichaam zo'n beetje. Alleen duurt een voetbalcarrière slechts tot je vijftiendertigste en in ons vak kunnen we nog wel even vooruit.' Heerschop: 'Ik zou graag de beslissende homerun slaan in de World Series bij het honkbal. Dat zijn en blijven dromen. Als kind heb ik ook vaak gedroomd dat de speaker in het Ajaxstadion omriep: Is er soms een jongetje dat zijn voetbalschoenen bij zich heeft, want we moeten wisselen. Ik was dan dat jongetje. Maar een topsporter gaat inderdaad slechts kort mee. Hoeveel voetballers zie je niet die nog zo lang dóór moeten? Die hobbelen als het ware hun leven al uit. Kortom, in mijn eerste opwelling zou ik zeggen: Ja, we ruilen, maar na een week denken zou ik zeggen: Nee, natuurlijk niet. De droom intact houden is het mooiste. Daarom moet je ook niet ruilen. Bovendien groei je naar een bepaald niveau. Op ons vakgebied is Carré het hoogste wat er is, maar toch is Carré niet wezenlijk anders dan al die andere theaters. Voor een topsporter geldt ongetwijfeld hetzelfde. Die maakt zoveel mooie goals, dat die ene in de WK-finale niet eens meer zo heel speciaal is.' Waas: 'Toch kan ik bepaalde goals tot in detail terugtoveren op mijn netvlies. De schoonheid van de tien seconden nadat je zo'n wereldgoal hebt gemaakt, is met niets te vergelijken.' Heerschop: 'Helaas ken ik dat gevoel niet.'

EW

Viggo: 'De
schoonheid van
de tien
seconden
nadat je een
wereldgoal
hebt gemaakt, is
met niets te
vergelijken.'

...

...

...

Redactieraad en interviews

Erwin te Bokkel (NOC*NSF)

Jaap Kleinpaste (docent Calo Windesheim)

Monique Liefers (...daM uitgeverij)

Gert Meydam (...daM uitgeverij)

Hans Nieuwenburg (uitgever ManMeer!)

Henk van der Palen

(manager lerarenopleiding LO Calo Windesheim)

Rico Schuijers (sportpsycholoog)

Eimer Wieldraaijer (Vereniging van Openbare Bibliotheken)

Colofon

Vormgeving: Richard Out en Ruud Out
(Crossbow Creative Agency te Diemen)

Foto's: Eimer Wieldraaijer

Bureauredactie: Marlies Kuipers

Druk: Salland de Lange te Deventer

Ouders? Niet alleen sportende kinderen maar ook bestuurders en trainers kunnen hen soms wel achter het behang plakken. Nu eens tonen ze nauwelijks interesse, dan weer zijn ze al te zeer betrokken. Ouders? Ze beschouwen de sportclub als weekendkinderopvang of staan te schelden en te vloeken langs de lijn en adviseren grensrechters om hun stok op te bergen op een plek die de Schepper daar nadrukkelijk niet voor bedoeld heeft. Ouders? Ze sloven zich uit om thuis en op de club alles draaiende te houden. Ouders? Vaak zijn ze de stille kracht op de achtergrond, de veilige basis om op te bouwen, want wie rijdt het kind anders naar die uitwedstrijd en werkt zich een slag in de rondte om de jeugdroom van zoon- of dochterlief waar te maken? Of is het de projectie van de eigen lang vervlogen hunkering naar succes en glorie? In dit boek gaan diverse (top)sporters, trainers, bestuurders en andere (ervarings)deskundigen op zoek naar de talrijke dilemma's waarvoor ouders en hun sportende kind zich geplaatst zien, op weg naar dat hoogsteigen plafond in zowel de breedte- als de topsport. Ouders? Je kunt niet met ze én niet zonder ze.

Enkele citaten:

Judofamilie

Van der Geest:

'Tussen ons heeft het af en toe aardig gestoven.'

Turnster Renske Endel:

'Later ga je je pas realiseren wat je ouders allemaal voor jou opzij hebben gezet.'

Tennisser Jacco Eltingh:

'Ik waak ervoor zo'n ouder te worden die de tassen draagt.'

Sportpsycholoog

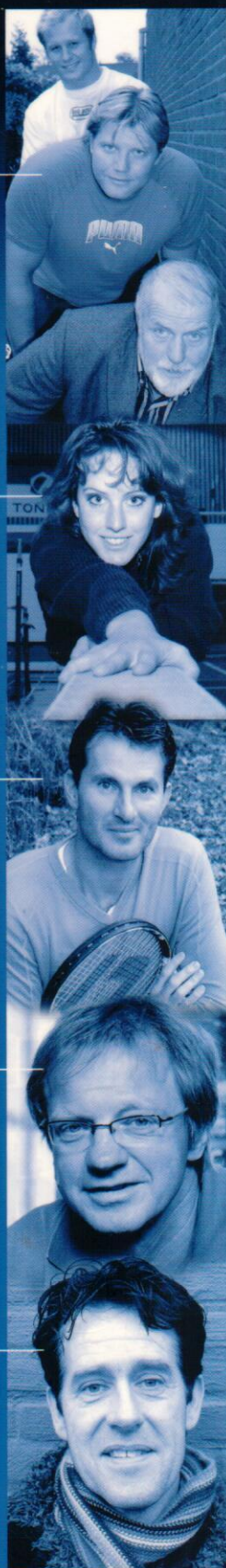
Ad Dudink:

'Talent is een optelsom van factoren en ouders zijn een schakel in die keten.'

Cabaretier

Peter Heerschop:

'Een goede ouder pakt thuis niet het schoolbord erbij.'

ISBN 9080914606

9 789080 914605